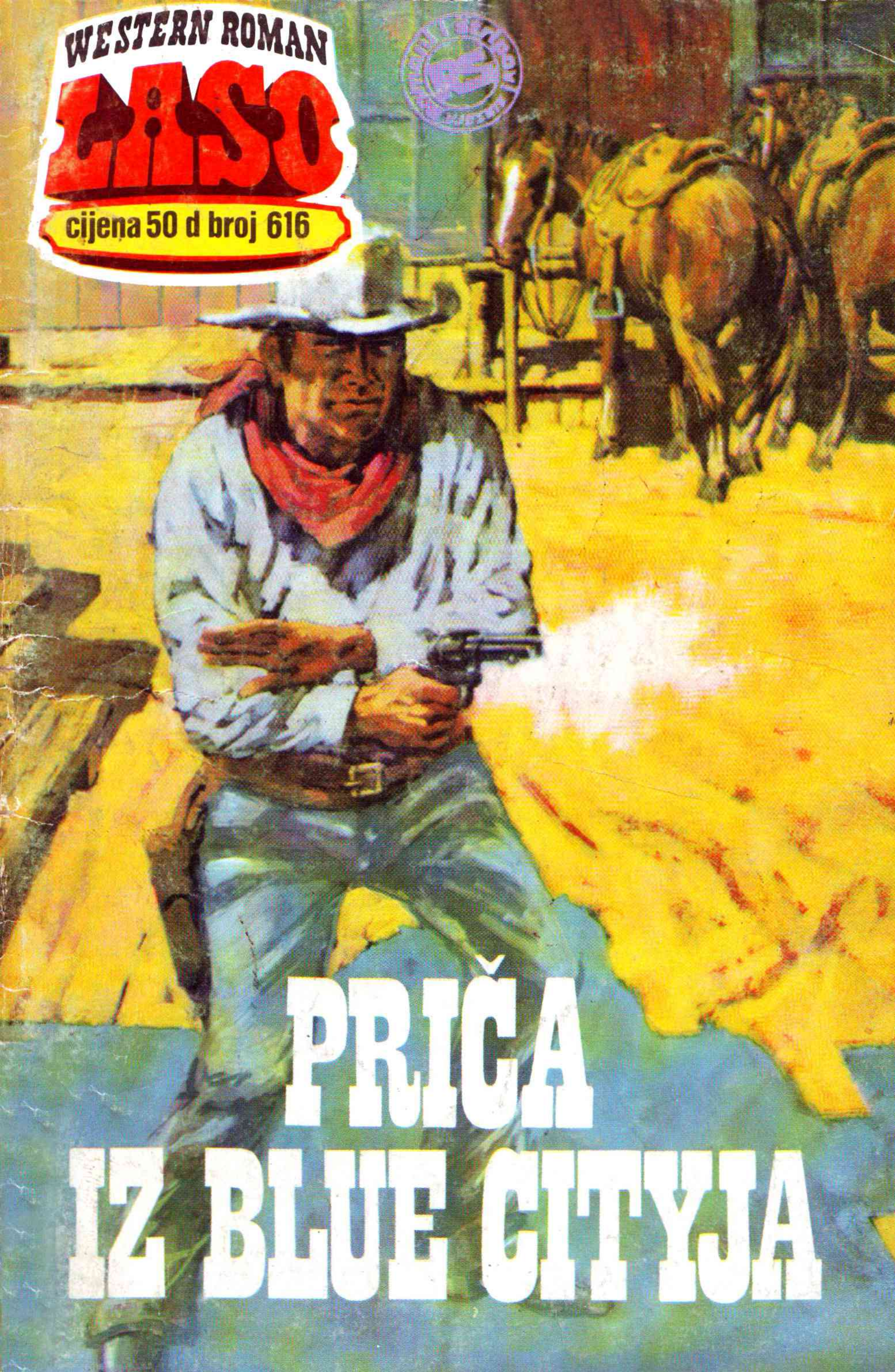

WESTERN ROMAN
LASO
cijena 50 d broj 616

PRICA IZ BLUE CITYJA

Martin Brand

PRIČA IZ BLUE CITYJA

Glavni i odgovorni urednik
MILIVOJ PAŠIČEK

Izdavač SOUR «Vjesnik» (predsjednik Poslovnog odbora **Vjekoslav Koprivnjak**) – RO Novinsko-izdavačka djelatnost, n. sol. o. (direktor **Milan Bekić**) – OOUR Informativno-revijalna izdanja, n. sub. o. (direktor **Sead Saračević**)

Tisak: RO Štamparska djelatnost SOUR «Vjesnik», n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o, OOUR TM n. sub. o. i OOUR Tisak revijalnih izdanja, n. sub. o.

Predsjedavajući Savjeta redakcije «Romani i stripovi»: **prof. dr Adolf Dragičević**

Uređivački kolegij: **Ivica Bartolić** (graf. ur.), **Marcel Čukli** («Laso»), **Berislav Grabušnik** (graf. ur.), **Marija Jurela** (biblioteke «Super strip» i «Trag»), **Pavle Lugarić** (zamjenik gl. i odg. ur.), **Milivoj Pašiček**, **Ana Župan** («Život»).

Redakcija: **Sonja Dunduš** (daktilograf), **Zdenka Jočić-Beck** (redaktor), **Igor Mandić** (novinar), **Branka Ožegić** (teh. sur.), **Ana Poldo-Hrastović** (novinar).

Tajništvo: **Sanja Popović** (tajnik), **Biserka Pupač** (poslovni tajnik).

Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, tel. (041) 515-555 i 519-555. Telex 21 121 YU VSK.

LASO 616

MARTIN BRAND: PRIČA IZ BLUE CITYJA

Recenzija: **Božidar Stančić**

Copyright: **Vesna Jurak**

LASO 616 izlazi 30. 7. 1985.

I

– Hej, Tome, pogledaj, netko dolazi! – rekao je Slim Miller, vlasnik saluna, svom barmenu.

Bio je petak. Podne. Sunce je nemilosrdno palilo. Vrućina je bila gotovo neizdrživa. Niz Slimovu pročelavu glavu i jaki vrat slijevale su se krupne kapljice znoja. Salun je bio prazan. Mnogobrojne muhe letjele su naokolo. Bilo je vruće i za-
gušljivo.

Tko bi to mogao biti po ovom vremenu? – nastavio je Slim brišući maramicom znoj s čela.

Tom na trenutak prestane brisati čaše i opet pogleda kroz prozor. Na prašnjavoj cesti vidjela se točka koja se polako približavala.

– Da, prokleta je vruće – rekao je umjesto odgovora.

– Ako sutra bude tako, imat ćemo lijep promet – dodao je uz smijesak.

Slim je i dalje stajao kraj prozora pogleda uprta u daljinu. Košulja, gotovo potpuno mokra od znoja, zaljepila mu se za široka, mišićava leđa. Tomu se učini da gazdu nešto muči. U posljednje vrijeme su njegovo uvijek nasmijano lice prekrile bore, a vesele oči izgubile su sjaj i postale zamišljene.

– Ah, da, sutra je subota! – reče Slim kao da se prenuo iz sna. Od-

makne se od prozora i počne koračati salunom.

– Sutra je isplata... kauboju... gužva... – mrmljao je u bradu šetajući između stolova.

Tom ipod oka pogleda svoga gazdu. Radio je za njega nekoliko mjeseci i svakim danom divio mu se sve više. Slim Miller bio je sve što je Tom želio postići, sve o čemu je još od djetinjstva maštao, a o čemu je oduvijek sanjao, sve to je njegov gazda postigao. Pričalo se da je počeo od nule, bez prebijene pare u džepu. Putovao je, radio, učio... Snalazio se kako je znao i umio. Bio je lučki radnik, kockar, kauboj, novinar, pisac, kopač zlata, stočar, trgovac i tko zna što sve ne. A danas je on – gazda Slim, vlasnik saluna, prodavaonice i najljepše kuće u gradu. Uspjeh, novac, poštovanje i divljenje ljudi, to je ono za čim je Tom čeznuo, zbog čega je prije dvije godine ostavio roditeljski dom i otišao u svijet. Od kuće je ponio pušku, kojom je znao odlično baratati i blagoslov.

Ali već na početku doživio je nesreću. Počao se baviti lovom, misleći da će tako najbrže i najlakše steći početni kapital. No, nije imao sreće. Uhvatio se u stupicu koju je sam postavio i preležao u snijegu

onesviješten od bola cijelu noć. Drugog jutra našli su ga ljudi i prevezli u grad. Noga se zagnojila, dobio je i upalu pluća. Ozdravio je, ali je ostao hrom. I tako se njegov san o munjevitom uspjehu raspršio. No, nije gubio nadu. Kući se nije želio vratiti. Zaposlio se kod gazde Slima. Zapravo, jedino se njemu smilio tako hrom, ali mlad i ambiciozan. Kao invalid se nigdje drugdje i nije mogao zaposliti. Tom je to znao. I upravo zbog toga on je svoga gazdu od prvog dana neobično zavolio.

— Zacijelo opet neki pustolov željan uspjeha — primijetio je Slim više za sebe.

— Da, otkako grade željeznicu, ovamo navraća sve više ljudi — promrmljao je Tom, pocrvenjevši, sjetivši se svojih snova i ambicija.

Jahač se sve više približavao. Konj se tromo vukao po užarenoj prašini. Neznanac je sjedio opušteno, pognute glave, šešira duboko nabijena na čelo. Konj je dojahao do saluna i onda je stao, nagonski. Kao svi konji naviknuti na duga jahanja, koji dobro poznaju navike svojih vlasnika. Jahač je i dalje sjedio, kao da spava. A onda se srušio i ostao ležati u prašini.

II

No, nisu Tom i Slim Miller bili jedini građani Blue Cityja koji su još izdaleka opazili dolazak jahača. Čim se on onako srušio s konja i ostao nepomičan na zemlji, iz svih obližnjih kuća pritrčali su znatiželjni stanovnici.

— Daj vode...

— Sigurno je sunčanica...

— U hlad s njim... — čulo se sa svih strana.

Neznanaca unesu u salun i raspkopčaju mu košulju. Tom brzo na-

čini nekoliko hladnih obloga i pritisne mu ih na čelo, vrat i prsa.

— Diše! Živ je! — zaključio je šerif, koji se ondje također odjednom našao, odmićući uho od usana onesviještenog.

— Puls mu je slab! — mrmljao je Tom opipavajući neznanca po vratu i rukama.

— Treba mu pustiti krv! — mudrovao je brijač Adam.

Ubrzo je neznanac došao k sebi. Polako je otvorio oči, a onda rukom opipao obloge na čelu.

— Da li je ovo Blue City? — bilo je prvo što je upitao vidjevši ljude oko sebe.

Jedan tren potrajala je tišina. Stanovnici su se pogledali. Prvi se snašao šerif.

— Da. Poznajete li ovdje nekog?

Neznanac ništa nije odgovorio. Pažljivo se zagledao u lica koja su ga okruživala, kao da nekog traži. A onda je ustao. Popio viski koji mu je Tom pružio i krenuo prema vratima. No, nije daleko stigao. Zanjhao se, zateturao i ponovo bi pao da ga nisu pridržale snažne ruke doktora Willstona, koji je upravo ulazio u salun.

— Nije mu ništa. Samo je iscrpljen. Vjerojatno je danima jahao bez odmora. A možda i bez hrane — objasnio je liječnik čim je pregledao onesviještenog. — Prenesite ga u hotel i pustite ga da se naspava. Obloge mijenjajte svakih petnaestak minuta — savjetovao je perući ruke. — I neka stalno netko bude uz njega. Pozovite me ako bude potrebno — dodao je izlazeći.

Hotel se nalazio preko puta saluna. Bila je to drvena jednokatnica u kojoj je na prvom katu stanovala vlasnica Jane Smith sa sinom, a pet

soba u prizemlju služilo je za iznajmljivanje.

Nepoznatog došljaka smjestiše u sobu broj jedan, a onda se stanovnici počеше razilaziti uz bučna i znatiželjna nagađanja.

III

Spuštala se večer. Kroz otvorene prozore hotela ulazila je ugodna svježina. Vrućina koja je danima pritiskala počela je popuštati. Pu-hao je lagani vjetroć. U sobu su dopirali odlomci razgovora, smijeh i pjesma iz saluna.

– Mmmm – zastenje Joe Brown.
– Gdje sam? – zapitao je šapatom.

Kraj kreveta nešto šušne.

– Već je bilo vrijeme da se probudite. Spavate već dva dana. Kako se osjećate?

Joeove nosnice zapljusne fin miris ženskog parfema i on okrene glavu u smjeru glasa. Kraj postelje je stajala povisoka i vitka žena. Lice joj nije vidio jer je u sobi već bilo mračno.

– Sad ću vam donijeti večeru – reče ona i izgubi se iz sobe.

Čuo je kako udara peticama po drvenom podu hodnika. Pokuša ustati. Sve ga je boljelo. Na stolici kraj postelje nađe svoje odijelo. Bilo je oprano; izgllačano i uredno složeno. U kutu ugleda svjetiljku, pride joj i upali svjetlo. Dok se oblačio, začuje pred vratima već poznate korake. Žena uđe noseći večeru na poslužavniku.

– O, ustali ste. Znači, dobro vam je! – zazvoni njen glas poput kristala.

Sad joj je mogao vidjeti meke crte lica. Iznenadi ga njena profinje-

na i nježna ljepota. Tanke obrve, sitan nos, sočne male usne. »Kako li se mogla tako sačuvati u ovoj divljini?« – pomisli gledajući je kako vješto prostire stol. Sobu ispuni ugodan miris vruće juhe.

– Hvala! Vrlo se ljubazni! – on uroni žlicu u tanjur i počne jesti.

Žena stane sa suprotne strane stola. Promatrala ga je kako jede. Iako je bilo ljeto, nosila je crnu haljinu dugih rukava, zakopčanu do brade.

– Zašto se u crnini? – zapita Joe i zagleda joj se u oči. Iznenadi ga njihov tužan i umoran sjaj. Na čelu joj zaigra bolan grč, koji odmah nestane.

– Umro mi je muž! – odgovori ona, a glas joj ne zazvuči zvonko, već promuklo i plačno.

– Ah, žao mi je! Kad?

– Prije mjesec dana.

– Ubijen?

– Izgorio u pilani.

Htjede je još nešto upitati, no ona se već uputila prema vratima.

– Ako nešto trebate, ja sam u kuhinji – reče i izide.

IV

U salunu je bilo bučno. Kao, u uostalom, i uvijek subotom. Kauboji s okolnih rančeva, željni odmora i razonode, nemilice su trošili svoju tjednu zaradu. U najtamnijem kutu sjedio je za stolom Cliff Hunn i ispijao svoj dvostruki viski.

– Zdravo, Cliffe! – pozdravi ga šerif dotičući rukom šešir. – Slobodno? doda pokazujući stolicu.

Cliff Hunn zaklima glavom u znak pristanka.

– Koje vas dobro nosi, šerife? – upita zatim.

Šerif se nagne preko stola i nešto tišim glasom progovori:

– Pogledao sam potjernice kao što si predložio. Nema ga ni na jednoj od njih.

– A jesi li se raspitao po gradu?

– Jesam, nitko ga ne poznaje.

– To mi se ne sviđa.

– Ni meni. – Cliff Hunn se promeškolji na stolici. Otpuhne dva koluta dima i nastavi: Bojim se da će mi pokvariti planove.

– Treba pričekati. Možda dižemo paniku bez razloga – šištao je šerif.

– Da mi je znati tko je i što hoće?

– Odgovor dolazi – šapne šerif i pokaže prema vratima.

U taj čas vrata saluna se otvore i u zadimljenu prostoriju uđe Joe Brown. Dok je polako koračao prema tezgi, buka se stišavala. Kauboji su prekidali razgovore, znatiželjno dizali glave i očekivali što će se dogoditi. Iskorištavajući pažnju koju je izazvao, Joe Brown odlučno i razgovijetno upita.

– Da li je ovdje Bill Adamson?

Salunom prostruji tihi žamor, poput vala koji se zaleti prema žalu i nestane u pijesku. A onda opet zavlada tišina.

– Što će ti stari Bill? – začuje se iz mraka promukli glas šerifa.

– On je moj rođak! – odgovori Joe pomalo nesigurno i obori pogled.

U salunu se opet uskomešaju.

– Lažeš! Bill Adamson nije imao nikoga! – zareži iz mraka šerif i poskoči sa stolice.

– Nije važno! Gdje je on? – glas Joeov opet zazvuči sigurno i odlučno.

– Na groblju! Umro je. Bio je bolestan! – odsiječe šerif.

Nekoliko trenutaka Joe Brown je nepomično stajao.

– Umro? Kako? Umro? – prošapta.

Ali nitko nije više obraćao pažnju na njega. Za kartaškim stolom opet su se počele dijeliti karte. Slim Miller nastavi užurbano posluživati goste. Razgovor, buka i smijeh nastave se kao da se ništa nije dogodilo. Samo je Tom zapazio da je jučerašnji došljak izišao nekako potišten, ne naručivši ništa.

A za stolom u kutu nastavio se započeti razgovor šerifa i Cliffa Hunna.

– Slušaj, stari! Ovaj tip mi se sve manje sviđa! – brundao je Cliff Hunn šerifu na uho.

– Što da radimo?

– Treba ga se što prije osloboditi!

– Da, ali kako? – šerif ne nervozno počese po vratu.

– Sutra mu pokaži Billov ranč... Budi s njim ljubazan. Još može nešto posumnjati... zašto si malo prije tako planuo? I nemoj dopustiti da sâm njuška naokolo...

– Dobro, smislit ću nešto – složi se šerif.

V

Svjež noćni zrak zapljusne Joea Browna i on se naježi. Pogleda uvis. Nad njim se prostiralo široko crno nebo načičkano zvijezdama. Vjetar zapuše jače i on osjeti na licu prašinu i pijesak. Na zapadu su se skupljali oblaci. Spremala se kiša. Joe se uputi prema hotelu. Na vratima se predomisli. »Prošetat ću malo i pogledati konja« – pomisli – »ionako mi se ne spava«.

Nabije šešir na oči da mu ga vjetar ne odnese i skrene u ulicu do

hotela, nadajući se da je ondje konjušnica.

Misli ga prenesu u prošlost. Sjeti se svoje majke i tijelom mu se razlije ugodna toplina, kao i uvijek kad bi se nje sjetio. A onda se sjeti njenih riječi na samrti.

»Sine, čuješ li me?« hroptala je u postelji. »Ja ću možda sad umrijeti...« – Gledao je njeno blijedo lice, upale obraze i od vrućine presjajne oči, a niz obraz mu se skotrljaše dvije tople suze. »... ali prije nego što umrem, moraš saznati istinu. Nisam ti to prije pričala jer sam se bojala da ne bi razumio. I sad možda nećeš razumjeti, ali ti ja to moram reći« zastala je hvatajući dah. Primaknuo je uho bliže njenim usnama i osjetio kako mu kožu pali njen vrući dah. Živjeli su tada već nekoliko godina na velikoj plantaži pamuka na Jugu. Njegova je majka bila kuharica za radnike, a on joj je pomagao. Gazde su bili strogi ali pošteni ljudi. Bilo je to još prije ukiđanja ropstva.

»Prije nego što čuješ moju ispovijed, želim da znaš da sam te uvijek voljela i da sam sve to učinila zbog tebe, da se ti ne bi stidio svoje majke« – ponovo je zastala gutajući zrak. »Bilo je to davno... prije 20 godina. Tada sam bila još vrlo lijepa. Radila sam kao glumica u nekoj putujućoj družini. Putovali smo uzduž i poprijeko i davali predstave. Jednom smo tako nabasali u grad koji se zvao Blue City. Ja sam tada već imala 30 godina. Nisam bila stara, ali su mi se godine već počele zapazati.« Joe je napeto slušao njen šapat, a u grlu ga je počelo nešto gušiti. »Putovanja, neprospavane noći« nastavila je njegova majka – neuredan život... sve me to pomalo počelo umarati. Znala sam da neću

još dugo moći biti glumica. Odlučila sam se smiriti... A taj mi se gradić svidio. Na obali rijeke, pod planinom, kao u priči. A i tako lijepo ime: Blue City. I ondje sam ostala.

U početku sam se zaposlila u salunu, ali nisam mislila dugo ostati ondje. Sanjala sam o ranču, o svojoj maloj kući, o toplom domu... No, sve je ispalo drugačije. U salunu je, između ostalih, navraćao neki visok i uvijek smrknut čovjek. Mogao je imati oko 36 godina. U početku je navraćao rijetko, a onda sve češće. Nikad dotad nisam nikog voljela. Muškarci su mi bili odvratni. Služili su mi samo za to da iz njih izvučem novac. Ali on je bio drugačiji. Stala sam se zanimati za njega. Ukratko, počeli smo se tajno sastajati. Ali sreći je ubrzo došao kraj. On je bio oženjen. Živio je na maloj farmi sa ženom za koju su pričali da je suluda. I jednom, dok je on bio sa mnom, ona se utopila. Bio je to nesretan slučaj. Liječnik je potvrdio da je bila duševno poremećena. Na nas nije pala nikakva sumnja. No, gradom se počelo šaputati da smo je mi ubili, jer nam je smetala. Nekako u to vrijeme ja sam osjetila da sam trudna. Spakovala sam svoje stvari i otišla. Glas o tome da sam trudna, mislila sam tada, samo bi još više raspirio po gradu glasine da smo je ubili. On nas je tražio. Saznao je da sam rodila. Htio je da se vjenčamo, da počnemo sve iz početka. Ali ja nisam htjela da se za naše dijete govori da su mu roditelji ubojice, majka bivša prostitutka... Eto, tako. Sad znaš sve. Znaš, kako smo teško živjeli, koliko sam radila da te othranim.« Nekoliko trenutaka se odmarala. Joe je čuo kako se guši. Gledao je kako posljednjim snagama govori: »Kad ja

umrem, otidi u Blue City i potraži Billa Adamsona. On je tvoj otac.« A onda je umrla. Htjela je još nešto reći, ali ju je hropac pretekao.

Hladan noćni zrak podsjeti Joea kako je poslije sprovoda još dugo u noć sjedio na groblju. Nad njim je, kao i sad, visio široki nebeski svod ukrašen svjetlucanjem zvijezda. Osjećao se sâm, napušten i jadan.

Joe pripali cigaretu i otpuhne nekoliko kolutova dima. »O, zašto nisam odmah potražio svog oca?« pomisli. A onda se sjeti što se sve dogodilo poslije majčine smrti. Izbio je građanski rat. Kaos i užas zavladali su Jugom. Nasilje je carevalo, požari su gutali gradove i sela, nedužni ljudi uzalud su gubili život. Zar je on mogao sa strane gledati kako se nanosi nepravda, podviti rep i spašavati svoj, samo svoj život? Za pravdu, jednakost, za bolji i sretniji život svih ljudi vrijedno je umrijeti, mislio je. Borio se na strani Sjevera. Prokrstario je Jug uzduž i poprijeko. Tako su prošle četiri godine. A kad je rat završio, osjetio se star i umoran. Bilo je upravo nevjerojatno koliko se uozbiljio i promijenio u nekoliko godina. Sve strahote koje je vidio ostavile su dubok trag u njemu. Dojadila su mu spavanja pod vedrim nebom, pustolovine, miris baruta, lutanja... Baš kao i njegovoj majci jednom. Želio se skrasiti na jednom mjestu, osnovati obitelj, možda. I tada je krenuo u Blue City. Jahao je danima. Nešto ga je snažno vuklo naprijed. »Dalje, dalje...« čuo je u sebi glas koji mu nije dao da se odmori. Kao da ga je neki predosjećaj požurivao.

— A, evo, zakasnio sam — reče glasno.

U blizini začuje rzanje svoga konja. Pametna životinja prepoznala

je svoga gazdu. Ude u staju i kresne šibicom. Na sijenu je ležala i sneno piljila u njega njegova kobilu. Joe se sagne i pomiluje je po glavi.

— Mir, mila, mir... — tepao joj je.

Pripalio je novu cigaretu. »Što ću sad? Zar opet na put? Pasji živote!« mislio je.

Izide iz staje. Nebom preleti komet. Pratio je pogledom njegov bljeskav, kratkotrajni let.

»To je sreća« pomisli, a onda se opet smrkne. »Kakva sreća? Otkud sreća?« I odjednom se razljuti. Izvadi iz usta cigaretu i baci je. Kao da se tim pokretom htio osloboditi svega što ga je tištalo.

Iz mraka izroni sjena visokog čovjeka, koji je brzo koračao. Joe ga prepozna po torbi.

— Dobar večer, doktore — pozdravi.

— A, to ste vi. Nisam vas odmah prepoznao... mrak... — ispričavao se liječnik. — Pa, kako je?

— Dobro hvala, odmorio sam se.

— Joe posegne rukom u džep, ali ga liječnik, predosjećajući što će učiniti, uhvati za lakat i otresito reče:

— Ostavite to, mladiću. Ne može se sve u životu platiti.

Stajali su i gledali se kao da se odmjeravaju, a lica im je osvjetljavao plamen šibice. Plamićak opeče Joea po prstima.

— Da vas otpratim? — ponudi se.

— Pa, može. Žurim, zapravo. Ne-daleko odavde rada neka žena.

— Cigaretu?

— Hvala.

Pripale. Koračali su neko vrijeme šutke. Joe prvi prekine tišinu.

— Doktore, možete li mi reći od čega je bolovao Bill Adamson!? — upita.

– Bill? Stari Bill, misliš? Pa, on je, mladiću, bio zdraviji od tebe! – po-
više doktor.

– Pa od čega je onda umro?

– To sam se i ja pitao. Htio sam obaviti autopsiju, ali šerif nije dao. »Bio je već star,« sjećam se da je rekao. A šteta: divan starac. Živio je potpuno sâm, od one nesreće s njegovom ženom. Ja sam ponekad znao svratiti k njemu. Dobro sam ga poznavao. Došli smo nekako u isto vrijeme ovamo. Liječio sam njegovu ženu. Mislim da je potkraj i on šenuo. Neprestano je nekog čekao... A zašto se vi, zanimate za njega?

Joe nije uspio ništa odgovoriti. Dodoše do neke kuće čiji su svi prozori bili osvijetljeni. Na vratima je stajao čovjek sa svjetiljkom i gledao u mrak.

– O, hvala bogu! Napokon! – čulo se kako govori. Požurivao je liječnika.

– Pa, do videnja, mladiću! – liječnik stisne ruku Joeu Brownu. – I navratite. Stanujem odmah kraj hotela gospode Smith – i nestane iza kućnih vrata.

Zapanjen onim što je čuo, Joe je začuđeno gledao za liječnikom. U glavi mu se uskomešalo. Vjetar je puhao sve jače. Gusti i debeli oblaci gomilali su se nad gradom. Nekoliko krupnih kapljica kiše zabije se u prašinu i Joe požuri natrag.

»Zašto mi je šerif lagao? Ili možda doktor laže? – pitao se u sebi. A onda mahne rukom. »Jutro je pametnije od večeri«, zaključ i pođe na spavanje.

VI

– Tata, zašto ne jedeš? Nije ti dobro? – pitala je umiljato Emma svog oca Slima Millera.

– Nisam gladan – rece on umorno i pokrije lice dlanovima.

Njegova kći, vragolasto šesnaestogodišnje čeljade, vrtjela se oko stola.

– Boli te glava? Bolestan si? – zabrinuto će ona.

Slim je pogleda. »Ista majka«, pomisli. »Ta kosa, oči, ramena, sve je naslijedila od majke.«

– Nije mi ništa. Mnogo radim. Umoran sam – odgovori.

– Pa, da, kažem ja da previše radiš. Jučer si se opet kasno vratio – čavrljala je ona.

– Znaš kako je subotom – branio se on.

Otkako je prije desetak godina ostao bez žene, njegova kći mu je bila sve. Žena mu je dugo bila bolesna i znao je da mora umrijeti. I kad je umrla, njenu je smrt osjetio kao olakšanje. Nije ni suze spustio. Ugasila se kao svijeća. A za ugaslom svijećom se ne plače. Nije imao vremena tugovati. Trebalo je raditi, brinuti se za Emmu. Bio je nježan i dobar otac. A njegova kći ga je upravo obožavala.

– Slušaj tata! Podimo danas na izlet, u planinu – predložila mu je.

– Ne znam, kćeri, vidjet ćemo... Imam posla...

– Ja ću spremi ručak i ispeći kolač, i... – nije se dala ona.

Sjela mu je na koljena. Slušao je kako njen glas žubori poput potočića. Milovao ga je kao pero. »O, ista Betty, kakva sličnost«, gladio ju je po kosi, kao i pokojnu ženu nekoć.

– Betty, moram ići – on će šaptom, zaneseno.

– Tata, što ti je? To sam ja, Emma! – pogledala ga je začuđeno i prasnula u smijeh. – Tebi se uvijek žuri. Nikad nemaš vremena za mene – bunila se. – Puštam te, ali

poslije ručka idemo na izlet – rekla je odlučno i ustala.

I Slim Miller se nasmiješio. Uzeo je svoj šešir, poljubio kćer i izišao. Nije mu bilo ni do izleta, ni do smijeha. U posljednje vrijeme sve mu je krenulo naopako. Pošao je prema salunu.

– O, Tome, već si tu? – iznenadio se ugledavši svog barmena, koji je već radio.

– Stigao sam malo prije, gazda! Treba pogledati koliko je štete napravljeno sinoć... predlagao je mlađić.

– Dobro, dobro... – rastreseno odgovori Slim Miller i uputi se prema kasi. – Slušaj, zatvori vrata i ne puštaj nikog dok ti ne kažem.

Tom posluša.

Po podu saluna ležali su opušci cigareta, poneka razbijena čaša, prevrnuti stoici i stolovi, bojno polje sinoćnje pucnjave. Tom zaključa vrata i navuče zastore.

Vidio je kako Slim Miller otvara kasu, broji novac i gura ga u džepove. To mu se učini neobično. Što će gazdi toliki novac u nedjelju? Nikad dotad nije tako postupao. Uvijek je obračun bio u ponedjeljak, jer su najveći promet imali u subotu i nedjelju. Pravio se da ne opaža što gazda radi. Meo je salun i zviždao. A ispod oka budno je pratio sve što se događalo kod blagajne.

Netko pokuca na vrata.

– Zatvoreno... poslije! – vikne Tom i nastavi zviždati.

Kucanje se ponovi.

– Otvori, gotov sam – naredi Slim Miller.

Vukući svoju lijevu nogu, Tom požuri prema vratima. Vani je stajao Joe Brown.

– Oprostite što smetam tako ra-

no... htio sam nešto pitati... – počne on.

Tom ga pusti unutra.

– Kako da dodem do ranča Billa Adamsona? – zapita Joe.

– A, to ste vi, udite, udite – pozdravi ga Slim Miller. – Vi biste na Billov ranč? Teško ćete ga sami naći. To je uz rijeku... Slim malo zastane. A onda, kao da se nečeg sjetio, nastavi: – Ali, Tom bi vas mogao donde otpratiti. Može li? – obrati se upitno svom barmenu.

– Pa, ne znam... nećkao se mlađić. Imao je on za odbijanje dovoljno razloga. Od one nesreće sa stupicom nije niti jedanput uzjahao konja, a nije se na nj ni mogao uspeti bez nečije pomoći.

– Za mene ne brini. Mogu ja sâm – dodao je Miller pogrešno tumačeći Tomovu neodlučnost. – Danas neće biti toliko posla. A ti si zbilja zaslužio slobodan dan. Toliko radiš, odmori se...

Tom pristane.

I Joe Brown je bio zadovoljan. Nije se tome nadao.

– Da, uz put – predloži Slim – ako vam nije teško, povedite i moju kćer. Molila me da danas odemo na izlet, ali sam ja zauzet. Hoćete li? – doda kao slučajno.

Tom vidljivo pocrveni i ne reče ništa.

– Dakle, dogovoreno? Dodite obojica poslije ručka po nju.

VII

»Što da radim do ručka?« – zapita sâm sebe Joe Brown kad je izišao na ulicu. »Mogao bih razgledati okolicu«. Protrlja rukom bradu. Osjeti da je obrasla gustom oštrom dlakom. »O, pa nisam se već dugo brijao, a nisam ni doručkovao«. Odluči vratiti se u hotel.

Pogleda se u ogledalo. Izgledao je mladi. I baš kad je htio krenuti, k gospodi Smith na doručak otvore se vrata i u sobu uđe šerif.

— Dobro jutro, šerife! — pozdravi Joe, ali ne pokaže da je iznenađen.

— Prolazio sam pa navratio... — smiješio se šerif neprimodno. — Mislim, možda čovjek hoće pogledati ranč svog rodaka Billa Adamsona, možda ne poznaje naš kraj, pa da ga otpratim.

Joe Brown ga odmjeri od glave do pete pa reče:

— Hvala, hvala, ali dogovorio sam već s Tomom iz saluna. On će me otpratiti.

— A tako? — šerifov glas malo zadržće. — Pa onda ništa... Drugi put. Bit će valjda još prilika... — Šerif primi za kvaku, a onda doda kao slučajno, ali vrlo neprimodnim glasom: — A je li vam Bill Adamson doista bio rođak?

— Jest — odgovori kratko Joe Brown i pogleda ga u oči. Šerif žmirne dva puta, a onda zajedno iziđu iz sobe.

— A koliko kanite ostati ovdje? — ispitivao je dalje šerif.

»Ovaj šerif njuška« pomisli Joe, a glasno reče:

— Ne znam još. Danas ću posjetiti ranč, sutra ću poći na groblje. A vi kao da me tjerate? — bocne ga Joe i oštro odmjeri.

— Ma, ne! Što vam je!? Ja to tek tako... Zato sam šerif... — pravdao se.

»Danas na Billovoj farmi moram otvoriti četvoro oči« — pomisli Joe Brown opraštajući se sa šerifom.

VIII

— Ti si glupan! — urlao je Cliff Hunn. — Zašto si ga pustio samog? Znam ja te tipove! Zabadaju nos u

tude poslove. Njuškaju po stvarima koje ih se ne tiču.

Serif je stajao pognute glave i čekao da se bura stiše.

— Nisam ja ništa kriv. Rekao je da ide s Tomom. Znaš, s onim šepavim iz saluna. Što sam mogao? — branio se.

— A što ako je nešto posumnjao? Ti si glupan! Okružen sam samim glupanima! Jesi li bio barem na Billovoj farmi? Jesi li uklonio sve tragove?! — urlao je i dalje Cliff.

— Jesam. Malo prije. Sve je u redu. Nema ništa sumnjiva.

Cliff Hunn se malo umiri.

— Ako taj čovjek bude previše znatiželjan, treba ga maknuti. Ne mogu dopustiti da mi neki Joe Brown sve pokvari. Već sam rekao Allanu i Robertu neka pripaze na njega.

Cliff Hunn je došao u Blue City prije godinu dana. Pojavio se iznenada, ljeti, kupio ranč Franka Mallova i počeo uzgajati stoku. Nakon šest mjeseci, u proljeće, došli su Allan i Robert. Predstavili su se kao ispiraći zlata, kupili opremu u prodavaonici Slima Millera, podigli šator na obali rijeke i u početku rijetko, vrlo rijetko dolazili u grad. Allan i Robert nisu baš nalikovali na ispiraće zlata. Prije bi se reklo da su otimači zlata. Njihovo držanje, lice, a osobito ruke, odavali su ljude koji češće drže revolver nego sito. Nitko osim šerifa nije znao da su Allan i Robert pomoćnici Cliffa Hunna i da oni za njega već dugo rade vrlo, vrlo prljave poslove.

Cliff Hunn je pred građanima slovio kao pošten čovjek. Sudjelovao je na dobrotvornim zabavama, često išao u crkvu, davao je novac za uređenje groblja i gradnju škole. Uvijek je bio pristojno obučen i vrlo

pristojan. Svi građani su ga poštovali i cijenili, vjerujući da nema poštenijeg čovjeka od njega. Samo su dva čovjeka u Blue Cityju znala njegovo pravo lice. Jedan od njih bio je šerif.

– I taj Allan je glupan. Rekao sam mu neka pripazi na tog tipa, a on lupio doktora po njušci! – opet se uzrujao Cliff Hunn. – Sve ćete mi upropastiti!

Šerif se meškoljio. Nervozno je okretao šešir u ruci. »Pao sam sotonu u šake! Pravi sotona! Lucifer! Pogledaj samo kako više! O, da mi je podvinuti rep i ostaviti to društvo. Još ću zbog njega doći na vješala! Luda glavo! Zaslijepio me dolarima! Potplatio me! A sad si pomози!« – kajao se šerif. No, ničim nije pokazao kakve ga misli muče. Poslušno je kimao glavom i povlađivao svim riječima Cliffa Hunna.

IX

Približavajući se konjušnici, Joe Brown začuje kako njegov konj ljutito i uplašeno rže. Požuri. Ušavši u staju, imao je što vidjeti. Konj se propinjao. A u suprotnom kutu staja ležao je u sijenu mladić i bolno se grčio.

– Prokleta životinjo! – zastenje mladić. U ruci je držao četke. – Ritnula me, prokleta bila! – zastenja još jednom ugledavši Joea.

– Što se dogodilo?

– Htio sam je očistiti, a ona me ritnula!

– Mir, mila, mir! – umirivao je Joe svoju kobilu.

– Zašto se ne daš očistiti, no, mila? – Pogladi je po trbuhu. – Ona opet zarže, ali ostane mirna.

– Joe zapazi da je kobilin trbuh malo nabrekao.

– Nemoj je dirati! Čini mi se da

čeka ždrijebe! – naredi on momku.

– Divan konj! – promrmlja mladić s četkama. – Takvog još nisam vidio. Bijeli s crnim repom i crnom grivom. Bilo mi je žao da takva ljepotica bude prijava. A ona se ne da – jadao se. – Ja sam Frank. Radim ovdje...

Joe se također predstavi.

– Hoćeš li mi pripaziti na nju?

– zamoli ga Joe, a u ruku mu utisne novčanicu.

Momak pogleda i oči mu zaigraše kad shvati koliko je dobio.

– Kako da ne, gazda, kako da ne!

– govorio je klanjajući se – kao da je moja.

– »Neprilika. Sad ne mogu otići ni da hoću« pomisli. »Ne mogu kobilu ostaviti ovdje. Koliko mi je puta ona spasila život u ratu. Sa mnom je već pet godina. Bila mi je bolja od najboljeg druga. Uostalom, meni se ne žuri!«

– Bit će mi potreban konj! Na njoj ne mogu jahati!

– O, kako da ne, gazda, kako da ne! – mljeo je Frak neumorno. – Pogledajte ovog! – pokaže mu jednoga konja. Joe nije bio oduševljen, ali drugog nije bilo. Dogovore se za cijenu.

– A na kobilu mi pazi kao na oko u glavi! Inače teško tebi... – opomene ga još jednom Joe. – Kad li je samo ostala ždrijebna a da ja to nisam opazio? I kako? Pa ona je već stara! – čudio se odlazeći.

X

– Ali, tata, ti si mi obećao! – ljutila se Emma na svog oca. – Mi smo se dogovorili da ćemo ići na izlet. Mi. Ti i ja! – naglasila je – a ne ja i taj šepavi...

– Nemoj tako, Emma! Tom nije loš mladić. A ja sam danas zauzet.

– Ti si za mene uvijek zauzet. Nikad nemaš vremena! – jadikovala je ona dalje. – A ja sam ispekla pitu, onu koju najviše voliš. I vino sam pripremila! I udice! Mogli smo peći pastrve...

– Pa možeš i s Tomom peći...

– Ma što taj šepavi zna!? I kako samo gleda! Uvijek pocrveni i zbuni se. Ne zna progovoriti ni riječi. Samo šuti i pucketa prstima. – Emma napravi neku smiješnu grimasu pokazujući kakvo lice ima Tom kad je s njom u društvu. – Gleda kao tele! Taj nije ni za što!

– Emma, Emma! Zašto si takva? Možda je mladić zaljubljen u tebe?

– Zaljubljen? – zabezekne se ona. – Pa što je tebi, tata? Zaljubljen? – Ona ljutito zanjše uvojcima. – Zar bi ti mene dao za šepavog jadnika? Pa on živi od naše milostinje!

– Emma! Prestani! Sto puta sam ti rekao da nije važno kako čovjek izgleda nego da li je dobar ili loš!

– Je li? Nije važno kako izgleda? A zašto si ti onda uzeo za ženu svoju majku? Proputovao si cijelu Ameriku dok je nisi našao! Ti si uzeo ljepoticu, a meni guraš šepavog jadnika. I što ću ja s njim na izletu? Pa on ne može sam ni konja uzjahati. Zar da mu moja leđa služe kao stolica? Zar da ga ja dižem? – jogunila se Emma dalje.

– Emma! Rekao sam ti da prestaneš! Osim toga, nećete ići sami. S vama će biti i Joe Brown. Znaš, onaj što je došao u petak. Pričao sam ti. Želi vidjeti farmu Billa Adamsona. A to je blizu.

Djevojka trepne očima. Vidjela je ona već tog došljaka. Još u petak kad se skljkao pred tatinim salonom. A i jutros je iza zavjese vreba-

la na njega. Tom je tele, ali Joe Brown, ah... i ona se udobrovolji.

Sjednu za stol.

– Opet ne jedeš, tata! – zabrinuto će Emma nakon kraće šutnje. – Zašto?

Glava Slima Millera pucala je od problema. No, nije htio svoju kćer opterećivati njima.

– Ti me mučiš! – izrekao je prvu laž koje se sjetio.

– Opet počinješ! – poviče ona, ali naglo ušuti vidjevši tatino smrknuto lice. – Dobro, bit ću ljubazna s Tomom ako baš hoćeš. Ali ništa više. Još bi se on mogao nečemu ponadati – ona će pomirljivo. – A sad jedi, molim te.

Da se ne bi odao, Slim Miller počne užurbano jesti. Pretvarao se da je gladan iako mu uopće nije bilo do jela. Nije htio pokazati da ga muči nešto sasvim, sasvim drugo.

XI

Joe Brown prošeta gradom. »Simpatično mjesto, zbilja simpatično. Nije čudno što se mami dopalo. I te planine, i rijeka, i lijepo ime – Plavi grad. Zašto su ga samo tako nazvali? Možda zbog rijeke? I nije veliko. Tek nekoliko desetaka kuća. No, to će se sve promijeniti kad dođe željeznica. Bit će to pravi raj. I ljudi će nagnuti. Svuda oko zemlja je plodna«, – razmišljao je. Stajao je na obali i promatrao vodu. Bila je mutna od noćasnje kiše. Tekla je brzo i nosila mulj, pijesak i šljunak. »Možda u ovoj rijeci ima i zlata!« – pomisli.

Oluja je bjesnjela gotovo cijelu noć. Tek pred jutro kiša je prestala padati. A dan je osvanuo vedar i sunčan kao da se ništa nije zbilo. Planine su bile kao umivene. Trava

se zazelenjela. Zrak je bio čist. I opet je bilo toplo, gotovo vruće, kao da i nije bilo noćasnje oluje. Lokve vode su se osušile, a ispucala žedna zemlja opet je uskoro izgledala kao da kiša i nije padala.

Joe pode natrag. Kod liječnikove kuće se zaustavi i povuče za zvono.

– To ste opet vi – pojavi se liječnikova žena.

– Ne, još se nije vratio – žmirknula je očima nekako nesigurno i Joeu se učini da nešto taji, pa se zahvali i ode.

* * *

Kad se vratio u hotel, Tom ga je već čekao. Pozdrave se prijateljski, kao stari znanci. Joe je još jutros vidio da Tom jako hramlje. Lijevu nogu vukao je za sobom kao motku. Od nesreće u lovu ta se noga počela sušiti i izgledala je kao suha grana. Pomogne mu da se popne na konja. Tom ga zahvalno pogleda. Do kuće Slima Millera razmijene tek nekoliko riječi.

– Ti ostani sjediti. Ja ću je pozvati – ponudi se Joe i sjaše.

Emma ih je gledala iza zavjesa. »Evo, znala sam. Još me nije ni vidio, a već se zarumenio. Tele. Pravo tele taj Tom«, razmišljala je. Onda joj se pogled zaustavi na Joeu, pa sad nju oblije crvenilo. »To je muškarac! Da je barem moj!« uzdahne. Kritički je ocjenjivala njegovu crnu, malo podulju kosu, počesljanu prema straga, izražajne, čak pomalo grube crte lica i široka ramena. Otac ju je zvao već treći put, pa ona side.

– Zdravo – Emma se koketno nasmiješi Joeu.

Upoznaše se.

– Najbolje je da odmah podemo.

Tom nas čeka vani – predloži Joe.

Emma se prijezirno nasmiješi, no uhvativši očev pogled, uozbilji se.

Brzo izjahaše iz grada. Jahali su uz rijeku prema sjeveru. Farma Billa Adamsona nalazila se u podnožju planine. Emma je neprestalo nešto čavrljala.

– Pogledajte kako je divna rijeka na ovom mjestu, a ona šuma tamo ... – pokazivala je rukom sad lijevo, sad desno.

Na put doskakuta zec, uplaši se i pobjegne. Priroda je doista bila divna. Pred njima, u daljini, planine su oštrile svoje vrhove.

Planine su štitile dolinu od oštih i hladnih sjevernih vjetrova. Dolina je bila bogata vodom i travom. Joe se također divio ljepoti krajolika, pitajući se što će naći na farmi pokojnog oca.

Neprestano su jahali uz rijeku. Prošli su kraj nekoliko manjih rančeva. A onda, kod zavoja, gdje je rijeka nekad davno iz tko zna kojih razloga promijenila smjer svog toka, Tom skrene Joeu pažnju na veliku drvenu kuću.

– Vidiš, tamo stanuje Cliff Hunn pokazao mu je žicom ograđeni ranč – najveći licemjer ovoga kraja.

Naglo ušuti. Tom nije volio Cliffa Hunna. Nije za to imao nekoga posebnog razloga. Cliff je samo ponekad dolazio u salun. A kad s to događalo, njegov gazda postao bi nervozan i ljutit. Zbog toga je Tom sumnjao da Millerove brige imaju neke veze s Hunnom.

– Ma što ti imaš protiv čike Cliffa! Ti si šašav! – napala je Emma jadnoga Toma. – On je tako fin gospodin. – dodala je uvjerenom.

Tom po običaju pocrveni i ne progovori više ni riječi.

Ranč Billa Adamsona bio je posljednji u dolini. Joe je želio sâm malo prošvrljati okolo, ali nije znao kako da se oslobodi Emme i Toma. Ideju mu je dala Emma.

– Ovdje bismo se mogli odmoriti – predložila je.

Sjahali su. Emma je otvorila košaru i ponudila ih pitom i vinom.

– O, pa ti si ponijela i udice – obradovao se Joe.

– Ovdje ima mnogo riba – primijeti Tom.

– Vas dvoje biste mogli pecati dok se ja ne vratim – predloži Joe.

Emma se namršti, ali Joe nije na nju obraćao pažnju već se uputio prema kući. Bila je stara i trošna. Izgledala je kao prezrela, malo nagnuta pećurka. Joe je obide, pažljivo gledajući u zemlju. Ne ustanovi ništa sumnjiva, pa uđe. Pokućstvo je bilo jednostavno, ali lijepo. Kuća nije bila velika. Imala je samo dvije sobe, hodnik i kuhinju.

»Evo, ovdje je živio moj otac, kojeg nisam upoznao. A sâm sam za to kriv«, – uzdahne Joe. »Da mi je barem ostavio neku poruku«.

Zaviri pod krevet. Ništa. I u ormar. Opet ništa. Pretraži ladice stola. Ništa. A onda mu se pogled zaustavi na otvorenom kaminu. Sjeti se majke i toga kako je ona u dimnjaku kamina uvijek čuvala vrećicu s njihovom uštedom. Uvuče glavu u otvor, isto onako kao što je to činio dok je mama bila živa. Kad su mu se oči privikle na tamu, ugleda malu policu i na joj neku bilježnicu. Uzeo ju je i sakrio pod košulju.

Nedaleko od kuće stajala su dva visoka, stara bora. Joe odšepa do njih. Vjetar je lagano puhao. Grane borova su se njihale i nešto šaputa-

le. Joe se sagne. Na zemlji ugleda izgaženu travu. Prepozna tragove konjskih kopita i ljudskih nogu. »Tko zna čiji su? Možda tatini?« – pomisli Joe.

Vrati se do rijeke. Emma i Tom su šutke pecali. U košari je bilo već nekoliko manjih pastrva.

– Imali ste sreće, vidim! – Joe pokaže rukom ulov. I on uzme jednu udicu. Pecali su šuteći. Tom je bio najvještiji i uhvatio je sedam riba. Joe tri, a Emma nijednu.

Dan se polako bližio kraju. Sjene su postajale sve duže. Zahladilo je.

Jašući prema gradu, Joe upita, provjeravajući istinitost liječnikovih riječi:

– Bill Adamson je dugo živio ovdje. Zacijelo je imao mnogo prijatelja, koji su ga često posjećivali?

– Što vam je? Taj stari čudak nije puštao nikog ni blizu – raspriča se Emma. – Veći dio godine provodio je u planini. Dolazio bi povremeno u tatinu prodavaonicu i pričao kojekakve gluposti. Tata je samo kimao glavom i davao mu robu na veresiju. Bio je lud, a živio je kao pravi pustinjač. Njegove dvije mazge bile su mu jedino društvo.

– A konje nije imao? – upita Joe razgovorljivu Emmu.

– Ni konja, ni prijatelja. Mislim da je samo liječnik povremeno dolazio k njemu. Samo je u njega imao povjerenja i puštao ga u kuću. Ostale bi otjerao puškom.

Joe se zamisli. »Čudno. Mogao bih se okladiti da su ono kod borova bili tragovi konjskih kopita. Mislio sam da su tatini, ovamo svraća malo ljudi, ranč nije na prometnom mjestu. Uostalom, nisam siguran, doći ću sutra i provjeriti još jednom« – zaključio.

Preostali dio puta Emma je skratila pričama o stanovnicima Blue Cityja. Joe je saznao o svakom ponešto. Izlet je bio koristan i zabavan. U grad su se vratili u sumrak.

Dopratili su Emmu do kuće. Ona ih pozove na večeru.

— Ja ne mogu. Moram otići u salun i zamijeniti gazdu Slima — ispriča se Tom i pocrveni.

— Ostanite barem vi — navaljivala je Emma, pa Joe ipak pristane.

— Otpratit ću Toma do saluna i vratiti se s tvojim ocem — obeća.

Emma je bila presretna. Taj Joe Brown joj se dopadao sve više. A njenoj mladoj, ludoj glavi, činilo se da ni on ne može prema njoj, tako lijepoj, ostati ravnodušan. Pojurila je u kuću. Dok je pripremala večeru, razmišljala je što će obući i kako će se počestljati večeras. Nadala se da će u maminom ormaru pronaći nešto prikladno, to jest nešto atraktivno, nešto čime će osvojiti Joe Browna.

— Mnogo si mi pomogao, Tome. Tvoj san dužnik — zahvaljivao se Joe Brown mladiću dok su išli prema salunu.

Tom je smrknuto gledao preda se. Njegovo zaljubljeno srce nije moglo ravnodušno prijeći preko Emmina nedvosmislenoga koketiranja s ovim privlačnim čovjekom. Bio je ljubomoran. Kad mu je Joe, na rastanku, htio pomoći da sjaše, odbio je njegovu ruku, posrnuo i snažno udario o svoju lijevu nogu. Stisnuo je zube ne želeći pokazati nemoć i bol. Joe je odmah shvatio u čemu je stvar. Zgrabio je Toma za lakat i prošaputao:

— Tome, ja te ne poznajem, ali sam u ratu naučio jednim pogledom ocijeniti ljude. Sviđaš mi se. Budi moj prijatelj!

Tom zaškilji i sumnjičavo reče:

— Nudiš mi ruku iz sažaljenja, jer...

Joe ga prekine.

— Ne, ja ti ne nudim ruku. Ja je tražim. Potrebna mi je.

Tomu se učini da Joe Brown ne laže i odjednom se smekša. Bore ljutitosti nestane s njegova lica. Opusti ramena i neodlučno rukom prijede po kosi.

— Oprosti, Joe. Znaš, ta Emma, ja... ja... — mucao je — ja je volim — izgovori napokon.

— Znam — odvratio je Joe ozbiljno. Ona je lijepa djevojka.

Stajali su i gledali se. Joe prvi pruži ruku. Tom je čvrsto stisne. Prijateljstvo je bilo uspostavljeno.

* * *

Večera u kući Slima Millera protekla je u ugodnom raspoloženju. Emma se svim silama trudila da skrene Joeovu pažnju na sebe. Obukla je nekadašnju majčinu zelenu, dekoltiranu haljinu kratkih rukava, koja je više otkrivala nego pokrivala njeno tijelo. Joe je gledao njene punačke gole ruke, ružičasta rame-na, vrat i čvrste povelike grudi, koje su se upravo prelijevale preko izreza haljine. Ali njena ljepota nije utjecala na Joea. On nikad nije želio ljepotice. Otkako je odlučio da se smiri, često je razmišljao o braku, ali je njegov ideal bila sitna, šutljiva žena, koja bi bila voljna podnositi njega. A on ponekad nije imao ni malo ugodnu narav. bio mu je potreban netko strpljiv, a ne netko koga će godinama morati krotiti.

Emma je treptala očima, silom se nastojala ubaciti u razgovor, upadala je često neumjesnim primjedbama, preglasno se smijala, mahala rukama, vrtjela glavom, njihala uvojcima. Često je udisala zrak pu-

nim plućima, a pri tome je malo nedostajalo pa da njene dojke ne iskoče iz predubokog dekoltea. Po svaku cijenu željela je skrenuti pažnju na sebe.

Joea je to zabavljalo. U sebi se smijao toj razmaženoj šesnaestogodišnjoj balavici, kojoj je sve u životu moralo biti. »Ona u mužu traži kopiju svog oca«, ocijenio je Joe svojim gotovo nepogrešivim iskustvom. »Jadni Tom! I baš se u nju morao zaljubiti. Kako li će s njom izići na kraj? Pa ona je živa vatra. Obijesna kao još nejahana ždrebića.«

Slim Miller je zabavljao gosta pustolovinama iz svog života i stalno se brinuo da čaše budu pune. Pričao je o mladosti, uspjesima u životu i pri tome se zaneseno smješкао. »Gazda Miller stalno priča o onom što je bilo, o nekom sretnom vremenu koje je prošlo. Kao da svojim pričama želi pobjeći od nečeg što ga muči sad,« pomisli Joe Brown.

Kad je Emma donijela na stol desetak izvrsno pripremljenih pastrva, a Joe izrazio žaljenje što Tom nije prisutan, jer ih je gotovo sve on ulovio, gazda Slim je pogledao Emmu i promrmljao uz smijesak:

– Vidim da je šepavi jadnik bio koristan. Znači, nije on baš nesposoban...

Joe je uspio shvatiti da se ta primjedba odnosila na Toma i da je upućena djevojci. Emma je pocrvenjela do samog ruba dekoltea. Nije rekla ništa, što inače nije bio njen običaj.

Razišli su se kasno uvečer. Ustajući od stola, Joe se osjetio lagan kao pero. Meksička tekila učinila je svoje. Ni sâm nije znao kako se vratio u hotel. Svalio se obučen potrbuške u krevet i zaspao kao klada.

Nije ni slutio da je tog dana svaki njegov pokret budno pratio par dobro izvježbanih očiju.

* * *

Iste večeri na ranču Cliffa Hunna Allan i Robert podnosili su izvještaj svome gazdi:

– Pratio sam Joea Browna. Bio je stalno s Tomom i Emmom. Sâm je razgledao kuću. Nije se dugo zadržavao unutra. Mislim da ništa nije posumnjao – objašnjavao je Allan.

– A gdje je sad? – zapita Cliff Hunn.

– Večera kod Slima Millera. Provirio sam kroz prozor. Bogovski se goste. Miller ga časti tekilom. Poslije večere bit će sposoban samo za spavanje.

– Dobro. Znači, nema problema – zadovoljno će Hunn.

– Mene zabrinjava samo jedna stvar. Taj se Brown prošetao do onih borova gdje smo ostavili konje. Vidio sam ga kao se sagiba i njuška po zemlji. Ako šerif nije dobro uklonio tragove, zacijelo ih je opazio.

Cliff Hunn plane. Galamio je nekoliko minuta, a onda se smirio.

– Sutra rano ujutro podi na ranč. Pogledaj još jednom da li je sve u redu. Taj šerif je nevjerojatno glup. Valjda je zaboravio ono mjesto kod borova. To ti obavi sutra, a još noćas zaviri u sobu toga Joea Browna. Možda je on već našao ono što mi nismo mogli. Ako je on doista rođak starome, odvest će nas do zlata. Naravno, ukoliko zlato doista postoji. Ja, istinu govoreći, počinjem sumnjati u tu priču. U svakom slučaju moramo biti strpljivi. I dalje ga prati, ali nemoj ništa poduzimati.

– Pouzdajte se u mene, gazda – reče Allan.

– A ti, Roberte! Jesi li bio na ranču ona dva brata: Williama i Claya? – obrati se Hunn svom drugom pomagaču.

– Jesam. Samo je William bio kod kuće. Neće ni da čuje za prodaju. O željeznici se ovdje sve više govori.

Cliff Hunn se namršti, a onda, kao da se nečeg sjetio, reče:

– Kažeš da je samo William bio kod kuće? To mi daje ideju! – sotonjski se nasmiješio. – Posvađat ću ta dva brata i jeftino kupiti njihovu zemlju. Moram se po svaku cijenu dokopati svih rančeva u dolini prije nego što ovuda projuri željeznica.

Allan i Robert izidu i Cliff Hunn ostane sâm u sobi. Zavalio se u široki kožnati naslonjač. Uzeo je sa stola cigaru i nekoliko je trenutaka gnječio svojim debelim prstima. Onda ju je pripalio. Smješkao se zadovoljno. Prisjećao se prizora od današnjeg popodneva. »Odbila me, kaže da je rano o tome govoriti, ispričava se Georgeom... ali omekšat će se ona već. Ovo je tek početak udovičkog života. Nije lako ženi koja živi sama u ovoj divljini«. Još se jedanput osmijehne širokim, mesnatim licem. »Ima vremena. Izliječit ću je ja od oholosti. Još će me moliti za milost, puzati za mnom. Sutra ću k njoj poslati Roberta. Neka je podsjeti na dugove njenog muža. Možda će je to urazumiti. Rok za vraćanje novca se približava. A otkud njoj tolike pare? Past će mi u ruke bez pola muke... Ta ohola – gospođa Smith«. Tako je razmišljao Cliff Hunn dok je pomalo odmicala nedjeljna večer. Tek negdje poslije ponoći i on legne u krevet.

XII

Sljedećeg jutra Joe Brown se kasno probudio. U glavi mu je zvonilo. »Jučer sam ipak popio malo previše«, pomisli i sjedne na krevet. Glava mu je pucala. Ustane i pođe do umivaonika. Izlije na kosu i na vrat cijeli vrč vode. Ništa nije pomoglo. Vratio se krevetu, sjeo i prstima stisnuo sljepoočice. Posjedio je tako nekoliko minuta. Ali glava ga je i dalje boljela. »Idem Jani Smith. Ona zacijelo zna neko sredstvo protiv glavobolje.« Uputio se na prvi kat.

Penjući se stubama, čuo je kroz otvorena vrata stana glasove Jane Smith i njenog sina.

– Ne, George! Ne možeš otići stricu Joeu, on još spava!

– Ne spava. Čuo sam kako hoda. Ustao je – bunio se dječak.

– A osim toga, nisi popio čaj ni pojeo kruh s medom.

Joe Brown se nakašlja i Jane Smith podigne glavu.

– Dobro jutro, gospodine Brown. Znači, George je dobro čuo da ste budni – pozdravi ga ona. Bila je blijeda kao i jučer.

»Što je ovoj ženi?« pomisli Joe. »Prozirna je kao papir. Da nije bolesna? Jutros ima i podočnjake. Kao da nije spavala cijelu noć.«

– Sjednite, sad ću vam prirediti doručak – ponudi ga ona.

– Boli me glava. Jučer sam previše popio. Bio sam kod Slima Millera na večeri. Imate li neki lijek protiv glavobolje? – zamoli je Joe.

Jedva primjetan smiješak zatitra u Janinim baršunastim očima. Ona ustane, pronade u ormaru bočicu s tamnom tekućinom, pa nalije u Joeovu šalicu s crnom kavom nekoliko kapi.

– Popijte ovo!

Joe poslušaj. Mali Joe je šutio, mahao je nožicama i polagano prebacivao zalogaj s jedne na drugu stranu usta.

— George, požuri s jelom — opomene ga majka.

Joe je srkao kavu. Gledao je kako Jane okretno priprema njegov doručak. Kuhinju začas ispuni ugodan miris pečene šunke s jajima.

— Mama, ja ne bih kruh s medom. Ja bih ovo — odjednom će mali i pokaže na tanjur Joea Browna. Majka se namršti.

— Nikad neću postati velik od čaja i meda — mudrovao je George.

Joe Brown se nasmije, pa ponudi dječaku svoj doručak, a ovaj se s tekom baci na nj.

— Ti možeš pojesti moj kruh i popiti čaj — ponudi on Joeu.

— Čaj ću popiti, ali kruh neću. Ako ne budeš jeo med, cijelog ćeš života ostati ovako malen kao što si sada — upozori ga Joe.

Dječak kimne u znak pristanka. Slasno je mljackao i nemilosrdno tamanio Joevu šunku s jajima.

Jane se u sebi divila ovom neznanju. »Kako li je samo uspio tako brzo pridobiti mog Georga?« pitala se.

— George, ne mljackaj! I ne maši nogama dok je... — upozori Jane svog sina, ali ne izgovori do kraja. Odjednom joj se zavrtilo u glavi, neka munja sjevnula joj pred očima i ona je zateturala. Joe Brown se nije još ni snašao, a ona je već bila na podu, lupivši pri padu glavom o stolac.

— Mamice, mamice! — cikne George.

— Potrči po liječnika, brzo! — naredi Joe Brown dječaku i on jurne niz stube.

Jane Smith je beživotno ležala.

Joe joj otkopča haljinu. Samo je polagano podizanje i spuštanje njenih sitnih grudi odavalo da je živa. Podigne je s poda i ponese u sobu. Bila je lagana kao slamka. Položio ju je na krevet. Ona otvori oči i žmirne nekoliko puta.

— O, moja glava! Što se dogodilo?

— Pali ste, ostanite ležati, sad će doći liječnik — odgovori joj Joe.

— Oh — zastenja ona, podigne ruku i pokrije oči.

Joe je vidio kako su se niz njene obraze skotrljale dvije suze.

— Nije mi potreban liječnik — zavapila je — znam ja što mi je. Dobit ću dijete, a ne mogu ni Georgea prehraniti! — zašutjela je načas. — Što da radim? Što da radim? — zastenjala je, pa zaplakala.

Liječnik je stigao za nekoliko minuta. Dugo se zadržao u ženinoj sobi. Joe i George čekali su pred vratima. Dječak je bio uplašen, ali nije plakao. Joe je čuo kako liječnik nešto nadugo objašnjava, a žena ga je prekidala, plakala.

— Moj muž je mrtav! — čuo je kako viče. — Ja ne mogu imati još jedno dijete...!

A onda je opet dugo i dugo govorio liječnik. Joe nije razumio što je rekao. Kad su se vrata napokon otvorila, dječak je uletio u sobu i bacio se na krevet.

— Mamice, mamice! — zapištao je.

Joe Brown se obratio liječniku upitna pogleda.

— Nije joj ništa — odvratio je liječnik — obične smetnje rane trudnoće. Rekao sam joj neka se danas odmori. Jadna žena. Pokušao sam je utješiti, no ona od toga ima malo koristi. U dugovima je, muž joj je mrtav i još čeka dijete.

Joe otprati liječnika do izlaza.

— A što je s vašim okom? — upita vidjevši oteklinu na liječnikovu licu.

— To sam zaradio u subotu. Kad sam se vraćao kući poslije onog poroda, neki me momak presreo u mraku. »Previše pričaš, doktore!« opomenuo me i lupio po oku. Mislim da sam to zaradio zbog vas. Netko je prisluškivao naš razgovor i očito mu se nije svidjelo ono što sam vam ispričao o starom Billu — rekao je liječnik i dodao pružajući Joeu ruku: — Pripazite danas na gospodu Smith.

Liječnik prijateljski pozdravi Joea i ode.

»Sad mi više ništa nije jasno«, pomisli Joe Brown. »U subotu mi je šerif rekao da je Bill Adamson bio bolestan. Liječnik tvrdi da nije i da nema pojma od čega je umro. Zbog toga je, navodno, dobio po glavi. U subotu je šerif u salunu na mene planuo, a jučer se sav topio nudeći se kao pratnja. Bio je razočaran kad sam ga odbio. Zanimao se da li sam doista Billov rođak i kad ću otići. Emma tvrdi da je tata živio sâm sa dvije mazge, a meni se učinilo da sam kod borova vidio tragove, konjskih kopita i ljudskih nogu. Uostalom, za ovo posljednje nisam siguran. Danas ću to opet provjeriti.«

Onda se sjeti bilježnice koju je našao. Opipa se po košulji i osjeti da su papiri ondje. »Možda ovdje nadem rješenje zagonetke« pomisli i pođe u sobu.

Zaključao je vrata, legao na krevet. Htjede pripaliti cigaretu, ali je kutija bila prazna. »Do vraga!« pomisli i ustane. Na stolici kod prozora bile su poslagane njegove stvari. Tražeći cigaretu, Joeu se učini da je netko kopao po njegovoj torbi. Isti-

na, stvari su bile složene isto onako kao što ih je on ostavio, no njegov nepogrešivi nagon mu je govorio da je netko bio ovdje. »Tko bi to mogao biti?« pomisli. Onda ugleda otvoren prozor. »Tko god da je bio, došao je ovuda!« zaključi. »Moram biti oprezniji«. Zatvori prozor i navuče zavjese. Onda se nasmiješi. Sjetio se kako se jučer pijan vratio u sobu i obučen, potrbuške legao u krevet. »A da sam se svlačio, možda sad više ne bih imao ove papire. Svako zlo za neko dobro«, pomisli veselo, a glava ga prestane boljeti.

Bilježnica nije bila debela. Korice su bile masne. Bila je do polovice ispisana sitnim, okruglim i lijepim slovima. Nekoliko posljednjih listova bilo je prazno.

Joe pogleda papir. Osjetio je kako mu se tresu ruke. Napetost i uzbuđenje rasli su sve više. Otpuhne nekoliko kolutova dima. Ispočetka ništa nije razumio. A onda shvati da je to dnevnik. Na prvoj strani je pisalo:

DVADESET SEDMA BILJEŽNICA
(1862. godina)

Dalje je slijedilo:

17. 3. 1862.

Našao sam još jedan kamenčić. Velik je kao zrno graha. Sad sam siguran. Tu ima zlata.

1. 8. 1862.

Kupio sam mazgu i pribor za logorovanje. Sutra krećem u planinu. Moram naći žilu!

12. 10. 1862.

Jedva sam ostao živ. Gore me zatekla zima. Mećava je bjesnjela 10 dana. Sklonio sam se u spilju. Ostao sam bez dvopeka, bez drva i bez sijena. Mislio sam da ću umrijeti. A onda je mećava naglo popustila. Planina ima neobičnu ćud.

Bio sam gore dva mjeseca. Nisam našao žilu, ali sam nakupio manjih grumenčića. Na proljeće opet idem.
15. 4. 1863.

Danas polazim. Zima je bila oštra. Gradani mi se smiju. »Lud je kao i njegova pokojna žena«, govore mi iza leđa. Nikome još nisam ništa rekao.

Ovaj put sam se bolje opremio. Kupio sam još jednu mazgu.

Vraćam se u jesen.

15. 9. 1863.

Došao sam prije nego što sam se nadao. Zima je rano počela. Nisam zaboravio prošlogodišnje iskustvo.

Skupio sam zlata za četiri šake. Od žile još ništa. Bogat sam, ali nikom to neću reći. Kad bi se barem Eva vratila. Potražiti ću je.

1. 1. 1864.

Slavim Novu godinu sâm. Evu nisam našao. Na Jugu je rat. Traje već tri godine. Nisam o tome imao pojma. Doista živim kao čudak. Nije čudno što mi se smiju i drže me ludakom.

30. 3. 1864.

Opet sam bio na putu. Tražio sam Evu. Rekli su mi da je umrla. Joe je živ. U ratu je. Zna za mene. Sigurno će me potražiti kad prođe rat. (To mi je ispričao kovač Sam, Crnac. Poznavao je Evu. Živjeli su na istoj plantaži na Jugu).

30. 4. 1864.

Ponovo krećem. Nadam se da ću ovaj put biti bolje sreće.

1. 8. 1864.

Došao sam na dan-dva u dolinu. Mislio sam da će me Joe tražiti. Rat još traje.

Otkrio sam da je naša rijeka pornica. Nestaje i ponovo se javlja tri puta. Njen pravi izvor nije ondje gdje svi misle da jest, već više gore.

Poći ću s mazgama još dalje. Gore je goli kamen. Moram uzeti sijena za mazge.

1. 11. 1864.

Mislim da sam na tragu. Zima me pretekla. Morao sam se vratiti. Otkrio sam da rijeka ima dva izvora. Jedan sam istražio. Ali to nije onaj pravi.

1. 4. 1865.

Uzbuden sam. Siguran sam da ću ovaj put uspjeti. Jesenas sam bio blizu cilja. Još nitko ništa ne zna.

1. 9. 1865.

Ja sam bogat. Ja sam bajoslovno bogat. A što mi to vrijedi? Eva je mrtva. Kad bi barem Joe što prije došao. Tada bih mogao s nekim podijeliti svoju radost. Rekli su mi da je rat završio. Čekam Joea.

Zanima me kako sad izgleda. Vidio sam ga dva puta. Jednom u Koloradu, kad je imao tri godine. Tada sam zamolio Evu da mu da ime Joe. I jednom u Teksasu, kad je imao već 12 godina. Sličan mi je. Ima moj nos, svinut kao kuka. I uši. Lijevo je manje od desnog, ali se to ne zapaza.

Eva, Eva, zašto si bila tako tvrdoglava? Volio sam te! Sve bih za tebe dao. Mogli smo živjeti sretno svi troje. A ovako! Upropastila si život i sebi i meni. Nikad te nisam mogao zaboraviti. Ti si bila jedina žena za kojom sam ikad ludovao.

1. 1. 1866.

Slavim opet Novu godinu sâm. Joea još nema. Bogat sam. Neizmjereno bogat. Sigurno sam najbogatiji čovjek u državi. A čekam Novu godinu sâm. S mazgama. Počastio sam ih šećerom. A ja jedem grah s kobasicom i pijem vodu.

1. 3. 1866.

Danas me posjetio neki tip. Hoće da prodam ranč. Nudi 100 dolara.

Vjerojatno je šašav. Pa ova zemlja vrijedi najmanje 500. Otjerao sam ga.

1. 4. 1866.

Dolazio je doktor Willston. Nagovarao me da se preselim u grad. Natuknuo sam mu nešto o zlatu i Joeu. Čudno me pogledao. Vjerojatno i on misli da sam lud.

25. 4. 1866.

Netko mi je otrovao mazge. Ne mogu poći u planine. Kraj crknutih mazgi našao sam cedulju: »Ovo ti je opomena, stari!« Mislim da je to učinio onaj tip. Požalio sam se šerifu. Samo je slegnuo ramenima. Rekao mi je: »Tko bi tebi otrovao mazge, Bile? Pa ti nisi nikome ništa učinio. Tko bi imao nešto protiv tebe?« I on misli da sam lud.

27. 4. 1866.

Posudio sam konja. Bio sam u gradu C.C. Mijenjao sam jedan grumenčić za dvije mazge. To je bila greška. Onaj tip me slijedio. Vidio sam to tek poslije, kad sam već kupio. Pitao me otkud mi zlato. Ništa nisam odgovorio.

5. 5. 1866.

Načinio sam detaljnu kartu po sjećanju. To je za Joea. Sakrit ću je zajedno sa zlatom koje sam do sada našao. Neću više ići u planinu. Bojim se.

10. 6. 1866.

Bio sam u gradu. Posjetio sam doktora Willstona. Pregledao me. Zdrav sam kao dren. Opet sam mu pričao o Joeu. »Billy, za tebe je bolje da se preseliš u grad«, rekao mi je na rastanku, »čini mi se da počinješ fantazirati. To je zbog toga što si predugo živio sam.« Naljutio sam se i otišao.

Na povratku sam sreo šerifa. Pitao me zašto nisam u planini. Rekao sam mu da sam bolestan.

15. 6. 1866.

Čekam Joea. Prijete mi da će me ubiti ako ne prodam ranč i ne otkrijem odakle mi zlato. Kad bi barem Joe što prije došao. Nemam se kome obratiti za pomoć. Svi misle da sam lud.

12. 7. 1866.

Jučer su me tipovi premlatili. Jedan me držao, a drugi tukao šakama po trbuhu. Povraćao sam krv. Nemam ni jedne modrice. Udesili su me profesionalno. Ne mogu otići u grad. Mazge su mi opet otrovali, a pješice ne mogu.

14. 7. 1866.

Osjećam da sam gotov. Sigurno ću danas umrijeti. Nisam dočekao Joea.*

Bio je to kraj dnevnika. Posljednja strana bila je ispisana drhtavom rukom. Slova su bila krivudava i nesigurna.

Na kraju je pisalo:

»Sine, u dimnjaku je vrećica s grumenima koje sam našao u rijeci kraj ranča. Uzmi je. Ostalo sam sakrio. Znam da ćeš naći ovu bilježnicu, jer sam vidio da Eva u otvor kamina sprema novac koji sam joj dva puta dao (u Koloradu i Teksasu). To je bilo sve što sam mogao učiniti za tebe kad si bio mali. Ona mi nije dala da učinim više. A vjeruj mi da sam htio!

Ranč nemoj prodati. Od zlata koje sam ti ostavio isplati dugove (42 dolara Slimu Milleru i 100 gospodinu Smithu). Možda se čudiš što sam se uz toliko bogatstvo zaduživao. To je zato što nisam htio da se pročuje da sam našao zlato. Zlato sam čuvao za tebe. Ono je tvoje.

Želim da se nastaniš na ranču i da barem ti doživiš onu sreću koju Eva i ja nikad nismo...

Voli te tvoj otac B. A.

Joe Brown nije vjerovao svojim očima. Činilo mu se da sanja. Nije znao što da misli. Ispuni ga snažna grižnja savjesti. »Da sam došao samo mjesec dana prije, našao bih ga živa«, pomisli. Proveo je cijelo prije podne razmišljajući. Želja za osvetom ispunjavala mu je srce. Još jednom pročita cijeli dnevnik, nigdje ne nađe nikakav konkretan trag ubojicama. Ponovo se zamisli. Pitao se što da poduzme.

U to netko zakuca na vrata. Joe gurne bilježnicu pod košulju i mrzovoljno otvori. Bio je Tom.

XIII

– Dodi... netko je pretukao gazdu, brzo! – izgovorio je Tom gotovo bez daha.

Nekoliko minuta poslije već su bili u kući Slima Millera. Emma je histerično cvilila nad očevim tijelom. Ugledavši Toma i Joea, ona zaplače još jače. Miller je ležao na podu. Iz usta mu je na sag tekao tanak mlaz krvi.

– Tko je to učinio? – upita ga Joe.

– ... rekao sam da je bandit... tako se nismo dogovorili... – isprekidano je buncao Slim Miller – nije mu dosta... sve će nas uništiti...

Govorio je neprestano, ali se iz njegovih isprekidanih monologa malo moglo razumjeti. Na pitanja nije odgovarao, kao da ih uopće nije čuo. Doktor Willston je već pregledao ozlijeđenog.

– Nema modrica, ništa nije slomljeno. Ova krv je posljedica unutrašnjih krvarenja. Bojim se najgoreg! – šapnuo je Joeu.

Tom je pokušao utješiti Emmu i saznati tko je dolazio. Ali ona se nepristojno obrecnula:

– Baš je vrijeme da me ispituješ! Ti šepavi blesane, učini nešto!

Joe je iz prikrajka vidio što se dogodilo. Povukao je Toma za rukav i izveo ga na ulicu.

– Dodi, ovdje nećemo ništa saznati – pozvao ga.

Stajali su nekoliko minuta pred kućom, zadubljen svaki u svoje misli. Tom progovori prvi:

– Bit će bolje da danas ne otvaram salun!

Joe se obazre i opazi da ih promatra neki čovjek naslonjen na kuću sa suprotne strane ulice.

– Ne možemo ovdje razgovarati!

Joe izvadi cigaretu iz džepa, ponudi Toma, a onda i sâm pripali. Laganim hodom udalje se od kuće Slima Millera.

– Slušaj, ne okreći se! Slijedi nas, neki čovjek. Ja ću otići u hotel po opasač, a ti dovedi dva konja. Moram nešto obaviti. Hoćeš li sa mnom?

Tom kimne. Od pomisli na neku opasnost radosno mu zaigra mladenačko srce željno pustolovina.

– Da, i svrati po udice. Bit ćemo manje sumnjivi – doda Joe.

Na vratima hotela Joe se sudari s nekim čovjekom koji je žurno izlazio. Pogleda ga, ali mu ne opazi lice jer je imao šešir širokog oboda. Mogao ga je vidjeti samo s leđa. Hodao je lagano raširenih nogu kao da ide na dvoboj i kao da će svakog časa posegnuti za revolverima i opaliti.

»Novi gost hotela«, pomisli Joe, »nimalo mi nije simpatičan.«

I na vratima sobe nađe iznenađenje.

– George, mene tražiš? – upita malog Georga, koji je zavirivao pod krevet.

– Ne, ne tebe. Gledam gdje si sakrio pištolje – odgovori švrco.

– Pa ti već imaš pištolj, George – nasmije se Joe Brown sjetivši se drvene igračke pomoću koje ga je George uhapsio.

– Da, imam, ali on nije pravi. On ne ide paf-paf! – govorio je dječak samouvjereno i tražio dalje.

– A što će tebi pištolj koji ide paf-paf? – začudi se Brown.

– Treba mi da ubijem opasnog razbojnika i ubojicu – objasni mali.

Ovakvoga kao ja? – nasmije se Joe prisjetivši se opet jučerašnjeg hapšenja.

– Ne, ne, ti si dobar. Pravog razbojnika. Gore je kod mame... – objašnjavao je dječak.

– A što radi taj »pravi razbojnik«? ispitivao je Joe i smješkao se.

– Uzeo je od mame kutiju s nakitom... I naušnice joj je skinuo... a mama plače...

Joe Brown se zamisli. Činilo mu se da nije posrijedi samo Georgeova živa mašta. Pozvao je dječaka.

– Dodi sa mnom. Sredit ću ja tog razbojnika.

Georgeova je majka doista imala natečene i crvene očne kapke. Kao da je upravo prestala plakati. Ali, bila je sama.

– Mama, gdje je? – upitao je George čim ju je ugledao.

Vidjevši da Jane Smith ne želi ništa govoriti pred sinom, Joe se obrati mališanu:

– George, pogledaj da li je došao Tom. Poslao sam ga po konje!

Dječak je nekoliko časaka neodlučno stajao, a onda odjurio niz stube.

Ostali su sami. Joe Brown zatvori i zaključa vrata. Stajali su jedno nasuprot drugog. Tek tada Joe opazi da Jane uopće nije visoka žena. Bila mu je do ramena. »Čudno, u subotu mi se učinila mnogo viša. Kao da se za ova tri dana nekako stisnula.

Uvukla se u sebe poput puža«, pomisli. Ona je oborila pogled. Vidio je kako skuplja prste u šaku i kako miče čeljustima, kao da nešto grize. Činilo se kao da prikuplja snagu za nešto što je i njoj odvratno, za nešto što ona nikad nije uradila, a sad naprosto mora.

– Gospodine Brown! – rekla je napokon naglašavajući svaku riječ.

– Odmah otvorite vrata i izidite iz mog stana! Ja sam vam iznajmila sobu, samo sobu. – Izgovorila je to kao loša glumica koja nije dobro naučila tekst napamet pa se sad, izgovarajući ga, pita da li dobro ponavlja ono što je pisalo na papiru.

Joe shvati da ona pokušava biti gruba da bi sakrila svoju nemoć. Sjeti se kako ga je jučer i jutros ljubazno posluživala doručkom.

– Čini mi se da su u ovom gradu žene izgubile pojam o tome što znači biti žensko – odgovori joj on nimalo nježnijim tonom nego što je bio njen. – Pitam se da li ste tako odlučni bili i prema onom tipu.

– Kojem tipu? – upita ona kao da se čudi. – Ovdje nije bilo nikoga – doda, ali ne izdrži u laganju. Glas joj omekša i postane nesiguran.

»Želi me uvjeriti da je George sve izmislio«, dosjeti se Joe, »a možda joj je tip i zaprijetio.«

– Dobro, otići ću odmah. Ali prije nego što odem pokažite mi naušnice, one koje su vam jutros bile na uhu – reče nešto blažim tonom.

Na lijevom obrazu Jane Smith zaigra živac i donja usna joj počne podrhtavati.

– Neću ništa govoriti. Sama sam kriva – promrmljala je i počela sve jače drhtati. Najprije su joj se lagano počela tresti ramena, zatim ruke, i na kraju je cijela drhtala kao da ima groznicu.

– Jane, ja ću vam pomoći. Imajte povjerenja u mene – prošapće osjećajno. Jednom rukom ogrlio joj je ramena, a drugom je pogladio po kosi. A onda ga je opila njena blizina. Da li zbog kose što je mirisala na svježe pečeni kruh, ili zbog toga što su im se dodirivale grudi, ili zato što je tako nemoćno drhtala? U njemu je nešto prepuklo i on ju je zagrlio. Ali ne kao prijatelj koji pruža ruku utjehe. Zagrlio ju je kao muškarac, željan ženske mekoće i topline. U njemu su se probudile strasti. Grlio ju je snažno, gotovo životinjski, nanoseći joj bol. A ona je šuteći podnosila njegov stisak, nemoćna da se obrani. Njena pasivnost ga spusti na zemlju.

Odjednom postane svjestan onoga što radi. Trgne se i njegov zagrljaj popusti. Spustio je ruke kao dačić koji mora odgovarati lekciju koju nije naučio. Stajao je pognute glave, kao krivac. Šutjeli su. Napokon Joe progovori promuklim glasom:

– Gospodo Smith, oprostite! Zanio sam se! To se više neće dogoditi!

– Otvorio je vrata i natraške izašao. Niz stube je sišao bešumno, kao lopov koji je pokušao ukrasti neku dragocjenost.

– Povedite i mene na pecanje! – molio je George Toma pred hotelom. – Bit ću dobar! Slušat ću vas!

Nikamo neću ići bez pitanja... – dječak je redao obećanja.

Tom pogleda Joea Browna. Preko puta je stajao onaj tip i gledao ih. Bio je blizu i mogao je čuti svaku riječ. Joe kimne glavom i dječak poskoči od sreće.

– Idem reći mami – zacvrkuta pa otrči.

Vratio se brzo, ali snužden.

– Ne pusti me! – reče plačno i neutješno.

I tako je Joe Brown tog jutra morao još jednom doći pred oči gospode Smith i uvjeriti je da George neće smetati i da će oni paziti na njega.

U očima Georgea Smitha sad je Joe porastao još više. A u njegovu srcu stekao je siguran kutić.

XIV

Robert i Allan su ih pratili, ali su ubrzo odustali. Vidjeli su da Tom i Joe vode dječaka. Osim toga, nosili su pribor za pecanje. I, napokon, nisu se uputili uzvodno, to jest prema planinama i farmi Billa Adamsona, već južno, nizvodno od grada.

Za jedan sat pratioci su već na farmi Cliffa Hunna podnosili svaki svoj izvještaj šefu.

– Ja sam svoj zadatak obavio – započne Robert – računajte da je hotel već naš. – Sotonski se nasmiješi, pa posegne rukom u džep i baci na stol u ubrus umotan nakit koji je uzeo od gospode Smith.

Hunn odveže svežnjić. Dragocjenosti zasvjetlucaju sjajem koji je odavao njihovu skupocjenost.

– Pa ovog ima dovoljno za isplatu cijelog duga – zbunjeno će Cliff.

– Možda, ali ja sam procijenio da to ne vrijedi ni 100 dolara. – Robert se opako nakesi, pa pokaže

naušnice. Bile su zlatne, s dragim kamenom. I slab poznavalac nakita mogao bi ocijeniti da vrijede pravo bogatstvo. – A ovo mi je dala kao znak pažnje, da me omekša, da produljim rok za isplatu... – zahihota on tiho i podmuklo.

Cliff Hunn shvati.

– Vraže! Luciferu! Sav si proklet! Tome se ne bih ni ja dosjetio – pohvali on svog pomoćnika.

– I ja sam obavio svoj zadatak – Allan nije htio da zaostane pa iskeši zube. On baci na stol svoju lovinu: 200 dolara koje je uzeo Milleru.

– Platilo je ucjenu i ovaj put. Ali čini mi se da je to zadnji put. Nema on više novca. I salun će uskoro biti u našim rukama – doda Allan likujući.

I Cliff Hunn je bio zadovoljan izvršenjem svojih naredjenja. Izvadi iz ormarića bocu viskija i tri čaše. Ulijevajući tekućinu, upita:

– A što je s onim Joeom Brownom?

Allan i Robert ispričашe što su vidjeli.

– I tako. On sad peca s Tomom i Georgeom – završi Allan.

Cliff Hunn je sav sretan trljao ruke.

– U redu, momci. Ovo ste izvrsno obavili. A sad imam za vas još jedan poslić. – Hunn primakne bliže svoj stolac i povjerljivo nagne glavu prema Allanu i Robertu. U nekoliko poteza objasni o čemu je riječ. Allan i Robert su pažljivo slušali. Razgovor je trajao kratko, a onda sva trojica uzjašu konje i upute se prema sjeveru, na farmu braće Culver, k Williamu i Clayu.

Za to vrijeme Tom, Joe i George su pronašli mjesto za pecanje.

– Čini mi se da su ona dvojica odustala – šapne Tom.

– Jest, i meni se čini. Mislim da smo ih prevarili. Povjerovali su da idem na pecanje – složi se Joe.

– Ideja sa štapovima bila je odlična. A nije loše ni to što je dječak s nama – nastavi Tom šapatom. Pošutješe nekoliko minuta. Onda Joe progovori:

– Tome, hoćeš li pripaziti na Georgea. Ja moram nešto obaviti.

– Hoću ako mi kažeš što – odgovori Tom.

Joe ga ogleda u oči i opazi u njima dobroćudnu znatiželju.

– Nećeš mi vjerovati! – započne neodlučno.

– Nije važno da li ću vjerovati ili neću. Samo ti reći, ili neću čuvati malog – Tom je bio uporan.

Joe se kolebao još nekoliko trenutaka. – Dobro, reći ću ti. Idem na ranč Billa Adamsona.

– A što ćeš tamo? – navaljivao je Tom.

– Idem po zlato! – odgovori kratko Joe.

Nastane šutnja. Šutjeli su i gledali se. A onda Tom prasne u smijeh.

– Ti si lud. Kao i stari Bill. Nema tamo zlata, sve su pretražili kad je umro. I ja sam bio tamo. Ostao je dužan 42 dolara gazdi Milleru i oko 100 dolara Smithu, pa su htjeli namiriti dug. Ali na ranču nismo našli ništa. Ni vrednijih stvari nije bilo. Čak ni sata nije imao – objašnjavao je Tom kroz smijeh.

– Slušaj me! – započne Joe odlučno i tiho. – Ja znam da tamo ima zlata. Ali neka to ostane među nama.

Tom se i dalje smijao, a oči su mu se iskrole.

– Nemoj ti mene uvjeravati u ludosti. Stari je živio od milostinje. Kod gazde Millera je i jeo i pio na veresiju. Od Smitha je posuđivao

novac. Živio je kao prosjak, a ti mi pričaš o nekom zlatu. Reci mi gdje bi on, po tebi, našao to zlato? – upita mladić.

– U rijeci – Joe rukom pokaže vodu.

– U rijeci? U ovoj rijeci? – Tom opet prasne u smijeh. Čak su mu i suze navrle na oči. – Slušaj, ja sam nebrojeno puta bio na ovoj obali. Nikad nisam našao čak ni kamena koji bi svjetlucao, a kamoli zlato. Nema ovdje zlata. Uzalud se trudiš. Bolje je da legneš i spavaš nego da jašeš dva sata.

Vidjevši da je Joe uporan, Tom pristane.

– Dobro. Podi onamo! Pripazit ću na Georgea. Ali požuri. Ne znam zašto nas ona dvojica slijede i kamo su sad nestala, no mislim da će se vratiti. Uzmi moga konja, brži je. Ono kljuse što ti ga je dao Frank ne vrijedi ništa.

Joe Brown uzjaše. Vidjevši da se on nekud sprema, dječak ga upita:

– A kamo ćeš ti, pa tek smo počeli pecati?

Joe se brzo snade.

– Idem tamo prijeko u šumu po drva. – Naložit ćemo vatru i ispeći ribu – pokaze rukom na suprotnu obalu.

Dječak se obraduje i umiri. Za nekoliko trenutaka Joe je već pregazio rijeku i u brzom se galopu udaljio.

XV

Farma braće Culver bila je nekih petnaestak kilometara udaljena od farme Cliffa Hunna. Tri razbojnika brzo prejašu tu udaljenost. William i Clay su upravo uprezali konje kad su oni ušli u njihovo prostrano i lijepo dvorište.

– Pogledaj tko nam dolazi – šapnuo je Clay Williamu načinivši pri tom jedva primjetnu kretnju glavom.

– Što to znači? – začudi se William usmjerivši pogled u došljake.

– Cliff Hunn u pratnji dvojice revolveraša? Čudno! Što on ima s njima? – pitao je više za sebe, onda glasno pozdravi: – Dobar dan, dobri ljudi! Kako li ste vi zalutali k nama?

– Zdrava, momci! – nasmije se široko Cliff Hunn i sjaše.

Allan i Robert nekoliko trenutaka ostanu neodlučno u sedlu, a onda i oni sjašu.

– Podimo u kuću – predloži Clay i krene prema trijemu. William, Hunn, Allan i Robert su ga slijedili.

Uđu u salon. William ponudi goste da sjednu. Zavalivši se u trosjed, Hunn pripali cigaretu, povuče nekoliko dimova, a onda započne:

– Došao sam k vama na razgovor u vezi sa zemljom...

– Ako ste zato došli, možete odmah ići – otresito ga prekine Clay.

– Zemlju nećemo prodati.

– Tako je! – složi se s njim William.

Hunn malo počeka, pa tiho upita:

– I to je vaša zadnja riječ? Ne želite li možda malo razmisliti? Još niste ni čuli moju ponudu...

– Da, to je naša zadnja riječ – odgovore uglas braća Culver ne dopustivši Hunnu da završi započetu rečenicu.

Hunn povuče jedan dim pogleda uperena u neodređenu točku.

– E, pa, ako je tako, onda ćemo drugačije razgovarati – nastavi on nešto oštrijim glasom nakon kraće šutnje. – Ja sam vama posudio 300 dolara proljetos. – Hunn posegne

rukom u džep i izvadi mjenicu na taj iznos. – Tražim da mi taj novac odmah vratite!

– Kako? Pa dogovorili smo se da ćemo novac vratiti u jesen. Sami ste nam to predložili – zamucne Clay i sav se zajapuri u licu.

– Ne znam! – neodlučno je stajao Hunn. – U svakom slučaju, ovdje ništa ne piše – doda pokazujući papir – a to znači da novac mogu zatražiti u bilo koje vrijeme.

Braća Culver problijede.

– Vi? Vi ste u stanju učiniti tako nešto? – prozbori Clay.

– Znači, ova dvojica rade za vas? Vi ste ih prošli tjedan poslali s onom smiješnom ponudom o kupnji zemlje? 250 dolara za 100 jutara zemlje? – procijedi William upitno.

– Tako je! – odgovori Hunn, a Allan i Robert se na to kiselo nasmiše.

– To nije moguće! Zacijelo sanjam! – zavapi William ne vjerujući svojim ušima.

– Vjerovat ćete u petak, kad iz grada C. C. dođe bilježnik. Već sam pokrenuo postupak za licitaciju ove farme – odgovori Hunn.

– Ti, razbojnice, lupežu! Kako se usuđuješ? Pokazat ću ja tebi! – poviče Clay i zamahne šakom Cliffa Hunna.

– Pazi što radiš! – uplete se sad u razgovor i Allan, koji je dotad stajao po strani i mirno gledao.

– Ti prijetiš? Kome ti prijetiš? Lešinaru! – izbezumljeno je govorio Clay okrećući se sad prema Allanu. – Ma, pokazat ću ja vama, razbojnici – zaprijeti promuklim glasom i pojuri prema prozoru gdje je na klinu visila puška.

– Clay, nemoj, čekaj! – pokuša ga zaustaviti William.

No bilo je kasno. Clay se u jednom skoku našao do prozora, skinuo pušku i usmjerio je prema Allanu i Robertu. Vidjevši da se Clay ne šali, Robert brzo povuče revolver i opali. Clay se sruši na sag.

Sve se odigralo u trenu. William se okameni, a onda pritrči bratu i stane ga tresti za ramena:

– Clay, čuješ li me? Clay? Reci nešto – molio je. No, Clay ga više nije mogao čuti. – O, vi, ubojice – zaplače shvativši napokon da je njegov brat mrtav. – Ubojice! Ubili ste ga! Ići ćete za to na vješala! – govorio je nesuvislo.

Allan i Robert se pogledaju. I dok je William neutješno naricao nad bratom, Allan izvadi revolver iz korica i hladnokrvno nanišani. William beživotno padne preko Claya. Njihova dva mrtva tijela činila su tužnu sliku bratskog zagrljaja i ljubavi.

– Ovo nismo predvidjeli! Želio sam ih samo zaplašiti – prozbori Cliff Hunn, kojeg je taj prizor također dirnuo, iako to nije želio pokazati.

– Ne brinite, gazda. Podmetnut ćemo Williamu u ruke revolver. Izgledat će kao unakrsni obračun, šerifu ćemo narediti da gradom proširi priču da su se braća posvadala i pobila.

– U redu! Slažem se – kimne glavom Hunn.

Allan i Robert vješto premjeste leševe, a onda uklone sve tragove. Sve je bilo gotovo za nekoliko minuta.

Udaljujući se od farme, Hunn malko uspori svoga konja pa reče:

– Ovdje ćemo se rastati. Ja idem u grad, a vi odjasite na farmu Billa Adamsona. To nije daleko odavde.

Pogledajte ima li tamo kakvih novosti!

Oprostite se i krenu svaki svojim pravcem.

U to vrijeme Joe Brown je upravo dojahao do kuće svog oca.

XVI

Tomov je konj bio odličan, dobro njegovan i velike izdržljivosti. Tom ga je neobično volio. Nabavio ga je zaradom od prve lovine krzna i nije štedio pri kupnji. Poslije nesreće sa stupicom nije imao srca prodati konja. Zadržao ga je iako je slutio da možda više nikad neće jahati. I sad ne bi jahao da ga gazda nije na to lukavo natjerao, a Joe mu svaki put pomagao uzjahati i sjahati. Redovito ga je hranio. Veći dio zarade trošio je za zob, jabuke i šećer. Svakodnevno ga je četkao i izvodio iz staje. Puštao ga je da se protrči sam. Konj je bio dobro izdresiran, poslušan i pametan.

Do Billove farme Joe Brown ga je dobro oznojio. Konj je reagirao na svaki njegov pokret. Joe je iskusno ocijenio da je konj željan brze trke i zato ga nije štedio. Za pola sata prošao je put kojim su on, Tom i Emma u subotu putovali dva sata.

Iz opreznosti je ostavio konja na drugoj obali. Privezao ga je za drvo, izuo čizme i pregazio rijeku. Oko kućice je bilo tiho. Samo je šaputanje borova narušavalo apsolutan mir.

Ocijenivši da nema nikog, Joe otvori vrata kuće. Ona glasno zaškripiše i on ude. Osjeti da je napet, uzbuđen. Srce mu je ubrzano lupalo. Čak ga je obuzela i drhtavica.

»Osjećam se kao prije pet godina, kad sam prvi put uzeo pušku i pošao u boj« pomisli.

Nije se mogao prepoznati. On, iskusan borac i ratnik, poznavalac života i ljudi, dršće pred zagonetkom. Pri toj pomisli njegova nervoza splasne i on odlučno zakorači u sobu s kaminom. Uvuče glavu u otvor. Čekao je trenutak-dva da mu se oči priviknu na mrak, a onda počne nestrpljivo tražiti. Gledao je, naprezao oči, pipkao, ali nikakve vrećice nije našao. Samo paučina i čađ. Uto rukom dotakne nešto hladno i glatko. Okrene glavu u tom smjeru. U visini očiju bila je u zid zabijena željezna prečka, iznad nje još jedna, pa još jedna...

— Pa to su neke stube — on će glasno, iznenađen.

Opipa rukom jesu li prečke dovoljno čvrste, a onda se počne penjati.

U dimnjaku je bilo prohladno i mračno. Zrak je lagano strujao, a odozgo se probijao tanak mlaz svjetla.

Joe se penjao s mukom. Otvor nije bio osobito širok. Smetala mu je i paučina što se lijepila za lice, a i sitna čađ, što mu je ulazila u oči, nos i usta.

Ispočetka se penjao samo rukama, zatim se počeo pomagati i nogama i uskoro je cijeli ušao u rupu. S vanjske strane nitko ga nije mogao vidjeti. Čulo se samo kako struže.

A onda lupne glavom o neku vrećicu. Popne se za jednu prečku više. Namjesti se što je udobnije mogao, upre se nogama o prečku, a ledima s zid. Slobodnim rukama skine s klina poveću kožnatu vrećicu. Zubima razveže čvor i sadržaj prospe na dlan. U slabom svjetlu dimnjaka zlato zabljesne mutnim žutim sjajem.

Nekoliko je trenutaka stajao iznenaden. Kajao se što je sumnjao i veselio se zamišljajući Tomovo lice. S tugom se sjetio oca i majke. Počeo je maštati o svom mirnom obiteljskom životu koji je želio osnovati. U njemu su se miješali tuga i radost, sjeta i beskrajna nada u život bolji od onog koji su imali njegovi roditelji. Osjetio je i želju za osvetom, predbacivao si je zbog toga što je zakasnio i tko zna što sve ne.

Onda se sjetio da se mora vratiti. Vrećicu je objesio oko vrata, uhvatio se rukama za prečku i počeo se spuštati. Uto začuje rzanje konja, pritaji se i osluhne. Doista, pred kućom su se zaustavili konji. Nije mogao ocijeniti koliko ih je bilo. A onda začuje i udaljene ljudske glasove.

Po škripanju vrata zaključa da su ljudi ušli u kuću. Čuo je kako hoda ju, kuckaju po podu i zidovima, odmiču krevet i ormar, psuju i proklinju.

Naposljetku netko progovori ljutito:

– Dosta mi je tog traženja!

– I meni! Dolazimo već peti put i svaki put ništa – složi se drugi glas.

– Ne znam kamo bismo još mogli zaviriti. Sve smo pregledali – opet se javi prvi glas.

– Ni ja. Sve više vjerujem da zlato uopće ne postoji – potvrdi drugi glas razočarano.

Čulo se kako pripaljuju cigarete, pa nastavljaju razgovor.

– Pitam se samo što će gazdi sve to? – sada će drugi glas.

– Slažem se. Nezasitan je! – potvrdi prvi.

– Koliko sam shvatio, on hoće i hotel, i pilanu, i prodavaonicu, i salun, i svu zemlju u dolini, i... još to

zlato! – sve to izgovori prvi glas povišenim tonom, naglašavajući ono o zlatu.

– Ima neke sulude planove. Želi postati kralj doline, a čuo sam nešto i da puca na još više, da želi biti guverner... – glas postane nerazgovjetniji. Sad su nešto šuškali. Joe nije čuo kraj razgovora jer su obojica izišla iz sobe, zatim su se zalupila ulazna vrata, posjetiocu su uzjahali konje i otišli.

Bila je to sretna okolnost za Joea Browna. Suzdržavajući disanje i napeto osluškujući, otvorio je usta, a čađ i paučina ušli su mu u grlo, nadražili ga i kad su ona dvojica izišla iz sobe, on je dvaput zaredom kihnuo.

Čuvši kako se konji udaljuju, Joe pričeka još nekoliko trenutaka, a onda brzo izide iz dimnjaka.

– Jednim sam udarcem ubio dvije muhe, – zapjevuši on veselo. – Prvo: našao sam zlato, i drugo: saznao sam ono o čemu sam mogao samo sanjati.

Izide iz kuće. I tada mu za oko zapne jedna naočigled nevažna stvar: iako je on malo prije u dimnjaku jasno čuo dolazak, razgovor i odlazak dvojice jahača, nigdje nije bilo tragova. To ga iznenadi, a onda pogleda ono već razgledano mjesto kod borova. Ni tamo ne nađe više nikakvih tragova. Bilo je jasno: posjetiocu nisu željeli da netko dozna da su posjetili kolibu, a bilo je očito da su oni ovamo navraćali već i prije.

Joe se zamisli. U njegovoj se glavi počne slagati mozaik od skupljenih podataka: otac je ubijen. Tko ga je ubio nije znao, ali znao je da je u to umiješan i šerif. Šerif je, znači, lagao u subotu. Ubijen je zbog zlata, ovoga koje je Joe sad imao oko vra-

ta. I zbog karte koja je negdje sakrivena. Ova dvojica uz šerifa rade za nekoga. Za koga, to još Joe nije znao. Ali taj netko drži u škripcu i Jane Smith, vlasnika saluna Millera, a prijeti i malim farmerima, i što je Joeu bilo najvažnije, taj netko je bio odgovoran za smrt Billa Adamsona.

Joe Brown ostane još časak razmišljajući, a onda čvrsto stisne šaku. Taj pokret je kod njega značio da je donio neku odluku.

Onda potrči prema konju. Zadržao se dulje nego što je želio i sad je morao požuriti. Dotrči do rijeke. Pogleda ruke i odijelo. Bio je crn kao dimnjačar. Skine košulju i hlače, uđe u vodu i počne se prati. Sa dna rijeke uzme šaku pijeska i sitnog šljunka. Trljao se, pritiskao, kvasio i za nekoliko minuta bio čist. Oprao je i odijelo.

– Imam sreću što je vrućima. Moći ću jahati gol, a i odjeća će mi se brzo osušiti.

Uzjaše, a hlače i košulju priveže za sedlo.

– Vijorit će na vjetru i osušiti se dok dođem do Toma.

Htjede krenuti, ali se sjeti da nije nakupio drva. Još jednom sjaše, nabere drva, pa tek onda krene.

Za pola sata ugledao je Toma i dječaka. I oni su njega vidjeli. Mahali su mu i nešto dovikivali. Joe Brown uspori, sjaše i obuče osušenu odjeću.

Uskoro je bio s njima. Ostatak dana protekao im je u veselom raspoloženju. Pecali su, pekli ribu, šalili se i smijali... A kad je došao trenutak povratka u grad, George se rastužio. Tek kad su mu Tom i Joe čvrsto obećali da će uskoro opet ići na pecanje, bilo mu je lakše što se vraća kući.

XVII

Emma Miller nikad nije saznala istinu o svojoj majci. Bila je sedmogodišnja djevojčica kad je Betty Miller umrla. Pravu istinu znao je jedino Slim Miller, njen otac, a on ju je brižljivo tajio, podržavajući u Emmi uvjerenje da je njena majka bila divna žena.

Betty Miller je doista bila ljepotica. Nijedna žena na daleko i široko ne bi se mogla mjeriti s njom. Imala je sve ono što naglašava žensku ljepotu, od koje muškarcima zastaje dah. Dugu, gustu, plavu kosu, koju je češljala nevjerojatno umješno u prekrasne frizure, lijepo lice savršeno pravih crta i vrlo skladno i zavidljivo tijelo.

Slim Miller se s njom upoznao na Istoku. On je zavolio nju, a i ona njega. Otputovali su na Zapad zajedno sa skupinom doseljenika.

Betty je bila nježne građe. Često je pobolijevala. Surova klima kraja u koji su se doselili još je više pogoršala njeno zdravlje. Bivala je sve slabija i slabija. Miller ju je vodio liječnicima, no oni su samo odmahivali glavama, govoreći da za njenu bolest nema lijeka. Potkraj je imala česte napadaje popraćene užasnim bolovima. Miller je sa stravom gledao kako njegova žena umire pred njegovim očima, a on joj nije mogao pomoći. Kad je napokon umrla, znao je da je to bilo dobro, jer se oslobodila muka.

Emmi je majka ostala u divnoj uspomeni. Pamtila je njenu ljepotu, nježnost i ljubomorno čuvala darove koje joj je majka poklanjala. O njoj je mislila sve najljepše. Betty je za nju bila najljepša i najbolja mama na svijetu.

Jednom je Emma zamolila oca da joj ispriča gdje je i kako upoznao njenu majku. On je na to nešto nerazumljivo promrmeljao, kako je to bilo davno i kako ne želi pričati o tome jer mu to nanosi bol. No, to je bila samo djelomična istina. Miller, zapravo, o tome nije želio pričati Emmi. Za to je postojalo više razloga. Jedan od njih bio je taj što je on svojoj ženi na smrtnoj postelji obećao da Emma nikad neće saznati istinu o tome.

A istina je bila strašna. Slim Miller je, naime, Betty upoznao u bordelu. Ona je bila jedna od devet žena koje su prodavale svoju ljepotu i ljubav u jednoj od najluksuznijih javnih kuća u Bostonu. Betty, ili Fanny, kako se onda zvala, razlikovala se od drugih. Ali ne samo po izuzetnoj ljepoti i umiljatosti nego i po tome što je bila udana za vlasnika bordela. Njen muž, nevjerojatno beskarakteran čovjek, nezasitne pohlepe za novcem, tjerao ju je da se prodaje kako bi što više uvećao svoj imetak.

Miller se ludo zaljubio u nju. Osvojila ga je munjevito. Posjećivao ju je svakodnevno i trošio na nju nerazumno velike svote novca. A kad ju je bolje upoznao i saznao tko je i kako njen muž s njom postupa, predložio joj je da pobjegne s njim. Pristala je. Pridružili su se skupini doseljenika koja je osvajala nove krajeve i zametnuli svaki trag. Predstavili su se kao muž i žena. Nitko nije znao da oni nisu vjenčani i da se i ne mogu vjenčati jer je Betty već bila udata.

Na samrtničkoj postelji svoje nevjenčane žene Miller se zakleo da Emma nikad neće saznati u kakvim su odnosima živjeli njih dvoje. To bi sigurno tako i bilo da u Blue

City nije stigao Cliff Hunn, pravi muž pokojne Betty Miller, ili bolje rečeno Fanny Hunn.

XVIII

– Onda, gdje je zlato? – upitao je Tom podrugljivim tonom.

– Rekao sam ti da se strpiš, sve ćeš saznati – prekori ga Joe.

– Da pričekam? – rugao se i dalje Tom. – A koliko? Možda dok sâm ne nađeš žilu? – bockao ga je Tom i dalje smijući se.

– Čekaj barem da uđemo u sobu!

Upravo su se vratili s pecanja i otpratili Georgea kući, u stan Jane Smith.

– Onda? – progovori Tom kad su ušli, zaključali vrata, zatvorili prozore i navukli zastore. – Čemu tolike pripreme da bi mi rekao kako nisi našao ništa! Držiš me u neizvjesnosti i praviš od mene budalu! – počne se ljutiti Tom.

– Je li, pravim budalu od tebe, a što je ovo? – progovori Joe, skine vrećicu s vrata i prospe njen sadržaj po krevetu.

Kamenčići veličine zrna pšenice, graška, kukuruza i graha razlete se po plahti. Bilo ih je nekoliko stotina.

Tom zine od čuda.

– Ovog ima zacijelo kilogram i pol – promuca.

– Toliko baš nema, ali kilogram sigurno. – Joe se nasladivao gledajući kako je Tom zbunjen. – Što kažeš sad? »Lud si kao stari Bill... nema zlata... sve smo pretražili... u ovoj rijeci nema ni kamenja koje bliješti...« – ponavljao je Joe Brown od riječi do riječi ono što mu je Tom jutros govorio, oponašajući njegov glas i grimase lica.

– Hajde, pričaj otkud ti to! – molio je Tom.

Joe se malo nećkao, pravio se važan i čekao da ga Tom počne jače moliti. A onda mu počne pričati. Nije mu rekao baš sve. Izostavio je priču o dnevniku, nije rekao ni slova o onom što je čuo u dimnjaku, a zatajio je i to da mu je Bill Adamson bio otac. Ali mu je zato ispričao kako je našao zlato, napomenuo je da je stari Bill bio njegov rođak, a naveo je i to da sumnja da ga je netko ubio.

Čuvši ovo posljednje, Tom se opet nasmije.

– Ti si lud. Tko bi ga ubio? Stari nikome nije smetao. Živio je povučeno... nikog nije izazivao, nije se svađao, ni opijao, ni tukao... Zašto bi njega netko maknuo? – zapitao je.

– A kome smeta tvoj gazda? – presiječe ga Joe.

– Moj gazda? – Tom opet začuđeno izduži lice. – Ti, dakle, znaš? – upita.

– Ne znam ja ništa. Ali od tebe očekujem da mi kažeš.

I Tom povjeri Joeu što je vidio u nedjelju. Reče mu da je gazda uzeo novac iz kase, a saznao je i to da je i iz kase prodavaonice podigao sav utrošak.

– ... a onda i onaj jutrošnji događaj – zabrinuto završi Tom.

– Moramo nešto poduzeti. Svima nam se sprema loše – napomene Joe.

– Kako to misliš: svima? Kome još? – upitao je Tom naivno.

Ali Joe ga više nije slušao. Razmišljao je o tome što valja poduzeti. Trebalo je pronaći krivca, dokazati njegovu krivnju i pronaći razloge, motive njegovih zločina. I, napokon, valjalo je krivca kazniti.

»A što ako je u pitanju cijela banda?« – mislio je. »Njoj se neću moći

suprotstaviti sâm. Moram naći pomoćnike.«

U razmišljanju mu pomogne Tom.

– Ako trebaš pomoć, ja sam tu! – reče on. – Pripazit ću tko s kim razgovara u salunu, tko se s kim druži...

Razgovor su dovršili dogovorom o tome što će svaki od njih uraditi.

XIX

Kad je Tom napokon otišao, Joe se svali u krevet. Bio je umoran, događaji u proteklih nekoliko dana uzbudivali su ga svojom neizvjesnošću. Nije mogao spavati. Mislio je na Slima Millera, na Toma i Emmu, na dnevnik, na razgovor koji je čuo, na Jane Smith... Najviše od svega uzbudivao ga je dnevnik. Nikako mu nije išlo u glavu da je tata njega čak dva puta vidio i da je on nali kovao ocu. Pipnuo se po nosu. Odgovarao je opisu onog u dnevniku. A kad je dotakao i lijevo uho, koje je bilo nešto manje od desnog, a isto takvo imao je i njegov otac, duboko se uzbudio.

Čuo je kako škripe drvene daske na stropu. Kuhinja Jane Smith nalazila se točno iznad njegove sobe.

A onda mu na um padne da je on bogat čovjek i odluči ustati i poći gore do Jane. Smišljao je što će joj reći. Želio joj je pomoći, no ona je bila ponosna i čvrsta žena. Bojao se da bi mogla pogrešno shvatiti njegov dolazak u to doba i ponudu da joj pomogne. Još na stubama kolebao se da li da se vrati. No ipak pokuca.

Otvorila je vrata brzo, kao da ga je čekala.

– Ni vi ne spavate? – upitala ga neznatno se osmjehujući i pozvala

ga u kuhinju, pa pristavila vodu za čaj. Na stolu su ležale bilježnice i papiri.

— Pregledavam poslovne knjige svoga muža — objasnila je vidjevši da se on čudi gledajući hrpu papira. — Moram priznati da se ne razumijem previše u to. Zato sam valjda i zapala u takve nevolje.

— Možda previše crno gledate na sve — započne Joe tek da bi nešto rekao.

Ona ga je gledala ponosno, pomalo s visoka, blago se i dalje osmjehujući, a onda počela nabrajati:

— Muž mi je mrtav, George ima pet godina i već sada ne znam kako da s njim izidem na kraj. Njemu treba čvrsta muška ruka. Čekam još jedno dijete, a nemam ni prebije pare.

— Kako? Pa imate hotel? — upita Joe.

— Hotel je moj još nekoliko dana, a onda moram na ulicu — ona će mirno kao da ne govori o sebi.

— Zašto? Tko će vam ga oduzeti? — ispitivao je Joe.

— To je duga priča. Zašto da vas time umaram? Popit ćemo čaj i razići se. Tu se ionako ne da više ništa učiniti. Do jutros sam vjerovala da ima još malo nade, ali sad je sve svršeno. A kad samo pomislim da sam svemu ja kriva... — ona načas prekine svoj monolog, skine čajnik s vatre, natoči čaj u šalice, pa tek onda nastavi: — Kad mi je jutros onaj čovjek uzeo sav nakit, potopljen je moj posljednji brod. Mislila sam da ću time vratiti dug, ali mi je on rekao da je sav moj nakit smeće i da ne vrijedi ni 100 dolara. Dala sam mu i naušnice, samo da ga umirim i udobrovoljim. Muž me je uvijek uvjeravao da moj nakit

vrijedi pravo bogatstvo, a evo, sad sam ostala bez njega. Opljačkao me je. Da sam znala da će sve biti tako, iselila bih se odmah i ostavila bih si barem to zlato. Sad nemam više ništa osim vjenčanog prstena — završila je i počela srkati čaj.

— Gospodo Smith, ispričajte mi kako je do toga došlo — zamoli je.

— Ako baš navaljujete, reći ću vam — započne ona. — Sve je počelo prije tri godine. Moj muž je doznao da će kroz naš grad prolaziti željeznica. Sanjao je o tome da otvori pilanu, objasnio mi da u planini ima mnogo šume, da je prijevoz drva rijekom brz, jeftin, idealan, da je pilana posao koji ne može propasti i da ćemo gradnjom željeznice postati bogati, jer je drvo potrebno za željezničke pragove. Problem je bio jedino novac. No, i tome se našlo rješenje. Naš prijatelj Frank Mallow, farmer, prodao je te godine žito vrlo povoljno i posudio nam 1000 dolara. Budući da je to bila velika svota, mjenicu smo potpisali u gradu C.C. pred bilježnikom. Kao jamstvo povratka duga naveden je hotel. Ja sam znala što to znači. Znala sam da u slučaju poslovnog promašaja moram vjerovniku predati ključeve svog doma. No moj muž je bio uvjeren u uspjeh. Potpisali smo mjenicu prelaznog tipa, to jest onu koja je mogla prijeći na njegovog sina, odnosno onu s kojom se može trgovati. Dogovoreno je da ćemo novac vratiti za tri godine. — Jane Smith uzdahne, natoči čaja Joeu i sebi pa nastavi: — Sve je izgledalo da ćemo uspjeti. Moj muž je radio dan i noć. Organizirao je sječu drva, transport, sagradio pilanu... našao radnike... — Uzdahnula je. — A onda je sve krenulo naopako. Prošle godine u ovo

doba Mallow je preko noći upropašten. Nekoliko dana poslije žetve, koja je bila još bolja od one prije dvije godine kad je nama posudio novac, na njegovu je imanju došlo do požara. Ljudi su bezuspješno pokušavali zaustaviti vatrenu stihiju. Izgorio je kompletan urod, kuća, alati, strojevi, životinje... Mallow je jedva izvukao živu glavu... Uto je u Blue City doputovao gospodin Hunn. On je gotovo poludjelom Mallowu ponudio pomoć i kupio od njega zemlju, kuću i našu mjenicu. Dan-dva poslije Mallow se odselio. A prije mjesec dana, nesreća je zadesila i nas. Moj muž je izgorio. Ne znam kako. Javili su mi samo da je mrtav.

– Znači, vi ste sad dužni Hunnu 1000 dolara? – upita Joe provjeravajući da li je dobro shvatio njenu priču.

– Zapravo ne. On je nekoliko mjeseci poslije izgubio na kartama veliku svotu novca, koji nije mogao isplatiti, pa je umjesto novaca položio našu mjenicu. Sad sam dužna onom čovjeku koji je jutros bio kod mene!

– Meni tu nešto smrdi. Nešto tu nije u redu! – zatrese glavom Joe.

– Posavjetovala sam se s advokatom u C.C. On mi je rekao da je sve po zakonu. Mjenica je važeća, dospjela je za isplatu i ja se moram iseliti.

Joe je šutio i mislio. Napokon je upitao:

– Zašto ne prodate pilanu?

– Mislite da nisam pokušala? Sve sam učinila. Ali nitko se ne želi toga prihvatiti. Bila sam i kod Hunna. On mi je ponudio pomoć, ali ne onakvu kakvu sam ja željela. Predložio mi je da se udam za njega, ali se ja na to nisam mogla odlučiti.

Joe se iznenadi i pocrveni.

– ... uz to, tu je i George – nastavi ona. – Dječak ga ne podnosi. A kako mi se čini, ni Hunn ne bi bio baš idealna zamjena za oca... I napokon, kad me je zaprosio, još nisam bila posve sigurna da li čekam bebu ili ne. Gospodin Hunn je vrlo ljubazan i fin čovjek, no ne mogu mu se natovariti na vrat s dvoje djece. Shvaćate me? – upita ona.

Joe zaklima glavom. Bio je razočaran ovim posljednjim dijelom njene priče.

Ustala je od stola i počela spremati šalice. A on je i dalje sjedio, gledajući u hrpu papira na stolu. Vidio je u njenim očima nepovjerenje, čak i strah.

– Gospodo Smith, želio bih vam pomoći – promuca on napokon – vaša situacija i nije tako loša kako na prvi pogled izgleda.

– Kako? – upita ona oštro i nepovjerljivo.

– Dat ću vam novac – odgovori on.

– A što tražite kao protuuslugu?

– upita ona i dalje grubo. A onda shvati da je pretjerala. Taj znanac se od prvog časa ponašao prema njoj prijazno i susretljivo, nije imala razloga da ga vrijeđa.

– Oprostite – prošapta vidjevši da je pogriješila. – Toliko sam toga preživjela u proteklih mjesec dana...

Shvaćao je. Svidala mu se njezina nježna figura, hrabro držanje, odlučnost, ali i ženstvenost, koju unatoč mnogim teškoćama nije izgubila.

– Razumijem. Ne ljutim se, – odgovorio je kratko. – Uostalom, ja vam i nisam mislio posuditi novac nego predložiti pošten posao. Prodajte mi pilanu!

– Što? Šalite se?! – zaviče ona.
– Ne, ne šalim se! Najozbiljnije vam predlažem – uvjeravao ju je on.

– I pripravnici ste platiti 1000 dolara za hrpu pepela?! – poviče ona.

– Vi sigurno još niste vidjeli pilanu.

– Nisam – prizna on – ali ću pogledati. Mislim se ovdje trajno nastaniti. Osim toga, moj rođak Bill Adamson je dužan vašem pokojnom mužu 100 dolara, pa sam ja donekle obavezan vašoj obitelji. A, uostalom, najkasnije u proljeće ovdje će tutnjiti željeznica, pa ću moći pilanu prodati za trostruku cijenu ako to budem želio. Uostalom, ja vam u ovom trenutku i ne mogu ponuditi više novca jer ne znam s koliko novca raspolazem.

Ponuda Joea Browna bila je toliko neočekivana da se Jane Smith nikako nije mogla snaći. Joe je čekao. Izvadio je iz džepa cigarete i pripalio jednu. Pušio je naočigled mirno, ali u njemu se vodila borba.

– Onda, da li pristajete? – zapita on.

– Da li pristajem? – ponovi ona gušeći se. – Vi mi nudite spasonosnih 1000 dolara... znate u kakvoj sam situaciji... vi ste me spasili – govorila je zbrkano kao da je poludjela. Nije znala da li da plaće ili da se smije. – Oprostite. To je tako neočekivano... – šaptala je – obično se znam svladati, životne teškoće me ne slamaju lako...

Joe Brown ustane.

– Znam, razumijem sve – reče on pomalo službeno. Malko se nakloni i pruži joj ruku. – Dakle, posao je dogovoren. I cijena također – rekao je, a onda izišao. Silazeći niz stube, čestitao je sam sebi na ostvarenoj zamisli. Bio je sretan.

Povukao je prvi potez, a uz to je bio uvjeren da se taj korak onim tipovima neće dopasti. Nešto će poduzeti i klupko će se malo-pomalo odmotati. A tako će otkriti i ubojice svog oca.

Jane Smith je još nekoliko trenutaka ostala stajati iza zatvorenih ulaznih vrata. Ona je u tom trenutku bila najsretniji čovjek Blue Cityja.

XX

Poslije nekoliko dana Joe Brown je odjahao u grad C. C.

Život Jane Smith tekao je uobičajenim tokom. George se svakodnevno raspitivao za Joea i dodijavao majci pričom o pecanju.

Tom je marljivo radio u salunu od ranog jutra do kasno u noć.

Slim Miller se oporavio i već nakon nekoliko dana osjećao se mnogo bolje unatoč crnim predviđanjima liječnika Willstona.

Emma je cijele dane prosjedila kraj očeve postelje strahujući i moleći se.

U petak navečer, zatvorivši salun i načinivši dnevni obračun, Tom se, kao i svakog dana tog tjedna, uputio kući Slima Millera. Otkako se Miller razbolio, Tom mu je postao desna ruka. Preuzeo je na sebe sav posao u salunu, uključujući i onaj što ga je obično radio gazda. Uz to je i nekoliko puta dnevno navraćao u prodavaonicu, provjeravajući da li je tamo sve u redu. Jednom riječju, brinuo se za vlasnikove poslove kao da su njegovi.

U petak popodne u salunu se dogodio vrlo neugodan događaj i Tom se, idući gazdinoj kući, pitao da li da mu ga ispriča ili ne.

Pozvonio je na vrata. Emma se već bila navikla na njegove redovite večernje posjete, pa mu je brzo otvorila.

— Zdravo, Emma! — pozdravio ju je ljubazno kao svakog dana. — Kako je gazdi danas? — zanimao se.

— Dobro, bolje mu je! — odgovorila je Emma smiješeći se, a Tom oborene glave i zamišljena izraza lica, produži prema sobi Slima Millera i ne zapazivši da mu je ona htjela nešto reći. Emmu to malčice razljuti.

— Jedva te dočekam svakoga dana — radosno će Miller. — Što ima nova danas? — redao je pitanja.

Slim Miller je od prvog dana poznanstva osjećao neku izrazitu sklonost prema Tomu, a kad ga je bolje upoznao, silno ga je zavolio. Tom je bio mladić u kojeg se moglo pouzdati. Bio je pošten i marljiv. Sve povjerene zadatke obavljao je brzo i dobro. Sad je u samo nekoliko dana pohvatao sve konce Millerova poslovanja i nastavio raditi onako kako bi to i on činio. Upravo zbog toga neugodno ga je iznenadilo ono što ga je mladić upitao:

— Gazda, da li ste vi zadovoljni sa mnom i mojim radom?

— Zašto me to pitaš? Tražiš veću plaću? Izjasni se koliko želiš... — upita Miller.

— Ne, nije riječ o novcu. Mene zanima da li vi imate povjerenja u mene? — ustrajao je Tom nastojeći da se ne zbuni.

— Ali, momče, zar bih ti dao u ruke salun, prodavaonicu, blagajne i poslovne knjige kad ti ne bih vjerovao? — čudio se Slim.

— A zašto mi onda ne želite reći što vas muči? — upita momak tiho.

Čelo Slima Millera prekrije se borama. Pogled mu se zamuti i

strah preleti preko njegova lica kad se namrštio.

— Ti bi, vidim, želio igrati ulogu heroja? — upita promuklo.

— Ne, gazda. Ne želim biti heroj. Vi znate koliko vas ja poštujem. Znao da sam pripravan sve učiniti za vas. Vi ste me prihvatili onda kad mi je bilo najpotrebnije. To se ne zaboravlja! A sad mi se pruža prilika da vam se odužim. — Tom je govorio sigurno. Vidjelo se da je dobro promislio prije nego što se odlučio reći tako nešto. — Vi, možda, kao i Emma, mislite da sam ja šepavi blesan! Ja jesam hrom, i sâm sam za to kriv. Ali blesan još nisam. Znam možda malo više toga nego vi.

Miller se zbuni. Njemu je uvijek bilo neugodno kad bi čuo kako Emma naziva Toma. Nikako je nije mogao odučiti tih prostota.

— Tome! Ne mislim ja da si ti blesan. Blesav sam ja kad sam tako lako pao u stupicu. A sad je kasno da se pomogne.

— Možda još nije sve izgubljeno. Uostalom, niste vi jedini u škripcu. I drugi su. Ako se udružimo, istjerat ćemo lisicu iz jazbine.

Miller se nasmije Tomovoj izreci.

— A što je detektiv otkrio, tko je sve u škripcu? — pitao je i dalje se smješkajući.

— Mali farmeri, Jane Smith, vi, a bio je i pokojni Bill Adamsón. Sve vas netko ucjenjuje i želi vam oteti imovinu na višemanje nezakonit način.

A onda Tom ispriča što je znao. Miller ga je slušao ne vjerujući.

— A ja sam mislio da samo mene ucjenjuju — primijetio je čuvši cijelu priču. — Pa ipak, ja ti ne mogu pomoći. U pitanju je Emmina sreća. Zbog nje ja sve to trpim. Kad bih ti

nešto rekao, ona bi mogla saznati istinu, koju smo njena majka i ja odlučili zatajiti. Pripravan sam izgubiti sve što sam stekao samo da ne povrijedim Emmu. Zato te molim da me poštediš daljih ispitivanja. Ja te osobito cijenim i imam povjerenja u tebe. Sve što imam ostavit ću tebi kad ostarim i one-moćam. Da Emma nije tako luda glava, vidjela bi tvoje kvalitete, a ja se ne bih protivio vašoj ženidbi...

Čuvši ove gazdine riječi, Tommu pojuri krv u glavu. Ali, to nije izvedivo, u to je bio siguran.

Otišao je ne obavivši ono što mu je Joe Brown u ponedjeljak dao u zadatak: da ispita tko je i zašto pretukao gazdu Millera. Tom je cijeli tjedan čekao priliku. Večeras je napokon mislio da je pravi čas. Gazda ga je dočekao izrazito srdačno, ali iz njega nije mogao ništa izvući.

No, iz događaja koji se toga dana popodne dogodio ipak je nešto saznao. Popodne se, naime, Allan natio u salunu. Kad mu je Tom gurnuo pod nos račun, on ga je pred svima poderao i prezirno primijetio:

– Budalo, zar ću u svom salunu plaćati piće?! Nosi mi to s očiju! Ako te već tvoj gazda nije upozorio, ja ću ti reći: za nekoliko dana letjet ćeš na ulicu. Miller više nije vlasnik ovoga.

Tom, dakle, nije potpuno saznao ono što muči gazdu, ali je saznao da to ima veze s Allanom i salunom. Mogao je mirnije čekati Joeov povratak.

Dakako, o tom događaju nije gazdi rekao ni slova. Donekle zato što je bio uvrijeđen njegovim nepovjerenjem, a i zato da mu ne pokaže kako je već nešto konkretno nanjušio. Osim toga, nije ga htio ozbiljnije uznemiriti.

XXI

Klupko se počelo otpetljivati vrlo brzo. U subotu popodne Joe se vratio s puta. Otišao je bio u grad C. C. i u još jedan veći grad, i ondje povoljno prodao zlato. Za onu je vrećicu dobio čak 2000 dolara.

Umoran i žedan najprije je svratio u salun. Tom mu je donio viski sa sodom i na brzinu ga izvijestio o zbivanjima. Ono što mu je ispričao slagalo se s Joeovim pretpostavkama i s onim što je čuo dok je bio u dimnjaku.

Joe je sjedio sâm za stolom u polupraznom salunu i polagano pio.

– Slobodno? – začuje odjednom. Podigne glavu. Pred njim je stajao šerif.

„Što hoće ovo njuškalo?“ – pomisli Joe nudeći šerifu mjesto za stolom.

– Vidim, bili ste na putu? – počne šerif.

– Da. Upravo sam se vratio iz C. C. – Joe odluči prihvatiti razgovor sa šerifom. Želio je saznati u kojoj je mjeri on uvučen u sve te događaje.

– A, da, C. C. je lijep gradić, kao i Blue City – govorio je šerif tek da nešto kaže.

– Ali nisam ja putovao tako daleko da bih se divio ljepoti grada. Bio sam kod bilježnika. Želio sam urediti neke formalnosti oko ranča Billa Adamsona. Čujem da spremate licitaciju.

– Da, licitacija je sutra. Bill je umro u dugovima. Moramo prodati ranč i vratiti vjerovnicima novac – rasprica se šerif.

– A ima li mnogo zainteresiranih kupaca? – upita Joe.

– Koliko znam, nema. Samo gospodin Hunn... – šerif osjeti da se zaletio i naglo ušuti.

Joe odglumi kao da to nije opazio.

– Ah, ako je samo on, nadam se da neću imati teškoća. Još danas ću ga posjetiti i zamoliti ga da odustane od kupnje. Vjerovnicima ću isplatiti dugove i ranč je moj...

Šerifu su se znojile ruke. Pucketao je prstima. Uvidao je da je ovaj neznanač uporan i nepopustljiv čovjek.

«O, zašto sam spomenuo gazdino ime?» – predbacivao si je šerif.

Joe je opazio da je predstavnik zakona nervozan. Pitao se što je tome uzrok, a onda je bacio i posljednji adut.

– Slušajte, šerife. Prošle nedjelje, rano ujutro, posjetili ste me i vrlo se ljubazno ponudili kao pratnja do ranča Billa Adamsona. Ja sam vas odbio jer sam već zamolio Toma. Sad bi mi vrlo dobro došla vaša usluga. S obzirom na vašu susretljivost i ponudu molim vas da me otpratite do ranča Cliffa Hunna. Ja ne poznajem ovaj kraj, nisam oдавде – obrazlagao je Joe svoju molbu, ponavljajući iste riječi koje je šerif u nedjelju izgovorio obraćajući se njemu.

Šerifovo čelo se orosi.

– Ovaj... ne bih mogao... danas je subota... moram biti u gradu... i paziti na red... – mucao je.

– Ne brinite! Nećemo se dugo zadržavati. I meni se žuri. Umoran sam od puta i željan odmora, ali moram to još danas obaviti.

I šerif je morao pristati. Pri izlasku iz saluna, kad su već bili gotovo na ulici, Joe vikne preko svih stolova, tako da su svi čuli:

– Tome, idem sa šerifom gospodinu Hunnu...

Nije to rekao bez razloga. Znao je da će tako biti sigurniji od svih nesreća koje bi ga mogle snaći na putu.

Dolazak šerifa i Joea Browna toliko iznenadi Cliffa Hunna da nekoliko minuta uopće nije mogao doći k sebi. Onda nekako uspije navući na lice licemjernu masku ljubaznosti koju je uvijek nosio pred svim građanima Blue Cityja.

– Kakva čast, kakva čast...! Jeste li za viski? – nudio je Hunn prenavljajući se i pitajući što taj čovjek radi na njegovoj farmi.

– Hvala. Ne kanim se dugo zadržavati, a ni šerif nema previše vremena – odgovorio je Joe i zavalio se u kožnati naslonjač, pa znatizeljno stao promatrati sobu u kojoj su sjedili. Četiri kožnata naslonjača, trosjed, pisaci stol od teškog drva, kasa... – Čuo sam o vama toliko toga lijepog, da sam vas poželio upoznati – govorio je Joe.

– Ah, sva su ta govorkanja pretjerana. Nisam učinio ništa osobito... – ispričavao se Hunn.

Šerif je stajao po strani i nervozno okretao šešir u rukama, premještao se s noge na nogu, a znoj mu je curio niz leđa.

– Možda vi mislite da to nije ništa, ali koliko sam čuo, vi ste najveći dobrotvor i najveći džentlmen u gradu. Tolikim ste ljudima pomogli... svi vas poštuju, svi vam se dive... svi vas vole. Jednom riječju, vi ste uzor mnogim građanima Blue Cityja... – sipao je Joe.

Hunna udobrovolje te riječi. Padne mu kamen sa srca kad je začuo kakvo mišljenje Joe ima o njemu.

– Molim vas, nemojte – prekidao ga je.

– ... pa sam pomislio – nastavio je Joe – da tako dobrodušan čovjek neće odbiti moju malu molbu.

Hunn se još više udobrovolji.

»On, znači, ništa ne sumnja kad me moli, naslućujem već o čemu je riječ. Zaigrat ću drugu igru i pristati na sve njegove želje, kakve god bile. Nešto mi govori da moram biti s njim oprezan«, pomisli, a glasno reče:

– Molim, molim, slušam! Pripravan sam pomoći, kao i uvijek.

– Riječ je o farmi koju bih želio imati. Ona bi meni značila sve, jer bih se napokon mogao smiriti i započeti pošten i radin život. Dosta mi je skitnje i pustolovina. Ove pištolje želim baciti u staro željezo i prihvatiti se pluga i motike. – Joe pokaže svoj nisko položeni opasač.

– Odlična ideja, mladiću, to je prava budućnost – zaplješće lice mjereno Cliff. – A u čemu vam ja mogu pomoći?

– Želim da ranč Billa Adamsona pripadne meni. Čuo sam da se sprema licitacija i da ste vi jedan od mogućih kupaca, pa sam vas došao zamoliti da odustanete od kupnje tog ranča – otvoreno će Joe.

– Da, namjeravao sam kupiti tu zemlju, ali ako ona predstavlja vašu budućnost, ja ću odustati. Uostalom, imam dovoljno zemlje. Mlade, ambiciozne ljude, treba podržati u životu, pomoći im... – raspričao se Hunn.

Sporazum je postignut, razgovarali su još desetak minuta, a onda se oprostili.

Vraćajući se u grad, Joe Brown pomisli:

I šerif je na povratku bio bolje volje. Dok su izlazili iz kuće, Hunn

ga je malo zadržao i šapnuo mu:

– Ovo je ispalo izvan plana, ali je odlično. Dobro je što si ga doveo. Prepustio sam mu ranč, a kad nađe ono što tražimo i mi, maknut ćemo ga!*

* * *

Sljedećeg dana bila je nedjelja. Licitacija nije održana, a bilježnik koji je došao iz grada C.C. upisao je Joe Browna u knjige kao novog vlasnika ranča Billa Adamsona.

Joe je bilježnika pozvao na ručak, dao mu mnogo piti, a zadržao ga je i na noćenju. Za njega je bilo još posla sljedećeg dana, no nije mu ništa o tome govorio.

* * *

U ponedjeljak je izlazio rok koji je Robert dao Jane Smith da se iseli i ujutro oko osam sati on je već kucao na njena vrata.

– Dobro jutro, vi ste, udite – pozvala ga žena, uvela ga u kuhinju i ponudila kavom. Robert se smijuljio, pokazujući žute i smrdljive zube. Sjeo je. – Ja ću odmah doći – ispriča se Jane Smith i odjuri niz stube. Vрати se za nekoliko minuta, a za njom u stan uđe Joe Brown i bilježnik pa posjedoše oko stola.

Robert se i dalje smijuljio. »Pozvala je svjedoke. Sad će me početi moliti i cmizdriti« – pomisli.

– Dakle, da počnemo – izreče on glasno i stavi na stol mjenicu. Bilježnik je uzme, natakne naočale i počne čitati:

»Dana 20. 8. 1863. sastale su se u ovom Uredu stranke da po zakonu i pismeno potvrde svoj usmeni sporazum.« slijedilo je čitanje mjenice, pa uvjeti vraćanja duga itd. Na kraju su stajali potpisi i pečat.

Pročitavši sve do kraja, bilježnik izreče jedan dugačak »daaa!«, skine

naočale s nosa i upita Roberta službenim glasom:

– Gospodine Robert Y., da li ste vi sad vlasnik ove mjenice? – Robert potvrdi, a bilježnik nastavi: – Ispričajte nam kako ste došli do nje.

Robert ukratko izloži da ju je zaradio pri kartanju od Cliffa Hunna.

Na to je bilježnik još nekoliko trenutaka uspoređivao neke papire, a onda svečano rekao:

– Potvrđujem da je mjenica važeća i da je dospjela za isplatu.

Robert se u sebi pitao čemu ta procedura, no bilježnikov glas bio je strog i ozbiljan, a ono što je govorio odgovaralo mu je pa ga nije prekidao.

– Prije nego što nastavimo, dužan sam vas u ime zakona opomenuti. Dok se to ne raščisti, ne može se realizirati mjenica – bilježnik strogo pogleda Jane Smith i Roberta pa nastavi: – Upoznat sam da ste vi, Jane Smith, prošli ponedjeljak ponudili, a vi Robert Y. uzeli obiteljski nakit obitelji Smith. Pri tome ste oboje postupili protuzakonito, jer je u mjenici točno navedeno pod kojim uvjetima treba izvršiti naplatu duga. – Na to bilježnik opet natakne naočale na nos, uzme mjenicu i počne čitati:

„...Stranke su se dogovorile da isplata dospijeva za tri godine, i to pod slijedećim uvjetima:

1. novac se vraća u cijelom iznosu,

2. isplata će se obaviti u ovom istom uredu, u kojem je sastavljena mjenica ili na licu mjesta u Blue Cityju, uz prisutnost najmanje jednog svjedoka i bilježnika ovog Ureda, ili najmanje jednog svjedoka i suca;

3. po povratku novca mjenica se poništava na način propisan zakonom,

4. u slučaju nemogućnosti povratka novca, obavit će se prijepis nekretnina, u ovom slučaju hotela, na ime vjerovnika, a u tu svrhu na lice mjesta moraju izići bilježnik ovog ureda ili sudac.

Zbog visine iznosa stranke su se dogovorile da se mjenica napiše u tri primjerka, od kojih jedan pripada gospodinu Smithu, jedan gospodinu Mellowu i jedan se pohranjuje u arhivi Ureda za zemljišna pitanja grada C.C.

Stranke se slažu s uvjetima, što potvrđuju potpisom.*

Bilježnik završi čitanje. Robert još nije shvaćao što je posrijedi. Oči su mu i dalje zvjerski svjetlucale pri pomisli na lovinu koja ga čeka. Sve što se govorilo slušao je napola, neprestano se cerekajući.

– Shvaćate li svoje pogreške? – upita bilježnik strogo. – Oboje ste pokušali obmanuti zakon. Prvo, pokušali ste izvršiti naplatu pomoću nakita, što nije predviđeno mjenicom, i drugo, pokušali ste to učiniti mimo službenih organa. Zbog toga vas mogu oboje kazniti.

Gospoda Smith problijedi, a Robert se prestane smijuljiti. »Samo mi još to treba. Ako počne istraživati tko sam, završit ću na vješalima«, pomisli Robert ljutito, tražeći načina kako da se izvuče iz škripca. No rješenje je ponudio sam bilježnik.

– Gospodine Robert Y., da li ste voljni vratiti nakit koji vam je ponuđen, kako bi se stvar zataškala i mjenica realizirala?

Robert izvuče iz prsluka kožnatu vrećicu za duhan i baci je na stol.

Bilježnik razveže vrećicu i prospe zlato.

— Jane Smith, provjerite da li je sve ovdje — pozove bilježnik Jane Smith. Ona brzo kimne glavom i bilježnik zadovoljno pucne jezikom, uzme pero, namoči ga u bočicu s tintom i počne pisati:

•ZAPISNIK

Dana 20. 8. 1866., ja F. M. bilježnik iz Ureda za zemljišne poslove grada C.C. pokrajine M., država Y. potvrđujem da je istekao rok za naplatu mjenice koja je pred ovim uredom potpisana 20. 8. 1863. Uvidajem na licu mjesta, ispitivanjem stranaka i provjerom potpisa kao i usporedbom mjenice u posjedu gospode Jane Smith, one u posjedu Roberta Y. i one koja je pohranjena u Arhivi ovog Ureda, utvrđujem da je mjenica važeća. Sadašnji vlasnik mjenice je Robert Y., a dugove nakon pokojnog W. Smitha namiruje njegova žena Jane Smith...*

Robert još nije shvaćao o čemu je riječ. Sve je on slušao na pola uha, jedva čekajući da se završi. Razumio je samo da je s mjenicom sve u redu, ali nikako nije mogao shvatiti čemu sva ta procedura.

Bilježnik napiše i pročita zapisnik, a zatim ga ponudi na potpis Jane Smith i Robertu. Oboje potpiše. Tek u tom času Robert shvati posljednje riječi koje je bilježnik pročitao:

...dug je potpuno vraćen kako je to i predviđeno točkom jedne mjenice.

U prvi čas on na taj zaključak nije obratio pažnju. Tek kad je Jane Smith otvorila željeznu kutiju i počela mu brojiti novac, shvatio je što se dogodilo. Poslije toga potpisao je potvrdu na 1000 dolara koje je primio u gotovu.

Kad je sve to obavljeno, bilježnik skine naočale, razvuče usta u smijeh, jednom rukom uhvati ruku Jane Smith, a drugom Robertovu ruku.

— Gospodo, čestitam! Onaj ne-
sporazum s nakitom najbolje je da svi zaboravimo. Živite i dalje u slozi u ovom lijepom gradu.

Robert je bio zbunjen. Pomalo je shvaćao što se dogodilo. Dug je vraćen, gazdini planovi poremećeni, a on je ispao glupan. Lice mu više nije bilo nacereno i samozadovoljno. Izišao je teturajući kao da je pijan, jedva pogodivši vrata.

Istog jutra bilježnik je napisao kupoprodajni ugovor kojim je Brown postao vlasnik pilane.

— Tako — rekao je bilježnik kad je i taj posao završen. — Dugo sam se zadržao u Blue Cityju. Moja se žena već zacijelo poveselila da su me pojeli medvjedi — dodao je uz veseli smiješak.

* * *

Joe je zadovoljan i sretan. Nikad se u životu nije osjetio tako sretnim i tako zadovoljnim kao tog trenutka. Uvjeravao je sâm sebe da je to zbog toga što je pomrsio račune ubojicama svog oca i što će sad lakše osvetiti njegovu smrt. No, neprestano mu je pred oči dolazio lik Jane Smith, njezin izraz lica i pogledi koje mu je upućivala. Nije znao kako da riječima opiše njen izgled i njeno držanje. Bila je obučena u crninu, u onu istu jednostavnu haljinu dugih rukava, zakopčanu do brade, koju je nosila svaki dan. Izraz lica bio joj je ozbiljan, no cijelo njeno držanje govorilo je da su se u njoj ponovo probudili nada i volja za životom. Joe nije mogao sakriti smiješak pri pomisli da je on zaslužan za to.

Uto se začuje kucanje na vratima. Bila je to Jane.

– Tu ste – reče ona. – Mislila sam da ćete doći gore kad otpratite bilježnika.

– Želio sam na časak ostati sâm – odgovorio je Joe ustajući iz kreveta. – Pokušavam srediti dojmове jutrošnjeg događaja. Sve je bilo bolje nego što sam mogao i pretpostaviti. Uspjeli smo čak natjerati tog lupeža da vam vrati nakit.

Jane uđe u sobu.

– Kad ste mi jučer iznijeli svoj plan, nisam vjerovala da ćemo uspjeti. Sada mi je potpuno jasno da me je Robert želio prevariti – reče ona.

– Bilježnik je odlično odigrao svoju ulogu. Stari je poštenjačina odmah shvatio u kakvom ste položaju i što vam se sprema. No ja sam imao još jedan adut u džepu. Da nije upalio bilježnikov trik, pomogli bismo vam drukčije. – Joe malo zastane, a onda upita: – Da li znate da je za njegovu glavu raspisana nagrada od 1000 dolara?

Jane Smith zine u čudu.

– Da, vidim, čudite se – reče Joe – a i glava njegova kolege Allana procijenjena je na isto toliko dolara.

Nakon kratke šutnje Jane reče:

– Blue City je malo mjesto, možda još nisu stigle potjernice...

– Možda – složi se Joe – no prije bih rekao da ih štiti šerif.

– I ja sam zapazila da se šerif u posljednje vrijeme čudno ponaša. Kao da je zaplašen nečim... Već dugo ga poznajem... Moj muž i on bili su dobri prijatelji. Često su išli zajedno na pecanje... gotovo svaki dan je navraćao k nama... Uvijek je sa mnom bio vrlo ljubazan... Otkako je Willy umro, vrlo je čudan. Kad

mi je došao javiti da je moj muž poginuo, ponašao se kao krivac, kao da ga je on ubio... Nisam tada na to obraćala pažnju jer me vijest potresla. Tek sam se poslije toga sjetila – reče ona. – Ako je šerif umiješan u nešto, mislim da je na to prisiljen.

Joe je pažljivo slušao njene riječi. Uživao je u zvuku njenoga glasa. Govorila je mirno i razborito, duboko uvjerena da je točno to što govori.

Potaknut njenim riječima, koje su pokazivale da je Jane razborita žena, Joe htjede upitati što misli o Slimu Milleru i Cliffu Hunnu, ali se tada u hodniku začuju Georgeovi koraci.

– Mama, gdje si? – zvao je on. Joe otvori vrata.

– Što je, George, gori ručak? – upita dječaka.

– Ne, ne gori... – objašnjavao je mali – mamu traži onaj striček – i pokaže prstom prema hodniku.

Gospoda Smith žurno uđe u smjeru Georgeova prsta i nemalo se iznenadi kad pred sobom ugleda Cliffa Hunna.

XXII

Tog istog jutra Clif Hunn se probudio izrazito dobro raspoložen. Kako i ne bi, pa danas, 20. kolovoza 1866, trebalo je doći do ostvarenja planova koje je mjesecima smišljao.

Pogledao je na sat. Devet sati.

U sobi je bilo vruće, muhe su zujale i letjele naokolo. Hunn pogleda van. Na dvorištu oko staja vrzmali su se njegovi radnici. Vidjevši ga na prozoru, oni poskidaju šešire. Hunn im mahne rukom u znak pozdrava, a onda poviče:

– Upregnite kola! moram u grad! – vikne.

Potjerao je konje i izišao iz dvorišta.

– Dija, dija, vragovi! – vikao je i fijukao bičem iznad njihovih glava. Konji pojure brže.

Odlučio je najprije odvesti se u pilanu, da vidi koliko je stradala u požaru. A onda će otići Jane Smith i na kraju Slimu Milleru. Sve će biti njegovo još danas.

Brzo je stigao do pilane. Još izdaleka ugledao je zgarište nekadašnje zgrade.

Pilana je bila smještena na odličnom mjestu. Nedaleko od nje nalazila se velika količina uredno složene drvene građe, pripravne za obradu. Hunn sve pažljivo razgleda, a onda zadovoljno protrlja ruke i čelo.

»Ništa osim dijela pilane nije izgorjelo. Šteta nije velika. Allan i Robert su odlično postavili eksploziv, točno onako kako sam im rekao. Na očigled sve izgleda strašno, no strojevi nisu oštećeni. Za dva dana pilana se može pustiti u pogon«, razmišljao je Hunn. »Idem u grad k Jane. Ona vjeruje da je sve propalo ovdje. Šerif ju je uvjerio u to. Neće mi, dakle, biti teško da je prevarim. Ponudit ću joj 150 dolara za pilanu...«

U grad je vozio okolnim putom, uživajući u krajoliku i razmišljanjima o tome kako će uskoro postati kralj doline i Blue Cityja. Zadovoljno je pucketao bičem i ne sluteći da u tom trenutku Robert juri prema njegovu ranču s neveselim vijestima.

Kad se dovezao u grad, lice mu je imalo zadovoljan izraz. Zaustavio se pred hotelom. Vidio je otvorene prozore na prvom katu i na njima naslaganu posteljinu. To ga obra-

đuje. Zadovoljno pomisli da se Jane Smith pakuje.

Onda uđe u predsoblje. U hotelu nije bilo nikakvih promjena. Lonci s cvijećem ležali su po podu, slike su visile na zidovima.

Poče se penjati stubama na prvi kat, čvrsto i odlučno, kao po svome. U stan je ušao bez kucanja. Zavirio je u kuhinju. Na štednjaku se nalazilo nekoliko posuda. Cliff dignu poklopce.

U tom položaju, to jest s poklopcima u rukama, ugledao ga je mali George.

– Zdravo, mali! – pozdravi ga Cliff svisoka. – Gdje je tvoja mamica?

– Dolje je, sad ću je pozvati – odgovori George i otrči iz stana.

Cliff Hunn spusti poklopce i pođe za njim. Kad je gospoda Smith izišla iz sobe Joea Browna, on se upravo stubama spustio u predvorje.

– Dobar dan! – podravi Jane i osmehne se jedva primjetno.

Joeu se taj njen pozdrav učini osobito ljubaznim, a uvrijedio ga je i smiješak koji je zapazio na njenim usnama.

– Ja sam ovdje, čini se suvišan – izreče on tiho i mrzovoljno i izide iz hotela.

Jane Smith začuđeno pogleda za njim, a onda se okrene Cliffu Hunnu.

XXIII

Smrknut i ljutit Joe izide na ulicu i uputi se u salun.

– Dvostruki viski! – vikne Tomu i pogleda po stolovima saluna. U kutu ugleda šerifa.

– Dobro jutro, šerife! – pozdravi ga.

– Nekom je dobro, a nekom loše!
– odgovori šerif, a taj odgovor još više razljuti Joea.

– A kakvo je vama jutro: dobro ili loše? – zapita osorno.

– E, pa jutros je dobro, vrlo dobro – odgovori šerif i zjevne.

Joe se još više razljuti. U njemu je upravo kipilo. Šerif je bio odlična meta. Došao je kao naručen da se Joe na njemu ispuše.

Salun je bio gotovo prazan. Oni su sjedili u polumračnom kutu i nitko nije obraćao pažnju na njih. Joe primakne svoju stolicu i zareži:

– E, šerife, ako vam je jutro dobro, sad će vam ga ja pokvariti. – Izvadi zatim revolver iz korica i gurne ga šerifu pod rebra.

– Što to znači? – začudi se šerif i htjede ustati, ali ga sljedeće Joeove riječi zadrže.

– To znači da je igra završena. Otkrio sam te, šerife. Ti si ubio mog oca, a ja ću sad tebe...

– O kakvom ubojstvu pričaš? Ja u životu nikad nikog nisam ubio – prekine ga šerif sigurnim i odlučnim glasom.

Joea na tren pokoleba šerifovo sigurno držanje. On posumnja u svoje sumnje. Nije se imalo kud! Trebalo je igru odigrati do kraja.

– Ne glumi! Znam da si u to umiješan! – zasikta mladić čvrsto i sad se šerif malko smete.

– U što sam je to umiješan! Pazi što govoriš, mladiću! Tvoje bi te riječi mogle skupo stajati – šapne šerif, a neki se nemir uvuče u njega.

– Umiješan si u ubojstvo mog oca, Billa Adamsona i varaš se ako misliš da ćeš se izvući.

Ledeni trnci protrče šerifu niz leđa, ali on ničim ne pokaže da je iznenađen.

– Što ti to govoriš? Optužuješ me za ubojstvo? Pazi se! Ja sam još šerif! Nije dosta tvrditi, treba i dokazati...

– Ne laži! Ovdje sve piše! – zašišti Joe, posegne rukom u džep kaputa i baci na stol očev dnevnik. – Prijetili ste mu, otrovali ste mu mazge, proglasili ga ludim i na kraju ga ubili... Ovo je dnevnik pisan njegovom rukom...

Šerifovo čelo orose sitne kapljice znoja. Njegove odlučnosti i sigurnog držanja nestane, a to je mladiću bio najbolji dokaz krivnje.

– Što je, šerife, još tvrdiš da nisi u to umiješan? – pitao je Joe.

Šerif se snuždeno nasloni na stol i uhvati se rukom za kosu. Njegov je pogled lutao po mrljama na stolnjaku.

Napokon progovori:

– Nisam ga ja ubio, kunem se, oni su. Ja sam imao drugi zadatak... ja sam morao razglasiti da je umro od bolesti... – mucao je nepovezano, a u njegovu se glasu osjećalo kajanje.

Joe shvati da mu revolver više nije potreban pa ga spremi u korice. »Jane je imala pravo,« pomisli »šerif je protiv svoje volje uvučen u te lopovluke, on nije loš čovjek.«

– Znam, kriv sam. U početku sam dobivao bezazlene zadatke. Dobro su me plaćali. Kad sam shvatio kamo sve to vodi, bilo je već kasno. Htio sam ih napustiti. Zaprijetili su mi. Ja imam ženu i djecu... Pristao sam na dalju suradnju... nisam imao drugog izlaza... kriv sam, pogazio sam zakletvu, iznevjerio povjerenje građana. Trebao bih se ubiti, ali ja ni za to nemam hrabrosti.

Koliko god je Joe bio ljutit i željan osvete, nije mogao ravnodušno slu-

šati šerifovo iskreno kajanje. U njegovu se glasu osjećalo da je on već razmišljao o svojim djelima. – Ispričajte mi sve po redu – zamoli Joe mekše i primakne se bliže.

Šerif posluša. Pričao je dugo i tiho. Joe se nije morao truditi da iz njega izvlači informacije. Riječi su same navirale. Mladić je saznao više nego što se nadao.

Poneseni razgovorom ni jedan ni drugi nisu opazili kad je u salun ušao Allan. On je iznenađeno blenuo vidjevši njih dvojicu za istim stolom.

XXIV

Razgovor između Hunna i Jane je brzo završio i Joe Brown ne bi imao razloga za ljubomoru da ga je čuo.

– Gospodo Smith, čuo sam da ste u teškom položaju – počeo je Hunn.

– Da, doista mi nije lako – složila se ona ne shvaćajući što joj Hunn želi reći.

– ... Ali su zato ovdje prijatelji da vam pomognu – dodao je Cliff smiješeći se i gledajući svoj podbradak.

– Dobro je dok ima dobrih ljudi – Jane Smith prihvati ton kojim je Hunn razgovarao. On malko zastane, a onda nastavi: – Razmislio sam još jednom o vašoj ponudi u vezi s pilanom... – Jane ga iznenađeno pogleda, no ne stigne ništa reći jer je on već nastavljao: – iako je to za mene čisti gibitak, kupit ću vašu pilanu. Samo zato što vas neobično cijenim i što vam želim pomoći. – Cliff nekako smiješno nakrene glavu, želeći valjda tako pokazat kako suosjeća s njom. – ... bio sam malo prije gore – govorio je dalje – pilana je u groznom stanju, sve je izgorjelo... Vi ste vjerojat-

no s tim upoznati... No, ja sam voljan platiti za nju čak 150 dolara, samo da vam olakšam položaj.

Cliff Hunn zašuti i pogleda Jane u oči. Ona nabere čelo, duboko uzdahne pa reče:

– Zahvaljujem, gospodine Hunn, meni to nije potrebno.

– Kako vam nije potrebno? – iznenadi se Hunn. – Pa danas vam izlazi rok za iseljenje... zar se vi ne pakujete...?

Jane Smith odjedanput shvati kakav je Cliff Hunn uistinu. Osjeti mučninu, ali se svlada i naoko mirno reče:

– Pogrešno ste obaviješteni. Ne pakujem se i ne selim. Platila sam dug.

– Kako? Platili? – blene Cliff.

– Da, platila sam. Na sreću, još ima dobrih ljudi koji žele pomoći siromasima u nevolji. Pomogao mi je gospodin Brown. On je kupio pilanu. Ali ne za 150 dolara koliko mi vi nudite, nego za 100. Premda je to hrpa pepela, kako vi tvrdite.

Cliff Hunn pocrveni i zanjiše se.

– A onaj Robert – nastavila je ona pobjedonosno vidjevši kako se zbunio – kojem ste vi dali moju majicu, taj je kriminalac. Za njegovom je glavom raspisana potjernica. Čudim se vama, gospodine Hunn! Vi ste tako častan gospodin, a družite se s lopovima. Ili vi možda niste takvi kakvim se pravite?

Nastane tišina, a onda se javi Hunn:

– Što vam je, gospodo Smith? Zar vi sumnjate u moje poštenje? Ja sam vam i brak nudio... – govorio je sav crven u licu – a vi meni ovako... iza leđa, bez mog znanja... prodati... nazvati me lopovom. No, neće to samo tako proći! Upoznat

ćete vi mene još! Dobro ćete zapamtiti ovaj dan...

Kad je napokon izašao na ulicu i sjeo u kola, morao je otkopčati dugmad na košulji kako bi došao do zraka.

K Slimu Milleri nije navraćao. Odvezao se na svoj ranč, gdje ga je već dugo i nestrpljivo čekao Robert.

— Jesi li shvatio? — Upitao je Joe Brown šerifa, objasnivši mu svoj plan.

— Sve mi je jasno. Moram otići Cliffu Hunnu i reći da si našao kartu i zlato — ponavljao je šerif.

— Tako je. A ostalo je moja briga...

Šerif ustane, postoji časak, pa onda reče neodlučno:

— Ja... ovaj... ne bih želio da moja žena i djeca saznaju za to s Cliffom Hunnom...

Joe ga pogleda u uči. Opazi u njima molbu i kajanje, pa kimne glavom.

— Ne brini, ja im neću reći — promrmlja.

Šerif se osmijehne kao krivac kojem je djelomično oprostena kazna, a onda i on odjaše na ranč Cliffa Hunna.

XXV

Joe Brown bio je vrlo lukav čovjek. U teškim godinama života na Jugu stekao je dragocjeno iskustvo. Samo su snalažljivi, okretni, inteligentni i osobito sretni ljudi mogli ostati živi u ratu. A oni koji su ga preživjeli, bili su premazani svim mastima. Takav je bio i Joe Brown.

Tom se gotovo uopće nije razlikovao od Joea po svojim osobinama.

Istina, bio je nešto mlađi od njega, nije preživio rat i nije imao toliko iskustva kao Joe, no bio je inteligentan, sposoban, okretan i snalažljiv. Samo ga ono posljednje — sreća — nije resilo. Nije bio rođen pod sretnom zvijezdom. Joe je to dobro ocijenio. Naslućivao je da bi mu taj mlađić mogao biti desna ruka u okršaju ili obračunu s Cliffom Hunnom i njegovim banditima. Sam se nije želio upuštati u osvetu. Ne zato što se bojao. Ne, drugi razlozi su bili u pitanju. Joe se uvijek u životu ravnao po nekom nagonu. Taj nagon ga nikad nije iznevjerio ni prevario. I sad, premda je njegov plan osvete bio krajnje jednostavan, taj ga je nagon upozoravao da neće sve biti onako kako je on predvidio. Uz taj razlog postojao je još jedan. Joeu se Tom neobično svidao. Saznao je sve pojedinosti njegove nesreće s nogom. Bio je upoznat i sa svim Tomovim ambicijama i planovima, kojih se mlađić unatoč invalidnosti nije želio odreći. S tim optimizmom i voljom za životom Tom je i najviše osvojio Joea. Joe mu je želio pomoći. To je, dakle, bio drugi razlog.

I napokon, postojao je i treći: to je bila Emma. Emma je neprestano salijetala Joea i sasvim mu nedvosmisleno davala do znanja da joj se svida. Joea je to u početku zabavljalo, no sad se već ozbiljno zabrinuo. Nije želio imati neprilika, barem ne sa ženama. On je već izabrao. Njemu je za oko zapela Jane Smith, premda je bila udovica i majka. U Joeovim mislima Emma je bila određena za Toma. No ona je maštala o muškarcu, pravom muškarcu, koji je u stanju počinuti čuda. Tom nije nimalo ličio na taj njen ideal, no Joe je, činilo mu se, pronašao rješe-

nje tog problema. U njegovoj koncepciji osвете Tom je trebao odigrati značajnu ulogu. On je morao ubiti ili uhvatiti Allana i Roberta. Joe je za sebe ostavio Cliffa Hunna. Time bi postigao dvije stvari: obogaćio bi se, jer je za njihove glave raspisana nagrada od 2000 dolara, i drugo, dokazao bi Emmi da on nije šepavi blesan.

Tako je to zamislio Joe. Zato se odmah nakon razgovora se šerifom obratio Tomu. Pozvao ga je na stranu i šapatom povjerljivo započeo:

– Tome, u nevolji sam – rekao je, a to je djelomično bila istina, barem što se tiče Emme. – Mogu li računati na tebe?

Joe je znao da Tom nema osobitog samopouzdanja, pa da bi ga možda mogao odbiti. Zato je počeo oprezno.

– Naravno, o čemu je riječ? – dahnuo je Tom, a oči su mu zasjale kao žeravica. Gordost je u njemu bila probuđena pravom strelicom. Joe Brown, iskusni ratnik, moli za pomoć hromog barmena.

– Znaš li baratati ovim? – upitao je Joe pokazujući pištolje.

– Znam. Puškom još bolje. Inače ne bih mogao biti lovac – objasni Tom.

– Aha. U redu, znači, mogu se u tebe pouzdati.

Joe ukratko objasni Tomu o čemu je riječ. Napomenuo mu je da je Bill Adamson bio njegov otac, pokazao mu je dnevnik, ispričao ono što je čuo u dimnjaku i napokon ono što mu je malo prije rekao šerif. Tom ga je zabezeknuto slušao.

– Eto, sad znaš s kim ćemo imati posla. Još se možeš predomisli – bocnuo ga je Joe. – Rekao sam šerifu da im javi da sam našao kartu i zlato. Oni sad neće birati sredstva

da ga se dokopaju. Možeš biti i ranjen, ili poginuti – strašio je Joe mladića, ali on se nije dao pokolebati i nije pokazivao straha.

Vidjevši to, Joe mu u grubim crtama izloži svoj plan. Naravno, ni riječju nije spomenuo svoje planove u vezi s mladićem. Tom je kimnuo glavom, odobrivši sve što je Brown rekao i ne sluteći da on iz tog okršaja s banditima mora izaći kao junak. Joe je, naime, odlučio da sve zasluge oko svladavanja bandita, uključujući i novčanu nagradu, pripiše Tomu, bez obzira kako to doista bude bilo.

– Znači, ovako... – ponavljao je Tom svoj zadatak u akciji. Pri tom su mu se oči iskrile, a ruke podrhtavale od uzbuđenja. – Sutra u podne ja moram biti u dimnjaku. Ti ćeš doći poslije... oni će te pratiti... ući ćeš u kuću... Onda će te oni uhvatiti... tražit će kartu i zlato... Ti ćeš im dati kartu... onda nastupam ja... iskačem iz dimnjaka i...

– Točno tako – prekine ga Joe. – Nadam se da šerif neće nešto zabrljati. Njegov je zadatak da im kaže da sam našao kartu i zlato. On i ne zna za cijeli moj plan. Nisam mu sve ispričao jer nemam povjerenja u njega. Moj je zadatak da ih namamim u kuću, a tvoj da ih središ... Da li je sve jasno? – upita Joe još jednom.

– Da, sve mi je jasno – potvrdi Tom – osim jedne stvari: što je s kartom? Pa ti nisi našao kartu?

– Nisam, ali sam je sâm nacrtao. – Joe izvadi iz džepa nevelik, uredno presavijen i povezan komad kože.

– Evo je, ovdje je. Sad ću odjahati na ranč i staviti je ondje gdje sam našao dnevnik. Sve je dogovoreno – završavao je on razgovor.

Plan je bio krajnje jednostavan. Nije imao nikakvih nedostataka. Svatko je znao svoj posao. Trebalo je samo učiniti ono što je predviđeno.

* * *

Kad je Allan vidio šerifa i Joea kako razgovaraju, nemalo se iznenadio. Nije mu promaklo ni šerifovo neobično držanje, ni Joeovo povjerljivo šaputanje. Obuzmu ga crne slutnje. Trebalo je odmah o tome obavijestiti gazdu. Izišao je iz saluna u trenutku kad je Cliff Hunn izišao iz hotela gospode Smith.

Prišao mu je. Cliff Hunn je gutao zrak, crven kao rak, i pokušavao otkopčati dugmad na okovratniku.

— Gazda — počne Allan, no Hunn ga brzo prekine.

— Gdje je Robert? Nadi ga! Odmah! A onda obojica dodite na ranč...! — izrekao je to u jednom dahu, a onda potjerao konje u galop.

Allan je začuđeno pogledao za njim.

„Zacijelo se nešto strašno dogodilo kad je gazda ovako uzrujan...“ pomislio je.

Ostao je u gradu još pola sata, a onda se, ne mogavši pronaći Roberta, sâm uputio na ranč Cliffa Hunna.

Dobivši potrebne upute i zaduženja, i šerif je krenuo k Hunnu. S Allanom se sreo na izlazu iz grada.

— Zdravo, šerife, kamo ćeš? — upitao je Allan.

— Idem gazdi, moram mu nešto reći — objasnio je šerif.

Allan se zagonetno osmijehne, no ne reče ni riječi. Od njegova odvratnog, nacerenog lica, šerifa oblije znoj. Zapitao se ne sumnja li Allan nešto, nije li možda nešto i vidio?

No, ni on ne reče ništa. Do ranča su jahali šutke. Šerif je tako imao dovoljno vremena da se pribere i da smisli što će reći i kako će se ponašati.

XXVI

— Glupane, idiote, kretenu, životinjo! — vikao je Cliff Hunn. — Prevarili su te kao budalu! Nasjeo si na trik! Zašto si joj vratio nakit?! Trebao si reći da nisi ništa uzeo... morao si reći da je to laž, da je to ona izmislila! — ponavljao je Hunn deseti, petnaesti ili dvadeseti put jedno te isto. Od silne i dugotrajne galame pomalo ga je ostavljao glas. — Zbog tvoje nesposobnosti izgubio sam hotel i pilanu — predbacivao mu je dalje svaljujući na njega i svoje pogreške.

Robert je izvršavao Hunnove zapovijedi, ali ga se nije bojao. No, on je visoko cijenio sebe. Smatrao je da mu nitko nije dorastao, da mu nitko nije ravan i da ga nitko ne može nadmudriti i prevariti. Doživjevši jutros neugodnost od jednoga običnoga starog bilježnika, njegovo je samoljublje bilo povrijeđeno, a krila podrezana.

Šutke je slušao Cliffa Hunna shvaćajući da je kriv. U sebi je smišljao najokrutnije pakosti Joeu Brownu, kojeg je smatrao odgovornim za svoju sramotu.

Urlanje Cliffa Hunna čulo se na daleko, pa su Allan i šerif još prije nego što su ušli u njegov ured doznali što se dogodilo.

— Poslušajte što je uradio ovaj kreten! — zagrmio je Hunn još glasnije kad ih je ugledao na vratima. Nakon toga je u rafalu riječi ispričao kako je Robert vratio Jane Smith nakit vrijedan 1500 dolara i kako joj je »poklonio« hotel i pilanu.

Cliff Hunn načas utihne, a to iskoristi šerif.

— Možda su hotel i pilana izgubljeni — počeo je on — ali to ne znači da je sve propalo. — Ponovo je zašutio pridajući tom stankom osobito značenje onome što je sad želio reći. — Saznao sam da je Joe Brown našao kartu i zlato Billa Adamsona!

Na te riječi Cliff Hunn se naglo uspravi, Robert skoči sa stolice, a Allan nepovjerljivo žmirne.

— Kako? Našao? — hukne Hunn. — Sada je, dakle, sve jasno! Sad znamo odakle mu novac za pilanu!

— Točno. Slaže se — uleti mu u riječ Robert, koji je odjednom živnuo. On je cijelo vrijeme razbijao glavu pitanjem otkud Joeu Brownu 1000 dolara. — Kad sam ja njuškao po njegovim stvarima prije dva tjedna, onda kad je tek došao, nisam našao ništa vrednije od mara-mice... A sad odjednom... — objašnjavao je.

— Ako je tako — počne opet Hunn bučno — onda doista ništa nije izgubljeno. Pobrat ćemo zlato i nestati. Neka ide do vraga i pilana, i hotel, i salun, i prodavaonica, i zemlja, i osveta koju sam namijenio Slimu Milleru. Za nas je ova dolina postala prevruća. Saznalo se da je za Robertom raspisana potjernica... o meni se još ništa ne zna... no...

— Malo prije sam razgovarao s Joeom Brownom. Rekao mi je da se sutra kani preseliti na ranč Billa Adamsona i živjeti ondje — nastavio je šerif prenoseći od riječi do riječi ono što mu je Joe naredio. — Već sutra ga možemo zgrabiti i prisiliti da nam preda kartu...

Hunn i Robert se oduševljeno saglase.

Allan je nepovjerljivo slušao šerifov plan. Nešto mu je bilo sumnjivo. Nije točno znao što. Zbog toga se i on složio s prijedlogom.

Šerif pažljivo promotri svu trojicu. Po njihovim licima ocjenjivao je efekt svoje glume. Bio je zadovoljan. Osobito je pažljivo pogledao Allana. No, on je tako oduševljeno odobravao ideju o sutrašnjoj akciji, da šerif nije mogao ništa posumnjati. Uskoro je već jahao prema gradu, želeći što prije javiti Joeu da je mamac bačen.

Nije ni slutio da je u Hunnovu uredu nakon njegova odlaska Allan ispričao što je vidio u salunu.

— Ako nas je šerif izdao, zadavit ću ga svojim rukama! — grozio se Hunn čuvši Allanovu priču.

— Zašto da čekamo do sutra? Možda nam spremaju neku zamku u kući Billa Adamsona? — iznio je Allan svoj prijedlog.

Tako je — složio se Robert.

A onda su sva trojica razradila plan, čije je ostvarenje trebalo početi još istoga dana.

XXVII

Poslije razgovora s Tomom Joe je odjahao na svoj ranč i u dimnjak, na policu, gurnuo kartu koju je sâm nacrtao. Jahao je po drugoj strani obale, neprestano se ogledavajući. Svoj naum je izveo nezapažen. Allan, Robert i Cliff Hunn u to su vrijeme imali drugog posla.

Vraćao se u grad s južne strane, okolnim, zaobilaznim putem. Opuštio se na sedlu. Razmišljao je o životu, o novom životu koji je za njega morao početi sutra.

Nadomak gradu, prolazeći kraj nekog šumarka, Joe začuje neki šuštanj u grmlju. Uhvati konja za uzde i lupne ga po slabinama, želeći

ga potjerati u galop. No uto pred njega iskoči Robert. Konj se uplaši i propne. Pometnja je trajala časak, sasvim dovoljno da Robert baci laso i povuče Joea na zemlju.

– Ha, dolija si! – zasikta Robert.
– Čekam te cijelo popodne.

Joe se brzo snade, skoči na noge i pojuri prema njemu. Oko tijela u visini lakta bilo mu je omotano laso. Joe zamahne nogom i udari Roberta u prsa. On zatetura i sruši se u prašinu, ali ipak nije puštao laso iz ruku. Joe ponovo potrči prema njemu, htijući ga udariti nogom. Robert pročitava njegove namjere i munjevito posegne za revolverom.

– Ako se makneš, mrtav si!

Po Robertovu držanju, po izrazu lica, grimasama i boji glasa, Joe shvati da se ne šali.

– Pun si energije – nasmijulji se Robert pakosno i pobjedonosno vidjevši da Joe odustaje od napada.

– To je dobro. Bit će ti potrebna...

– nastavi razbojnik opako se keseći. Zatim zazviždi. Iz žbunja proviri konj. Robert ga uzjaše i potjera umjerenim kasom. Obavijen lasom, Joe potrči za njim. Bio je u nezavidnoj poziciji. Sâm, bez nade u pomoć, prepušten na milost i nemilost banditu koji je imao dovoljno razloga da ga mrzi.

Joe je trčao oko četiri kilometra, a onda počeo posustajati. Teško je disao, noge su mu otkazivale poslušnost.

– Ha, golubiću – obrati mu se Robert -- gubiš dah, ne možeš više...? – i on uspori konja.

Sljedećih desetak kilometara Joe je pješao. Nakon toga i to mu postane teško. Noge, nenaviknute na dugotrajniji hod, prekiriše se žuljevima. Počela ga je mučiti neizdrži-

va bol. Hodao je po živim ranama popucalih i krvavih žuljeva.

Joea počne mučiti žeđ. Bolovi u nogama nisu popuštali. Izgubio je najprije jednu, pa i drugu čizmu. Hodao je bos. Topla prašina i trava olakšale mu načas bol. Posrtao je sve češće. Robert to opazi i uspori hod konja.

– Što je, Joe? Teško ti je? – podbadao ga, uživajući u njegovim patnjama – čekaj samo, to je tek početak. To je tek dio muka koje sam ti namijenio. Ostalo ćeš iskušati kad dodemo na ranč tvog rodaka Billa Adamsona.

Joe se zaprepašten prisjeti da donde ima četrdesetak kilometara, a prošli su tek trećinu puta, i on više ne može. No, jedna Robertova riječ probudi u njemu nadu.

»Rekao je, rodaka Billa Adamsona. Znači, on ne zna, šerif me nije izdao kako sam ja u prvi tren posumnjao...«

XXVIII

– Emma, spremi se, idemo na groblje! – rekao je toga istog popodneva Slim Miller svojoj kćeri.

Emma se poveseli očevim riječima. Otkako ga je prošli tjedan pretukao Allan, on nije izlazio iz kuće. Nemoćno je ležao cijele dane u krevetu. Osim toga, veći je dio dana bio utučen, zaokupljen crnim mislima. Emma ga je pokušavala probuditi iz te psihičke tromosti, no to joj je tek djelomično uspijevalo.

– O, tata! Znači, bolje ti je! Ozdravio si! – zacvrkutala je ona.

Desetak minuta poslije oni izidu iz kuće i upute se prema crkvi.

Tog popodneva nije bilo tako vruće kao prethodnih dana. Vani je bilo ugodno. Kad su izišli iz kuće, sun-

ce je još bilo visoko na nabu, no nije žeglo i palilo već nježno milovalo i grijalo.

Slim Miller je šutio. Bio je smrknut. Na čelu i oko očiju pojavile su mu se bore koje Emma nikad dotad nije vidjela. Hodao je sitno koračajući, pognute glave i obješenih ramena. Izgledao je kao starac.

Očevo raspoloženje prijede na Emmu. I nju zazebe nešto oko srca vidjevši ga tako pokunjena. I ona je zapazila da je njen otac naglo ostario.

Do crkvice ni Slim ni Emma ne izgovore ni riječi. Došavši do ženi-na groba, Slim progovori:

– Emma, dijete moje! Što će biti s tobom kad ja umrem? Tko će se brinuti za tebe?

Djevojka protrne. Pogledala je oca začuđeno i uplašeno.

– Što bi bilo s tobom da me onaj razbojnik ubio prošli tjedan? – nastavio je Miller i pogledao kćer tužnim i umornim pogledom.

Ona se zagledala u njega i srce joj je počelo snažno lupati. Prvi put u životu vidjela je svog oca nemoćnog. Dosad je on za nju bio sve naj: najjači, najhrabriji, najbolji, naj-nježniji... čovjek na svijetu. Nikad nije ni pomislila na to da će njen tata umrijeti.

– Što ti to pričaš? – snašla se tek nakon podulje šutnje. Glas joj je drhtao. Jeziva misao o smrti i samoći strašno ju je prestrašila.

Slim Miller polako prođe rukom kroz kosu.

– Ne znam što da radim... – nastavio je. Obrazi su mu opušteno visjeli. Izgledao je kao slika. Kao da i nije živ.

– Nije valjda sve tako crno? – Emma pokuša unijeti vedriji ton u

razgovor. – Udat ću se i problem je riješen – doda ona življe.

– Da, to bi bilo rješenje. I ja sam o tome razmišljao – složio se Miller. – Tom ne bi bio loš muž... marljiv je, pametan, pošten...

Emma se smrknje i u njoj uskipi.

– Rekla sam ti već stotinu puta da se nikad neću udati za Toma! On je blesan, nesposobnjaković... Ne mogu ga smisliti! – plane ona i odmakne se od oca.

Slim Miller nemoćno prekriži ruke.

– Ne viči, Emma. Ja te ni na što ne prisiljavam – reče mirno. – Pozvao sam te na razgovor, ovamo na mamin grob, da i ona čuje... Ako nećeš Toma, reci koga bi htjela. Ja ću za tebe učiniti sve.

Emma se zacrveni, a onda stidljivo i kao da razmišlja reče:

– Onog Joea Browna! On je tako zgodan! On je pravi muškarac... on je kao ti! – zašutjela je, a lice joj je gorjelo.

Slim Miller duboko uzdahne. Razmišljao je da li da kaže Emmi što je tog jutra saznao.

– Da, takve ste vi žene! – uzdahne on – gurajte nogom od sebe onog tko trči za vama, a trčite za onim tko vas i ne gleda.

Emmu zbune te očeve riječi.

– Što želiš time reći? – upita ona i još jače pocrveni.

– To, kćeri moja, da je on bacio oko na Jane Smith. Cijeli grad već danima priča samo o tome. – Emmi zaklecaju koljena i mrak joj padne na oči. Slim Miller to ne zapazi pa nastavi: – Danas prije ručka bio je kod mene brijač Adam. Dok me šišao, ispričao mi je sve novosti i tračave Blue Cityja. – Slim Miller ispriča Emmi što je čuo o kupnji pilane, o Robertu, nakitu, bi-

lježniku, o prosidbi Cliffa Hunna, o onih 100 dolara duga. Na kraju dodade: – Možda su te zaboljele moje riječi, no bolje je da znaš istinu. U tome ti ja ne mogu pomoći. Da je netko drugi u pitanju, možda...

Emma je nepomično stajala nekoliko minuta, a onda briznula u plač i bacila se ocu oko vrata.

– O, tata, on je gad, on je svinja, on me je zaveo i ostavio... – cvilila je ona.

Miller pogladi kćer po kosi i reče:

– Ne, Emma, nije on ni gad, ni svinja. Nije on zavodio tebe, nego ti njega. Samo, nije ti uspjelo...

Emma zabezeknuto pogleda oca od plača crvenim očima, pa onda zarida još jače.

– Ubit ću se, ja sam osramoćena... – cvilila je.

– Ne budali, Emma! Tko te je osramotio? Joe ti nije ništa napravio. Gledao te kao sestru. Ti si njega pokušala očarati... zbog toga si i donijela mamine stvari s tavana... Nije ti on ništa učinio. Ja dobro poznajem ljude. Pazio sam na svaki njegov pokret, na svaku riječ... Takvo što mi ne bi promaklo – smirivao ju je otac.

No, ona si nije dala ništa dokazati.

– Nije istina! Nije istina! – plakala je, a onda zavikala: – Ona je kriva, ona mi ga je preotela, ubit ću je. Iskopat ću joj oči...! – zaprijetila se.

Slim Miller je znao da njegova kći ima naglu narav. Milovao ju je po kosi i tješio. Znao je da će je bijes uskoro proći i da će se pomiriti s činjenicama. No, tada se dogodilo nešto neočekivan. Na groblje je došla Jane Smith. Ugledavši je, Emma poskoči, stisne šaku i tiho reče:

– Sad ću joj ja pokazati! – i brzo obrisavši suze pođe prema njoj.

Smithov grob nalazio se na suprotnoj strani groblja. Kad je Emma dotrčala do njega, Jane je upravo klečala sklopljenih ruku plačući tiho.

Vidjevši je tako skrušeno, Emma pobijesni još jače.

– Ti, licemjerko! – poviče umjesto da je pozdravi – glumiš uciviljenu udovicu, ližeš mužev grob, ližeš lažne suze... Pretvaraš se i prenemažeš! Ali mene nećeš prevariti! Znam ja kakva si! – bljuvala je Emma bujicu riječi. – Još ti se muž nije ni ohladio, a ti već tražiš drugog.

Jane Smith problijedi.

– Što to znači? – promucala je.

– Što to znači? Pitaš me što to znači? – bjesnjela je Emma. – Preotela si mi Joea Browna, a pitaš me što to znači! Nije ti bilo dovoljno dobar Hunn, već si na mog Joea bacila oko. Ti, ti licemjerko..!

Uto do njih dotrči Slim Miller, uhvati Emmu za lakat, okrene je prema sebi i snažno je pljusne.

– Stidim se što si mi kći! – izgovori on ljutito.

Nikad u životu Slim Miller nije svojoj kćeri rekao grubu riječ. Nikad nije došao u sukob s njom. Uvijek je s njom bio pažljiv i nježan. Obasipao ju je poklonima, nastojeći joj nadoknadi ti majku. A sad, ne samo što je rekao već je i učinio nešto strašno. Emma to nije mogla pretrpjeti. Istrgnula mu se iz ruku i ciknula.

– Ti, i ti si takav! Još i gori! Neću više živjeti s tobom! Mrzim te, sve vas mrzim! – a onda se okrenula i potrčala prema rijeci.

– Emma, stani! Vрати se! – pozvao ju je otac i potrčao za njom. To

je bilo sve što je rekao i učinio. A onda mu je bolan grč prešao licem i on se srušio na zemlju. Emma to nije vidjela, jer da je vidjela, zacijelo bi se vratila. Tako bi bila pošteđena nevolja koje su je zadesile.

XXIX

Joe je posrtao sve češće i češće. Koraćao je mehanički, ne osjećajući stopala. Mučila ga je žeđ. Kono-pac mu je žuljao ruke, stiskao prsni koš. Nije mogao doći do dovoljne količine zraka. Pješačenje je postalo pravo mučenje. Dva puta je izgubio svijest.

– Ustani, čuješ li, ustani, diži se!
– čuo je Robertov grubi glas kad se skljkao treći put. No, njega više nikakve prijetnje ni molbe nisu mogle osoviti na noge. – K vragu, opso-vao je Robert, nisam ga valjda ubio, gazda mi to ne bi oprostio...
– bilo je posljednje što je Joe čuo. Nakon toga se ničeg više nije sjećao.

Probudio ga je pljusak hladne vode. Otvorio je oči. Nalazio se u nekoj prostoriji, vezan za stolicu. Oko njega su stajali Cliff Hunn, Allan i Robert.

– Gdje sam? – upitao je Joe.

– Kod mene. U gostima. Nadam se da ti je udobno – zacerekao se Cliff Hunn.

U sobi je gorjela svjetiljka. Joe je vidio da je vani mrak. – Koliko je sati? – upitao je.

– Vidim da si razgovorljiv – nas-mijulji se Hunn. – To je dobro. Volim ljude koji pričaju i imaju što reći!

Allan i Robert se također nasmi-ju piskutavim smijehom.

– Sad je deset sati. Dugo si spavao. Šetnja te je umorila – govorio je Hunn polagano šecujući. Onda pri-pali cigaretu i promijenjenim to-nom nastavi govoriti: – No, dosta ćaskanja. Predimo na glavnu temu razgovora. Čuli smo da si našao zlato. Što nam imaš reći o tome?

– Ne znam o čemu govorite! Ka-kvo zlato? – Joe se pravio lud.

– Ono o kojem si pričao šerifu... kojim si kupio pilanu... – pokušao ga je podsjetiti Hunn.

– Ništa ja nisam našao! Šerif priča gluposti! A pilanu sam kupio novcem koji sam donio sa sobom..!

– vikne Joe, no ne stigne ništa više reći jer ga Allan snažno udari ša-kom u bradu.

Ispitivali su ga i tukli naizmjenice sva trojica.

– Hulje, pustite me, ništa vam neću reći! – odgovarao je Joe na sva njihova pitanja. – Tako ste i njega ubili... a možete i mene... ja vam ništa neću reći... – uporno je ponavljao.

Tijelo mu je bilo puno modrica. Oba oka su mu natekla. Iz usta i nosa curila je krv. Napokon ponovo izgubi svijest.

Allan, Robert i Cliff Hunn shvate da iz njega neće moći ništa izvući.

– Umrijet će prije nego što nam kaže gdje je karta – zaključi Allan, koji se već umorio udarajući Joea po trbuhu, glavi, rukama, nogama...

– Što ćemo sad? Nisam očekivao da će biti toliko tvrdoglav – upita Cliff Hunn.

Robert se zamisli, a onda se na-kesi.

– Imam ideju – reče pokazujući svoje smrdljive, pokvarene zube. – Ovaj Brown je očaran Smithovom udovicom i njenim slinavcem. Otići ću u Blue City i dovesti malog. Sigu-

ran sam da će propjevati kad bude vidio Georgea u našim rukama.

Allan i Cliff Hunn se oduševavaju njegovom idejom.

— Sav si proklet — pohvali ga Hunn. — Sâm vrag ti je ulio tu ideju u glavu.

Robert zadovoljno cmokne jezikom i odjaše u grad po malog Georgea.

XXX

— Gospodine Miller, gospodine Miller! — dozivala je Jane Slima drmajući ga za ramena. On je ležao na zemlji, blijed i teško je disao, kao da hropće. Ona mu raskopča košulju, pa otrči do prvih kuća po pomoć. Mještani priskoče i prenesu Slima Millera u njegovu kuću. Vijest o nesreći proširila se po Blue Cityju poput plime. Napokon stigne i Tom s liječnikom.

— Srčani udar! — zaključili liječnik nakon pregleda.

— Hoće li ostati živ? — upita Tom potišteno.

— Teško — reče liječnik i uzdahne.

Odjednom Slim Miller otvori oči. Tom mu pride. Miller ga zagleda u njegovo lice i prepozna ga.

— Tome, gotov sam, umrijet ću...

— govorio je tiho — nađi Emmu, pobjegla je od mene, vrati je kući...

— Hoću, gazda, sve ću učiniti — obeća Tom.

Miller nastavi pomicati usne. Tom prisloni svoje uho na njih. Čuo je kako gazda šapatom govori:

— Tome, sve što imam ostavljam tebi i Emmi. Brini se za nju... ona je još dijete... luckasta je... ali... — onda šapat postane nerazgovijetan.

Tom se odmakne od gazdine postelje sa suzama u očima i pođe tražiti Emmu.

Za to vrijeme Jane je pakirala svoj kovčeg. Uzela je samo najpotrebnije stvari za sebe i Georgea. Na vrh kovčega stavila je nakit i onih 100 dolara koje joj je vratio Joe Brown u ime duga Billa Adamsona. Nije točno znala zašto to radi. Znala je samo da prema Joeu Brownu osjeća golemu zahvalnost zbog onog što je za nju učinio. A tog se osjećaja odjednom prestrašila.

— Emma je imala pravo. Moj Willy se nije još ni ohladio, a ja već... — nije se usuđivala dovršiti misao. — A što će tek reći ljudi? — razmišljala je dalje. — Nećemo moći izići na ulicu ni ja ni George. Još kad se i trudnoća počne opažati... onda će tek početi glasine... moj muž je mrtav mjesec dana, a i ja sam trudna mjesec dana... nitko neće vjerovati da je to njegovo dijete... »

Nakon jednog sata odvezla se prema gradu C.C., rodbini svoga pokojnog muža.

Joe je brzo došao k sebi. Kraj nje ga su šetali i nemirno pušili Cliff Hunn i Allan. Roberta nije bilo u sobi. Vidjevši da on otvara oči, Cliff Hunn mu se unese u lice i reče:

— Nisi htio govoriti. No imamo mi načina da ti razvežemo jezik. Robert je otišao po Georgea Smitha. Zanima me da li ćeš biti tako uporan i tvrdoglav kad pred tvojim očima počnemo mučiti malog...

Joea oblije znoj. Pomislio je kako je sad sve gotovo.

Ni on ni Hunn nisu znali da Robert u tom času uzalud provaljuje u

hotel Jane Smith, jer su ona i njen sin tada već bili daleko.

Tom je tražio Emmu već cijelo popodne i cijelu večer. Posjetio je sve kuće u gradu. Objahao je cijelu okolicu, no nje nije bilo.

Za to je vrijeme ona, vođena svojom ludom glavom, trčala prema ranču pokojnog Billa Adamsona.

Putem je razmišljala kako je Joe tamo jer je sad ranč njegov. »Zacijelo se preselio... pitat ću ga da li je istina ono što mi je otac rekao. Ako je istina, utopit ću se...« razmišljala je sva očajna.

Trčala je i trčala, odmičući sve dalje od grada.

Naprijed ju je vukla njena luda glava, a noge su je slušale. Nije znala kamo točno mora ići. Znala je samo da mora ići uz rijeku prema sjeveru. Na ostalo nije mislila. Dakako, smetnula je s uma i to da do ranča Billa Adamsona ima oko 25 kilometara.

Počela se polako spuštati večer. Priroda postane čudesno lijepa. Stotine sjenki, koje danju ne iskrсну, odjedanput izrone iz zemlje. Odasvud se začuju zagonetni i nepoznati glasovi močvarnih ptica i zvijeri. U Emmu se malo-pomalo uvuče strah. Sve češće se ogledavala ne pazeći kud hoda. Osjećala se kao progonjena zvijer. Odjedanput u grmlju nešto šušne, ona vrisne i potrči. Pri tome nespretno stane i padne na zemlju.

— Tata! — zajaukne glasno. No, nalazila se daleko od kuća i ljudi. Pokušala je ustati, no oštra bol je presiječe. — O, jadna ja! — zacvilila je shvativši da je uganula gležanj.

A bio je to tek početak njenih nevolja.

— Prokletstvo! — opsovao je Robert naišavši na zaključana vrata stana Jane Smith. Skinuo je s vrata maramu, omotao njome pištolj i zapucao u bravu. Vrata se otvore i Robert uđe. Trkom je prošao kroz sve prostorije i napokon shvatio da u stanu nema nikog.

— Gdje je ta gadura u ovo doba? — pitao se Robert glasno. — Kamo li je samo mogla otići..?

Sjedne na stolac, isti onaj na kojem je i jutros sjedio, i pripali cigaretu.

— Pričekat ću je — zaključi odahnuvši na tren. A onda mu sine paklenska ideja.

»Dok ovdje sjedim i čekam mogao bih potražiti onaj prokleti nakit... Ta on je ionako moj. Tako ću se riješiti i gazdinih predbacivanja... za pilanu ionako nisam ja kriv nego on« — zaključi i malko se razvedri.

Upali svjetiljku i počne tražiti. U početku je strpljivo premetao stvari i zavirivao po kutovima, zatim je postajao sve nestrpljiviji. Nakita nigdje nije bilo, i to ga razbjesni. Nakon tri sata traženja shvatio je da mora odustati. Bijesan izide iz hotela, ostavivši u stanu gospođe Smith takav nered kao da je prošao uragan.

Ta tri sata koja je izgubio zbog svoje lakomosti, tražeći nakit gospođe Smith, bila su dovoljna da spase Joea Browna. Roberta su ta tri sata stajala života.

* * *

Već se počelo daniti, a Tom nije mogao pronaći Emmu. Umoran i utučen on okrene konja prema gradu.

Stigavši u Blue City, najprije navrati Slimu Milleru. Gazda je spa-

vao, jednolično dišući, pa Top zaključio da mu je dobro. Emme nije bilo u njenoj sobi. Tom se zabrine još više, izađe na ulicu i uputi se prema hotelu. Htio je pitati Joea što on o tome misli. U hotelu ga je čekalo drugo iznenađenje. Joeova soba bila je prazna.

Po svim prostorijama stana ležale su na podu gomile raznih predmeta: posteljine, odjeće, obuće, papira, posuda. Ormari su zjapili prazni, ladice su bile otvorene, stol i stolice prevrnute. Toma prođu trnci.

»Kakav nered?« zaprepasti se mladić, »što se je ovdje dogodilo? Gdje je Jane, gdje je George? Zašto nema Joea?« – pitao se smeteno šetajući sobama. Napokon, umoran od neprospavane noći i ne mogavši naći rješenje, on odluči potražiti šerifa.

No, u šerifovu uredu dočeka ga još jedno iznenađenje. Na podu kraj vrata, u lokvi krvi, hropćući i stenjući, ležao je stari šerif. Tom se zgrozi.

– Šerife, što vam se dogodilo? Tko je to učinio? – pitao je.

– Rani me... Robert... sve je propalo... – izgovorio je šerif posljednjim snagama.

Tom potrči po liječnika. Ali šerif više od toga nije imao koristi. Kad je liječnik Willston stigao, on je već bio mrtav.

* * *

Izišavši iz hotela, Robert je bio nevjerojatno ljutit. I kao za inat naletio je na šerifa. Pozvao ga je u njegov ured na razgovor. Šerif je bio uznemiren.

– Što se dogodilo? Gdje je ona Smithova udovica? – upitao je Robert ljutito kad su ušli.

– Danas popodne bila je neka zbrka na groblju. Žena se odvezla s malim iz grada. Vidio sam da je i kovčeg uzela... – ispričao je šerif sve što je znao.

– A gdje je Joe Brown? – iskušavao je Robert šerifa.

– Ne znam! Otkud bih ja to znao? Dosad sam tražio Emmu Miller. Pobjegla je od kuće... svi je traže... – odgovorio je šerif sve uznemirenosti Robertovim ispitivanjem.

»Zašto me ispituje? Ne sumnja li možda nešto?« pitao se šerif, a od straha mu se počnu tresti ruke. Gledao je Roberta upitnim pogledom, vrlo značajno, kao da želi proniknuti u njega.

Robert je morao zapaziti da je šerif u tjeskobi. Zato odjednom izvadi revolver i prisloni ga šerifu na sljepoočice.

– Allan te je danas vidio s njim! Što ste to tako povjerljivo šaptali u salunu?

Šerif protrne, odgurne Robertovu ruku i savladavajući nemir i strah procijedi:

– Što to melješ? Pa naravno da smo razgovarali! Kako bih inače izvukao iz njega informaciju o zlatu...

Robert časak razmisli. Šerifov odgovor je bio na mjestu.

– Ti izgleda nešto sumnjaš? – nastavi šerif vidjevši da Robert nepovjerljivo njiše glavom. – Ne misliš valjda da smo kovali neku zavjeru... i to u salunu gdje su nas svi mogli vidjeti... – šerif se osmjehne na silu.

– A zašto se znojiš i treseš ako ništa ne skrivaš? – inzistirao je Robert.

– Htio bih vidjeti tebe, kako bi se ti ponašao da te netko ispituje držeći te na nišanu – odgovori šerif.

– Da ti nešto ne tajiš, ne bi se ti bojao... – prekine ga Robert i zgrabi za vrat. – Priznaj, što si se dogovorio s Brownom. Kakvu nam zamku spremate?

– O čemu pričaš? Ti si poludio? Daleko ćemo stići ako svaki u svakog počne sumnjati... – promuća šerif.

– Ne prenavljaj se, uhvatili smo Joea Browna. Sve nam je priznao...

– zaigra Robert posljednju kartu na sve ili ništa. On još nije bio siguran da li je šerif kriv. Odgovor na ovo pitanje, trebao je odlučiti o šerifovoj sudbini.

– Uhvatili su ga? Izdao me! Sad sam propao! prestravi se šerif, a strah mu potpuno pomuti pamet. Istrgne se Robertu iz šaka i potrči prema vratima.

Razbojnik se brzo snašao. Naciljao je i opalio. Šerif se srušio na pragu svoje kancelarije.

– Izdajico – procijedio je nad njegovim tijelom misleći da je mrtav. – Spremao si urotu... no ja sam te otkrio... tebi je odzvonilo... a i onom Brownu će uskoro... Tako prolaze svi oni koji nam se pletu u noge i žele nam pomrsiti račune.

A onda je prekoračio prag i oprezno provirio na ulicu. Nigdje nije bilo ni žive duše. Činilo se da nitko nije čuo pucanj. Robert se tiho i neprimjetno udalji.

* * *

Za to su vrijeme Allan i Cliff Hunn nestrpljivo čekali da se on vrati. Šetali su, pušili, razgovarali i postajali sve nemirniji. Probdjeli su cijelu noć i sad ih je počeo hvatati umor i san.

Joe se pomalo oporavljao od pješčenja i batina koje je primio. Ne prestano je razmišljao o tome kako da se izuče. No, situacije je bila tako

crna da se nije nadao ničem dobrom.

– Nadam se da mu se nije ništa dogodilo... – progovorio je napokon Cliff Hunn izražavajući ono što ga je tištalo. Izvadio je iz džepića na prsluku sat i podigao poklopac. – Sad je tri, a još ga nema. Morao je doći već odavno... – dodao je zabrinuto.

No, tek što je to izgovorio, vrata se s treskom otvore i u sobu uđe Robert noseći preko ramena Emmu.

Svi iznenađeno podignu glave.

– Što je ovo? – prvi se snade Cliff Hunn.

– Našao sam ovu ljepoticu na putu. Pobjegla je od oca – objašnjavao je Robert spuštajući Emmu na pod. – Georgea nisam mogao dovesti. On je sa svojom mamicom oputovao.

Emma je uplašeno gledala oko sebe. Kad je vidjela Joea svezanoga i pretučenog, s modricama na licu, vrisnula je iz svega glasa. Onda je pogledala lica svih prisutnih.

– Čika Hunn! – rekla je iznenađeno, prepoznavši među prisutnima Cliffa Hunna. – Što ovo znači?

On se najprije malko neugodno lecne, a onda nakesi zube okrećući se Robertu.

– Dobro si ovo napravio! Tako ću napokon izravnati račune koje sam imao s njenim ocem... – onda dade Allanu znak glavom. On shvati, uzme sa stola konopac i sveže Emmi ruke.

– I usta joj zapuši! Manje će se čuti kad počne vikati! – doda Robert vadeći nož.

Djevojka raskolači oči.

– Dakle! Da čujemo! – obrati se Cliff Hunn Joeu. – Hoćeš li sad reći gdje je karta ili da Robert izmijeni lični opis ovoj ljepotici?

Joe Brown uvidi da ne može birati. Emma je plakala i drhtala kao da joj je hladno.

— Sutra ću vam pokazati gdje je sakrivena... sami je ne biste nikad našli... — prošaptao je Joe hrpavim glasom i klonuo.

Da je on bio u pitanju, **njegovo** tijelo, zdravlje i život, **nikad**, nikad ne bi pristao na ucjenu i suradnju s tim banditima. No, gledati kako zbog njega muče Emmu? To je nešto sasvim drugo! Da zbog njegove tvrdoglavosti, odlučnosti i nepokolebljivoga karaktera strada tako lijepa, mlada djevojka... To nije mogao dopustiti. Pristao je samo zato da odgodi trenutak strave. Znao je da ni njemu ni Emmi nije ostalo još mnogo od života. Čim se razbojnici dokopaju karte ubit će ih i ne trepnuvši. Joe je u to bio siguran no, u tom času nije mogao birati.

— Tako, tako je već bolje! — pohvali ga Robert i spremi nož u korice.

— A sad možemo poći na spavanje. Sutra ujutro krećemo na ranč Billa Adamsona... — zaključí Cliff Hunn i prvi izide iz sobe.

* * *

Svalivši se u krevet, Tom pokušava zaspiti. Bio je strašno umoran. Želio je predahnuti, odmoriti se, naspavati se. Sutra ga je čekao naporan dan. Morao je dalje tražiti Emmu... No, neki nemir što se uvlačio u njega nije mu dao spokoja. Prevrtao se, ležao čas na leđima, čas na trbuhu. Glavom mu je strujala bujica misli.

«Što je šerif htio reći onim — sve je propalo.» Što je to propalo? — razmišljao je.

Više od jednoga sata trudio se da zaspi. Napokon shvati da je previše

uzbuden da bi uspio usnuti. Ustane iz kreveta i pode k prozoru.

Vani se rađao novi dan. Pucala je zora. Do izlaska sunca ostalo je možda još samo nekoliko časaka.

A onda se Tom sjetio nečega. Trgnuo se kao oparen i pojurio prema vratima.

* * *

Ostavši sâm s Emmom u sobi, Joe počne grčevito razmišljati kako da spasi barem njen život. Čuo ju je kako šmrca u mraku. Nikakvoga glasa nije mogla pustiti jer su joj usta bila zapušena.

Joe nije ni oka sklopio te noći. Pa ipak, nije osjećao umora. Glava mu je bila bistra i on je grozničavo mislio. Teškoća je bila jedino u tome što nitko te zamisli nije mogao ostvariti. Joe nije mogao računati ni na čiju pomoć, a on sâm bio je preslab za neku iznenadnu, munjevitú i djelotvornu akciju.

Brzo se razdanilo i prve zrake sunca pokazale su se na prozoru.

U susjednoj sobi zakašljucaju Allan i Robert. Joe je čuo kako se umivaju. Dobacivali su nešto jedan drugom i smijali se.

Nekoliko minuta poslije pođu po Emmu i Joea.

— Dižite se! Polazimo! — naredi grubo.

Allan odveže Joea, a Robert nатовari Emmu na rame i ponese je van. Od prejako stegnutog konopca i neudobnog položaja u kojem je sjedio Joeu su odrvenili udovi i kad ga je Allan odvezao, on se stropošta na zemlju.

— Diži se! Neću te valjda nositi! — vikne na njega Allan. Vika nije pomogla jer je Joe ostao na podu. Ipak mu je morao pomoći. Joe nije bio u stanju sâm stati na noge.

Vani su ih već na konjima čekali Cliff Hunn, Robert i Emma.

— Brže! Brže! Pokreni se! — navaljivao je Hunn požurujući Joea. — Tebi se nikamo ne žuri, no nas danas čeka još daleki put... — brundao je.

— Točno. Meni se zbilja nikamo ne žuri, jer znam kamo me vodi taj put. Znam što me čeka kad vam predam kartu — govorio je Joe polako.

— Ne filozofiraj, penji se na konja — prekine ga Robert grubo i nestrpljivo.

— Polako, polako — umiri ga Hunn, koji je pred djevojkom želio zadržati neko dostojanstvo. — On nam je potreban... živ.

XXXI

Kućica ih je dočekala onom istom šutljivom dobrodošlicom što se toliko dopadala Joeu. Vjetrić je lagano puhao. Borovi su nešto šaputali.

Do ranča su jahali prilično dugo. Emmu je boljela noga, a i Joe je jedva sjedio u sedlu. Zato im je do ranča trebalo prilično vremena. Napokon stignu i sjašu, a Allan i Robert grubo uguraju Emmu i Joea u kuću.

Joeu Brownu svežu ruke i noge, te ga gurnu u kut.

— A sad govori! Gdje je karta? — započne Robert grubo.

— Najprije pustite Emmu! Onda ću govoriti! — obrecne se Joe na njega. — Ja imam prednost jer znam gdje je ono što vi tražite i želite.

— Ne, Emmu nećemo pustiti — umiješa se u razgovor Cliff Hunn.

— Vrlo lako se može dogoditi da karta ne postoji i da si ti lažljivac.

Što ako je u pitanju bila klopka? Allan te je vidio jučer s šerifom u salunu... Možda si nas ti s pričom o karti samo želio namamiti ovamo i osvetiti se za smrt Billa Adamsona.

Sad je Joeu sve bilo jasno. Shvatio je da ga šerif nije izdao. Malo promisli, a onda reče:

— Karta je ovdje, ovdje negdje... Kad pustite Emmu, reći ću vam gdje je! Ne vjerujem vam! Znam da ćete me ubiti. I bolje je tako. Ostanem li živ, našao bih vas i na kraju svijeta i osvetio se... ali zašto da ubijete nju? Ona nije ništa kriva...

— Tko kaže da ćemo je ubiti? — prekine ga Hunn. — Nju ne čeka ništa lošeg. Kad nam daš kartu, Emma će poći sa mnom. Tako ću se osvetiti njenom ocu za Betty. On je meni oteo Betty, ja ću njemu Emmu. Bit ćemo kvit.

Joe se prestraši. Shvatio je da je u pitanju neka osveta, neki neriješeni računi između Millera i Hunna.

— Ne pristajem! — zaviće. — Pustite djevojku...

— Nemoj me ljutiti! — opomene ga Hunn. — Ja se mogu i predomisli, a mogu te i na drugi način urazumiti... Sve ovisi o tebi.

— Nemaš mnogo izbora! — reče Robert i pode prema djevojci. — Ako se sâm ne predomisliš, predomislit ćeš se kad ona zacvili...

Joe nije imao kud. Znao je da su ti banditi pripravnici na sve. Nije želio snositi krivnju za Emmine patnje.

— U redu. Podimo u dnevnu sobu — složi se Joe vidjevši kako Robert prijeteci čisti nokte vrškom noža.

Emma se osjećala strašno. Hodala je kao da ide na gubilište. Dizala joj se kosa na glavi pri pomisli na

ono što je čeka. Pomišljala je na oca. Željela je da dođe i da je spasi.

Uđu u sobu s kaminom. Razbojници odvežu Joea. Vjerojatno su smatrali da nije potrebno da bude svezan jer je bio preslab. On pride kaminu i zavuče ruku u otvor. Trenutak nakon toga držao je u rukama maleni smotuljak. Podigao ga je iznad glave i rekao:

– Evo je, ovdje je! Ovamo ju je sakrio moj otac!

Allan, Robert i Cliff Hunn zinu iznenađeni.

– Kako smo bili glupi! – promrmlja Allan. – Bila nam je nadohvat ruke...

– Svuda smo zavirivali samo ovamo ne... – predbacivao si je Robert.

Joe je opazio kako su im se zakrijesile oči i kako se tope od miline.

– Znamo da ćete me sad ubiti – progovorio je, grozničavo praveći plan u glavi – no, prije nego što to učinite, molim vas da mi ispunite posljednju želju...

Tri bandita se pogledaju.

– Govori, što hoćeš? – upita Hunn.

– Želim se oprostiti s Emmom. Dopustite mi da je zagrlim...

– U redu – Hunn kimne glavom.

Joe pristupi djevojci. Emma ga je gledala pogledom punim ljubavi. «Nije istina ono što je tata rekao... on me voli. Sad će me zagrliti i poljubiti...» pomislila je. Stajali su jedno nasuprot drugom i gledali se. Ali Joeu nije bilo do onog o čemu je razmišljala Emma. Gledajući je, on je brojio sekunde. A onda je iznenađeno glasno viknuo:

– Sad! – zgrabio Emmu za ramena i bacio je na pod.

Ostalo se dogodilo isto tako nevjerojatno brzo.

Iznenadeni Joeovim povikom, razbojnici su se okrenuli prema njemu.

– Što...!? – zavikala su sva trojica u isti čas vidjevši ga na podu.

To je bilo sve što su stigli reći. Iz dimnjaka je kao iz topa izletio Tom i opalio tri puta. Dakako, precizno, i tri su se bandita oprostila sa životom a da nisu uspjeli gotovo ni izvući pištolje.

XXXII

Prošlo je osam dana. Vijest o Tomovu podvigu proširila se Blue Cityjem i okolnim gradovima kao jeka. Tom je preko noći postao junak i glavna tema svih razgovora, uvelike zasjenivši tračeve o Slimu Milleru i Jane Smith.

U tih osam dana iz grada C.C. pozvani su šerif i sudac koji su provedli istragu.

Ispitani su redom Joe, Emma, Tom, Slim Miller, doktor Willston, vlasnici malih farmi i Jane Smith, koja se zbog toga morala vratiti u Blue City. A onda je cijela istina o Cliffu Hunnu izišla na vidjelo. Saznalo se sve.

U početku nitko nije želio, pa gotovo ni mogao povjerovati u to. Činjenice su bile neoborive. Joeova, Tomova, Emmina i Millerova verzija priče toliko su se podudarale da nije bilo mjesta sumnji.

Joe je pokazao dnevnik svog oca i ispričao što je znao. Emma je vrlo slikovito opisala kako ju je Tom spasio. Tom je ispričao kako te noći nije mogao spavati i kako je pred jutro pomislio da bi se Emma mogla nalaziti kod Cliffa Hunna.

– Dojahao sam do njegova ranča – vatreno je govorio. – A onda

sam imao što vidjeti. Pred njegovom kućom stajalo je pet osedlanih konja. Na vratima kuće ugledao sam Roberta koji je nosio Emmu preko ramena. Ubrzo se pojavio i Cliff Hunn, a onda i Allan s Joeom. Odmah mi je bilo jasno kamo ih vode. Odjahao sam brzo na ranč Billa Adamsona i sakrio se u dimnjak, kako sam se i dogovorio dan prije toga s Joeom Brownom. Samo što smo mi to drugačije zamislili... Trebalo je da ja dodem oko podneva... Ostalo znate. Kad je Joe Brown uzimao kartu s police u dimnjaku, napipao je moju nogu. Znao je što to znači. Predajući kartu razbojnicima, zamolio ih je da mu ispune posljednju želju. Zagrlio je Emmu i bacio je na pod. Tada sam ja iskočio i opalio...

Najzanimljiviji iskaz dao je Slim Miller. On u početku nije htio govoriti, no, istina je i bez toga izišla na vidjelo. Naime, među papirima Cliffa Hunna nađen je i njegov vjenčani list, a uz njega i jedno pismo sljedećeg sadržaja:

»Cliffe,

onaj Miller kojeg tražiš već godinama živi u Blue Cityju. Tvoja žena Fanny (sad se zove Betty) je umrla, no ostavila je kćer koja nevjerojatno sličí tebi...»

Kad je sudac istražitelj čitajući došao do tog mjesta, Slim Miller je povikao:

— Dosta! Dosta! Ne čitaj dalje! — i pokrio lice rukama. — Sve se doznalo! Sve se doznalo! — ponavljao je neutješno. A kad se smirio, dao je svoj iskaz. — Hunn je bio gad. Tjerao je Betty da se prostituirá, tukaó ju je nogama po trbuhu kad je ona to odbijala... nije mu bilo dosta što za njega radi osam djevojaka, nego je i nju prisiljavao da se pro-

daje... Pobjegla je sa mnom. Došli smo ovamo u Blue City, gdje nas nitko nije poznavao. Ona se neprestano bojala da će je Cliff Hunn naći i osvetiti se... Prije godinu dana Hunn je doista došao ovamo. Betty je na sreću bila mrtva. Ali on je počeo ucjenjivati mene. Pokazivao mi je vjenčani list i tvrdio da je Emma njegova kći... Meni je Emma sve na svijetu, nisam mogao zamisliti život bez nje. Dao sam mu više od 2500 dolara samo da nas ostavi na miru... On je i dalje bio nezasitan. Tražio je salun, prodavaonicu, pa čak i kuću. Uz to je počeo ucjenjivati i male farmere, ubio je Billa Adamsona, šerifa, Claya i Williama Culvera, a htio je upropastiti i Jane Smith...

Tako je napokon bila poznata i posljednja karika u lancu. Saznalo se tko je Cliff Hunn, odakle je došao i zašto.

EPILOG

Priča koju ste upravo pročitali istinit je događaj. Saznao sam za nju nedavno kad sam prolazio kroz Blue City. Na željezničkoj stanici časkom sam izišao iz vlaka i nabasao na staroga ratnog druga Joea Browha. Nismo se vidjeli više od 15 godina. U prvi tren nisam znao tko je. Toliko se promijenio da ga nisam prepoznao: udebljao se, osijedio i očelavio.

— Martine! — povikao je kad me ugledao. — Što radiš ovdje?

— Putujem Amerikom — objasnio sam mu prepoznavši ga. — Postao sam pisac, tražim zanimljive ljude, mjesta i događaje...

E, ako je tako, ostani kod mene nekoliko dana i poslušaj moju priču. Vjeruj mi, imat ćeš o čemu pisati kad je čuješ... — pozvao me.

Pristao sam. Sad sam već osam dana njegov gost. Sutra kanim otputovati dalje. Pribilježio sam njegovu priču. Upravo ju je pročitao. Svidjela mu se.

– Lijepo si to napisao – pohvalio me. – Sve je bilo točno tako! Samo se bojim da nitko neće povjerovati da je priča istinita. Zvuči tako nevjerojatno...

Umirio sam ga. Rekao sam mu da ima još nevjerojatnijih događaja, pa čak i izmišljotina, u koje ljudi vjeruju. Onda sam ga zamolio da mi ispriča kako je slučaj završio.

– Kao u priči – odgovorio je. – Ja – sam se oženio Smithovom udovicom i živim s njom već 17 godina. Rodila mi je četvero djece... Obogatio sam se. Izrađivao sam željezničke pragove za kompaniju koja je gradila prugu.

– A što je bilo s kartom i zlatom koje ti je otac ostavio? – upitao sam.

– Pravu kartu nisam nikad pronašao. A ni zlato. Mislim da i ne postoje. Moj prijatelj Tom se također obogatio. Dobio je 2000 dolara nagrade za glave Allana i Roberta i uložio ih u dobar posao... Emma je hrabro podnijela istinu. Čak i onaj dio koji je Miller nastojao zatajiti, to da ona nije bila njegova kći. Fizička sličnost između nje i Cliffa Hunna, kao i njen nagli karakter, samo su potvrdili govorkanja da je

Slim Miller pobjegao s Betty kad je ona već bila tri mjeseca trudna. Taj bandit Hunn tjerao je Betty da se prostituirala usprkos trudnoći... Nikad se nije do kraja raščistilo što je u tome istina... Emma se opametila. Istina ju je otriježnila. Udala se za Toma. Imaju troje djece. Sretna je. Uvijek priča da je Tom čovjek njenih snova. Osvojio ju je onim skokom iz dimnjaka. Često se posjećujemo. Njen otac nije dugo živio. Umro je ubrzo nakon tog događaja.

Oprostio sam se s Joeom. Zahvalio sam mu na materijalu za roman. Obećao sam da ću ga ponovo posjetiti slijedeće godine. Prije polaska razgledao sam Blue City. To je sad veliki grad. Mnogo ljudi je došlo ovamo u potrazi za zlatom.

Na žalost, nisu ga pronašli. Čuo sam da je nedavno ovdje boravila skupina učenjaka. Istraživali su Blue River. Dokazalo se da je sve što je pisalo u dnevniku Billa Adamsona istina: rijeka ima dva izvora, ponire tri puta... Samo, onu zlatnu dolinu koju starac spominje nigdje nisu mogli pronaći. U elaboratu koji su napravili po završetku istraživanja spomenuli su neka tektonska pomicanja, potres, lavinu, što li, kao objašnjenje te zagonetke i otišli ne našavši ništa.

KRAJ

U PRIPREMI

John Gray:
PAKLENA PUSTINJA

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1872. – d, a za 6 mjeseci 936. – d. U cijenu je uračunat popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101 – 833 – 1216 »za Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00 HFL 2,50. Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00 SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US\$ 15,00.

Uplata na devizni račun 30101 – 37 – 25730 – 3252051 kod – Zagrebačke banke Zagreb (za »LASO«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 40.000 d, c/b stranica 30.000 d.

Oslobodeno plaćanje poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 – 1973. od 26.XI 1973.

